

קלקראת שבת מלאכתא

Dirshu

דרשן ד' ועוזן

קרן עולמית לחיזוק
ועידוד לימוד התורה

אוגדן עלוני השבת

פרשת בראשית

לקראת שבת מלאכתא

פ"ת	צפת	ב"ש	אלעד	ב. שמש	אשדוד	חיפה	מודיעין	בני ברק	ירושלים	עיר
17:13	17:25	17:35	17:23	17:17	17:33	17:25	17:35	17:34	17:17	כניסת שבת
18:30	18:26	18:31	18:29	18:29	18:31	18:29	18:29	18:30	18:29	יציאת שבת
19:04	19:06	19:09	19:04	19:08	19:06	19:06	19:06	19:06	19:08	ר"ת

Dirshu

דרשו'ד' ועוזן

קרן עולמית לחינוך
ועידוד לימוד התורה

להצטרפות לרשימת התפוצה שלחו מייל ל - Dirshu@dirshu.co.il

יום חמישי כ"ה תשרי תשע"ז | פניני פרשת בראשית | תקציר שבועי ה'דף היומי בהלכה'

מדוע נבראו "משוגעים" בעולם? ובשביל מה בנו הרוסים מסילת ברזל באורך 10,000 ק"מ לערבות סיביר הנידחת?

מנן הרב מבריסק זצ"ל היה רגיל להביא את אחת הדוגמאות הבולטות לכך בדברי ימינו אנו, [הובא בספר ילקוט לקח טוב], בבניית התמוהה כל כך של מסילת הרכבת הארוכה בעולם לסיביר. היה זה ברוסיה הסובייטית, שהייתה נתונה תחת שלטון הצאר.

שטחה של רוסיה משתרע על שטח עצום של מאות אלפי קילומטרים מרובעים, וצידה המזרחי, שנקרא 'סיביר', היה מדבר שומם מלא קרח וכפוף, החליט הצאר יום אחד, שיש ליישב חלק זה של המדינה, ולכן החליט לסלול מסילת ברזל לאורך עשרת אלפים קילומטר- ממרכז המדינה עד נקודת הסיום שלה בערבות סיביר הקפואה לחופי יפן.

לא היה כל הגיון בהקמת מסילה ארוכה שכזו במקום שומם כל כך, אבל הפקודה ניתנה! אלפים רבים גויסו לעבודה מפרכת זו, בתנאים קשים של קור וסופות שלגים. פועלים רבים קיפחו את חייהם בעבודה זו, שהושלמה כעבור שנים של עבודת פרך קשה ורצופה. כאשר נחנך קו הרכבת הארוך הזה היה מספר המשתמשים בו מועט מאד, כצפוי.

כמה עשרות שנים אחרי חנוכת הקו אמר הרב מבריסק זצ"ל: היום יודע אני מדוע נבנתה מסילה זו! היה זה בשנות השואה האיומה, כאשר ישיבות רבות נסגרו ונחרבו ורבנים ותלמידיהם הובלו לטבח. נדמה היה שיד הכורת עלתה, ח"ו, על עולם התורה, ובלבבות פנימה ריחפה השאלה- כיצד תישמר גחלת התורה לדורות הבאים?

אך כיון שהובטחנו "כי לא תשכח מפי זרעו", היה ברור שרווח והצלחה יעמוד ליהודים, השאלה הייתה רק היכן וכיצד? והנה, נתגלתה יד ה' באופן מופלא ביותר, בישיבה שהייתה לבני ישיבת מיה בשרשרת נסים מופלאה הורשו לצאת ממדינתם כמה מאות בחורים, ובכללם בחורים ששרדו מיישיבות אחרות.

הרב בנימין בירנצוויג

"בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ" (בראשית א', א')

כבר במילה הראשונה בתורה, "בראשית", כותב רש"י: אין המקרא הזה אומר אלא דרשנו! כמו שדרשוהו רבותינו ז"ל, בשביל התורה שנקראת ראשית ובשביל ישראל שנקראים ראשית. ומבארים בשם מנן הגה"צ רבי אליהו לופיאן זצ"ל: בשביל התורה שנקראת ראשית, שכל הבריאה נבראה בשביל התורה; כיון שיש בתורה מצוה של לולב ואתרוג- לכן ישנם בעולם לולבים ואתרוגים, כיון שיש בתורה לאו של "לא תגנוב"- לכן ברא הקב"ה בעולם את תאוות הגניבה, וכן הלאה. וכן בשביל ישראל, שכל מה שיצטרך לקיומו של עם ישראל בכל הדורות- בשבילו נברא הדבר

ישנן דוגמאות רבות בדברי חז"ל והראשונים, וכדברי הרמב"ם שכתב, שיתכן שגוי בונה בנין שלם, ארמון מפואר, והוא לא יודע שכל בניינו הוא

רק כדי שפעם אחת כאשר יעבור שם צדיק, ויהיה לו חם- יוכל להנות מצל הבניין.

דוגמה נפלאה מביא לכך הגאון רבי ראובן קרלנשטיין זצ"ל מדוד המלך, שהיה מתפלא תמיד, מדוע ברא הקב"ה בעולמו משוגעים, מה יתרון לעולם במחלת השיגעון? ומה תועלתם של קורי העכביש ליישוב העולם?

עד שבה מעשה לידי והבין תועלת שניהם: כשהתחבא דוד במערה מפני רודפיו, כיסו העכבישים את פתח המערה בקוריהן, עד שלא נראה פתחה כלל, וניצל, וכשהביאוהו לאכיש מלך גת שביקש לתופסו, והנה היה נראה לאכיש שדוד המלך 'משוגע' ואמר "החסר משוגעים אנכי?" וגרשו מלפניו, וכך ניצל.

המשך בעמוד 11 <<<

היכן היו הספסלים רחבים יותר בישיבת מיר או בישיבת וולוז'ין?

ומדוע לא רצה אביו של הגאון רבי ראובן בענגיס לדעת באיזו ישיבה לומד בנו?

בביתו של הילד ז'ליג ראובן בענגיס, מי שלימים התמנה לרבה של ירושלים. הילד הצעיר היה אז בן 12 שנים בלבד, וההתלבטות היתה לאיזו ישיבה ילך הילד. אמנם, בימים ההם לא היו הרבה ישיבות, אך היה צורך להחליט, האם ילך הנער לישיבת מיר או לישיבת וולוז'ין. צדדי הספק כמעט היו שקולים, כי אין, באמת, הבדל גדול היכן ילמד ילד כה שקדן כמו ראובן בענגיס, אך בכל אופן הדעות נטו לכאן ולכאן, זה אומר בכה וזה אומר בכה.

ואז נשמעה דעתו של האב, וכה היו דבריו: "אמנם שתי הישיבות טובות מאוד, אבל לדעתי, כדאי לך ללכת לישיבת וולוז'ין, כי שמעתי שבישיבת וולוז'ין יש ספסלים רחבים יותר!" תמחו בני הבית לשמע הדברים, הרי כל השיקולים שנאמרו עד כה היו שיקולים רוחניים: שיטת הלימוד, צורת השיעורים וכו' וכו', מי חושב בכלל על דברים גשמיים כרוחבם של הספסלים?!

הסביר האב את דבריו: "אתה יושב ולומד, והשעה שתיים עשרה בלילה, אחת בלילה, או אפילו כבר שתיים בלילה, ואתה רוצה להמשיך ללמוד, כמו שיכור שרוצה יין, שאינו יכול בלעדיו, אך מצד שני אתה גם מאוד עייף, והעייפות מאיימת להכריע אותך- אם כך, בישיבת וולוז'ין, שהספסלים רחבים, תוכל לשכב על הספסל ואחר שעות מעטות תתעורר, תיטול ידיים ותוכל תיכף ומיד להמשיך ללמוד. אבל בישיבת מיר, שהספסלים צרים, לא תוכל לעשות כן, ויהיה עליך

לסור למקום השינה, ובכך תבזבז זמן יקר מאוד, כי הדרך הלך ושוב תאריך בוודאי כמה דקות. לכן הצעתי, שתלך ללמוד בישיבת וולוז'ין עם הספסלים הרחבים".

סיים האב את הצעתו, אך המשיך ואמר לבנו: "זאת הצעתי, ועליך מוטלת החובה להחליט בעצמך להיכן תלך, על פי כל השיקולים ששמעת. אך עשה זאת מהר ככל האפשר, כי חבל על כל דקה שהנך מפסיד בלימוד התורה!"

בקשה מיוחדת הוסיף האב לבקש מבנו: "ה' יהיה עמך בכל אשר תחליט, אך אנא ממך, אל תאמר לי להיכן החלטת ללכת ללמוד! ואף כאשר תלמד שם, ולאחר ארבע חודשים תשלח לי מכתב ותספר לי בו את כל קורותיך, ואת הצלחתך הגדולה בלימוד התורה, בבקשה ממך! אל תספר לי היכן אתה לומד!"

גם דברים אלו היו לפלא בעיני השומעים, ותיכף הסביר האב את בקשתו: "אם תחליט לנסוע לישיבת וולוז'ין ואני אדע על כך, אזי כאשר יבוא אדם וישאלני 'היכן בנך לומד?' אצטרך, הרי, לומר את אשר אני יודע - 'ישיבת וולוז'ין', ויתכן שיהיה בכך עין הרע, ואף יתכן שבנו של השואל איננו מוכשר די הצורך כדי להגיע לישיבת וולוז'ין, ויעלו בו רגשי קנאה על שאני כן זכיתי שבני לומד בישיבת וולוז'ין, לכן אני מעדיף שלא לדעת, ובכך אוכל בקלות לענות על שאלה כזו 'אינני יודע'."

הרב ישראל ליוש

שבת בראשית- השבת בה יקראו כל עם ישראל את הפרשה הראשונה בתורה. אמנם כבר קראנו את תחילתה בשמחת תורה, אך בשבת זו נקרא אותה בשלמותה. מבואר בספרים הקדושים שעניין הקריאה של תחילת פרשת בראשית בשמחת תורה- הוא כדי לציין, שבלימוד התורה, בשונה משאר הלימודים, אין לו סוף! תמיד הסוף הוא גם התחלה. בשאר לימודי הבלי העולם- יכול אדם לסיים את הלימוד ולהגיע אל היעד, אך בלימוד התורה- לעולם לא נגמור ללמוד, תמיד נישאר בהתחלה, בבראשית.

כאשר אנו זוכים לשמוח בשמחת סיום התורה או סיום מסכת, תיכף ומיד מתחילים את העניין הבא, כי "תורת ה' תמימה"- ככל שנלמד אותה היא תישאר 'תמימה' - 'שלמה', כאילו לא התחלנו ללמוד בה כלל. הגאון רבי עקיבא איגה, המשיל על כך משל נפלא. אדם הולך בדרכו, ולפתע הוא רואה אוצר בלום של אבנים טובות ומרגליות. האוצר היה עצום בגודלו ומרהיב ביופיו. לא התעצל האיש, ומיד, מילא את כיסיו באבנים היפות ביותר שהיו שם, הוא, כמובו, לא הסתפק במילוי כיסיו, אלא הכניס אבנים ומרגליות לכל מקום שרק היה בו בית קיבול: בתיקים, בנעליים, בכובע ובבגדים. מפה ומשם, אסף שקיות ותיקים ומילא אותם באבני החן המרהיבות.

האיש יצא משם במשא כבד מנשוא, בקושי רב הצליח להזיז את עצמו עם משאו, אך היה מאושר ושמח בעבודה הקשה הזו, הנה הוא הפך ברגע קט לעשיר גדול. לאחר כמה פסיעות הוא סובב את עיניו, ולבו נחמץ בקרבו: 'אכן, שמחה גדולה על כל האוצר אשר לקחתי עמי, הרהר האיש, אך שמחתי אינה מושלמת, שכן, מה יהיה עם כל האוצר שנותר שם?! לו רק יכולתי למלאות עוד ועוד אבנים, הרי הייתי עשיר גדול יותר!...

בזאת מבאר רבי עקיבא איגר את דברי דוד המלך בתהילים: "שש אנוכי על אמרתך כמוצא שלל רב", אף אני, אומר דוד המלך, כמו אותו האיש שמצא שלל רב. שימחתי בלימוד התורה אינה מושלמת, שכן, ככל שאלמד עוד ועוד, יודע אני שהתורה עמוקה מיני ים וארוכה עד אין סוף, ועוד הרבה אבנים טובות ומרגליות, נותרו לי לאסוף באוצר התורה הבלתי נדלה.

אין קיצורי דרך להשגת ידיעת התורה, רק על ידי לימוד ויגיעה, שעות על גבי שעות, לילות כימים, נוכל לנגוע בקצה התורה, ולכבוש עוד ועוד חלקים ממנה.

על חשיבות ההתמדה וערך שקידתה, נעמוד בסיפור הבא:
הגאון רבי משה מרדכי שולזינגר זצ"ל, מספר על דיון רציני, שהתנהל

כשבוע לפני הטיסה מתקשר האב, ולתדהמתו אומר לו בעל "שבט הלוי": "החלטתי שלא כדאי לכם לבוא אלי לבני ברק", "מה קרה פתאום?" שאל האב ההמום "הרי הילד מתכוון לכך נפשית כבר זמן רב"

ומדוע סירב בעל 'שבט הלוי' לנסוע למקומות הקדושים

יגיע לחינם. כשבוע לפני הטיסה מתקשר האב אל רבינו, ולתדהמתו הוא שומע את בעל "השבט הלוי" אומר לו: "החלטתי שלא כדאי לכם לבוא אלי לבני ברק".

"מה קרה פתאום?" שאל האב ההמום, "הרי הילד מתכוון לכך נפשית כבר זמן רב".

רבינו הסביר: "נכון שיש ענין שבפעם הראשונה שהילד מניח תפילין, הוא יעשה זאת על ידי רב, אבל האם חשבת, אבא יקה, כמה דברים לא טובים עלול הילד שלך לראות במהלך הדרך הארוכה שתעשה איתו מאמריקה עד לארץ ישראל? וכי הצר שווה בנזק המלך?" האב ההמום ניסה להסביר כי הילד עלול להתאכזב בצורה קשה, "שום דבר שבעולם אינו שווה שיקריבו עליו את

בעל 'שבט הלוי' זצ"ל

הנזק שעלול להיות לילד מראית דברים אסורים!" פסק רבנו. המשיך האב לשאול: "ומה אעשה עם שני הכרטיסים שקניתי במחיר של 2,000 דולרים?"

"לך תקנה מסגרת גדולה ויפה", אמר רבינו, "ותשים בתוכה את שני הכרטיסים, ובראש המסגרת תכתוב באותיות קידוש לבנה: 'הקרבתו את שני הכרטיסים הללו שמחירם היה 2000 דולרים, על מנת שהבן היקר שלנו לא יראה דברים אסורים!...'".

(מתוך "ולא שבט הלוי בלבד")

"וְכָל יֶצֶר מַחְשְׁבֹת לְבוֹ רַק רָע כָּל הַיּוֹם" (בראשית, ו' ה')

פעם אחת, סיפר האדמו"ר מקאסוב שליט"א, הייתי אצל זקני הגדול בעל "שבט הלוי" זצוק"ל, והוא היה אז למעלה מגיל תשעים, ובאמצע שיחתי עמו אמרתי לו: "אולי נלך ביחד להתפלל במקומות הקדושים?" והשיב לי ה"שבט הלוי":

"אין לי זמן!"

הרהיב נכדו עוז, ושאל את זקנו בתמהון: "מה הפירוש ש'אין לך זמן, והלא הסבא כבר למד את כל התורה כולה! א"כ בודאי יכול ללמוד גם בדרכים?"

הביט עליו זקנו, בעל "שבט הלוי", בעיניו הטהורות ולא התווכח אתו, אך אמר לו דבר נורא, ובדבריו אלו ראו באמת מה שעל לבו, וכה אמר לו: "לא טוב, ולא כדאי לצאת החוצה אל הרחוב כשאין צורך גדול בכך, כי ראייה אחת שאינה טובה יכולה לקלקל את כל עבודת ימי חייו של האדם!..."

ומעשה היה ביהודי חשוב באמריקה, שבנו הגיע למצוות, רצה האב להעניק לבנו מתנה גדולה, והודיע לו שלקראת יום בר המצוה שלו הם יסעו לארץ ישראל, לבית מדרשו של רבינו, ושם יניח לו מרן את התפילין בפעם הראשונה. הילד התרגש מאד מהמתנה הרוחנית שיעדה לו, והכין את עצמו היטב לקראת הטיסה לארץ ישראל.

האב סיפר לבנו שרבינו אמר לו, כי מספר ימים לפני שהם מתכוננים לצאת מאמריקה, שיתקשר אליו שנית, כדי לוודא שהכל בסדר, ושלא

קבל את הגיליון ישירות למייל

<<< שלח מייל: dirshu@dirshu.co.il >>>

היתה זו שעת לילה מאוחרת, הגעתי לביתו של רבינו והמתנתי לשעה 2:30, זמן תחילת הסדר. עמדתי בחדר השני ושמעתי את רבינו קם משנתו, נוטל ידיו ומיד מתחיל בברכות התורה

כך התחיל מרן הגרי"ש אלישיב זיע"א ללמוד את מסכת שבת

יידע לכל הפחות שהיה יהודי בעולם, שמצא בכל מילה של תורה דרגה כזו של מתיקות, עד שלא יכול היה להיפרד ממנה. יתבונן בחייו של רבנו ובהנהגתו, וידע מה הוא מפסיד!

מה אהבתי תורתך

הגאון רבי יעקב אדלשטיין שליט"א, גולל חוויה מפליאה שחרותה על לבו.

שאלה קשה בחולה מסוכן- הגיעה אל פתחו. רופא אחד טען בתוקף שרק ניתוח מסוכן יכול להצילו, וללא הניתוח יקרו מערכות גופו, ולא יחיה יותר מיומיים; רופא אחר סבור היה שיש להוציא חלקים מסויימים מגופו ולהרדים אותו, ומעתה יהיו חייו תלויים בהנשמה... השאלה בערה בדחפיותה, והכתובת היחידה לשאלות מן הסוג הזו מצויה בלשכת הגזית שבסימטת חנן בירושלים עיה"ק.

וכך סיפר הגאון רבי יעקב אדלשטיין שליט"א: היתה זו שעת לילה מאוחרת. עליתי ירושלימה, הגעתי לביתו של רבינו והמתנתי לשעה 2:30, זמן תחילת הסדר. עמדתי בחדר השני ושמעתי את רבינו קם משנתו, נוטל ידיו ומיד

מרן רבינו יוסף שלום אלישיב זיע"א

מתחיל בברכת התורה. היתה זו חוויה מופלאה לשמוע את רבינו מברך את הברכה, שהיא משוש חייו, ברכת התורה, בחיות ובגישמאק שאין כמוהו.

אחר כך שמעתי מוסיף ואומר את הפסוק: "מה אהבתי תורתך כל היום היא שיחתי". חוזר ואומר בערגה שאין כמותה עלי אדמות: "אוי מה אהבתי תורתך... מה אהבתי תורתך...". השאלה שהייתה כרוכה בפיקוח נפש נפסקה מיד להלכה, ואני יצאתי ברכוש גדול: "אוי מה אהבתי תורתך... מה אהבתי תורתך..." בניגון מתוק שאינו נשכח.

הכל בכוח השמחה

תמיד התפלאתי איך הצליח רבינו להחזיק מעמד שנים רבות כל כך, כשהוא חי בתנאי עניות נוראה, מבלי שהדבר יזיק לנפשו ולנפשות בני משפחתו. הלא דרך העולם היא, כי עניות נוראה כזאת פוגעת ביישוב הדעת ובמנוחת הנפש.

בהזדמנות אחת הצגתי את השאלה הזו בפני הרבנית ע"ה, והיא ענתה לי: "הכל בגלל השמחה. בבית שרתה תמיד שמחה גדולה על כך שזכינו לכך שאבינו לומד בהתמדה גדולה, וכך החזקנו את הבית!"

(מתוך גדולה שימושה - הרב צבי יוספיש)

הקב"ה ברא את העולם בשישה ימים...

חתן רבינו, הגאון רבי בנימין רימר שליט"א, מתאר מחזה מופלא במחיצתו של רבינו:

אחד מבני היה עד שמיעה, ליום שבו החל רבינו ללמוד את מסכת שבת. רבינו פתח את הגמרא והתחיל ללמוד עם עצמו: "הקדוש ברוך הוא ברא את העולם בשישה ימים, וביום השביעי שבת, ולכן ציווה אותנו לשבות בשבת קודש, זכר למעשה בראשית ואסר עלינו לעשות ל"ט מלאכות, המלאכה האחרונה מן הל"ט מלאכות היא מלאכת הוצאה.

ועכשיו נתחיל ללמוד את דיני מלאכת הוצאה. זאגט די משנה: יציאות השבת שתיים שהם ארבע בפנים...

ואם מלאכת הוצאה היא אחרונה, למה פתח במלאכה זו דווקא, נו על זה הראשונים כבר מדברים ונעיין בזה אחר כך, אבל המשנה אומרת, יציאות השבת..."

אחר כך החל שוב: "הקב"ה ברא את העולם בשישה ימים וביום השביעי- שבת, ולכן ציווה אותנו לשבות בשבת קודש זכר למעשה בראשית, ואסר עלינו לעשות ל"ט מלאכות. המלאכה האחרונה מן

הל"ט מלאכות היא מלאכת הוצאה ועל זה אומרת המשנה, יציאות השבת שתיים שהן ארבע בפנים"

המעשה הנורא הזה זועק מתוכו שני דברים: בהירות!

מתיקות התורה!

מי מאיתנו אינו יודע שהקב"ה ברא את העולם בשישה ימים וביום השביעי שבת, ועל כן נתן לנו את השבת זכר למעשה בראשית!! הלא דבר זה, אף תינוקות יודעין. אלא שהלימוד בהירות מחייב להסביר הכל ולפרט הכל, בפה מלא ובקול גדול!

יותר ממה שלמדנו בהירות מהי, למדנו מכאן מתיקות התורה מהי!

אם מחמת בהירות אמר רבינו לעצמו את ההקדמה המופלאה הזאת, מדוע שינן אותה פעם ופעמיים ויותר? וכי אין שכלו יודע בתכלית הבהירות שהקב"ה ברא את העולם בשישה ימים וביום השביעי שבת וכו'? אלא שזו היא טיבה של מתיקות התורה, המילים הללו חביבות ואהובות היו עליו כל כך, עד שלא יכול היה להיפרד מהן. מי שלא טעם טעמה של תורה - ילך ויטעם, ותרווה נפשו...

ומי שמתעקש להישאר מסכן ואומלל מבלי לטעום מן הטעם המתוק -

הגיעו לחלון ביתו של האברך, שהיה גר במרתף שחצי קומת הדירה היתה בתוך האדמה וראו איך יושבים סביב השולחן האברך עם שבעת בניו ואוכלים לחם עם קצת שמן

רבי יחיאל מיכל שטרן שליט"א עם סיפור ששמע על גביר שהגיע לרבי שמואל סלאנט

בגמר האוכל, נטלו סידורים ובירכו ברכת המזון בקול ושירה - כולם כאחד, ולאחר ברכת המזון נטלו כולם ספרים: זה גמרא, זה חומש וזה משניות, והילד הקטן נטל דף שיש בו צורת האותיות, וישבו ביניהם ולמדו, לאט לאט נרדם הילד הקטן על הדף, והאב נטלו והשכיבו על המיטה, פשט את בגדיו וכיסהו במעטה קל של צמה, כך חלפה לה שעה עד שכולם נרדמו, ואז

ישב האברך עם הגמרא והמשיך ללמוד. לגביה, לא היה כח לעמוד זמן רב, והלך לבית מלונ.

לאחר שלוש שעות שוב חזרו אליו הגבאים, ואמרו לו בא וראה את האברך. שב הגביר וראה איך יושב האברך על הרצפה ומזיל דמעות ועורך תיקון חצות. הגביר התרגש מאד ואמה: "עכשיו אני מבין את רבי שמואל, אברך כמותו ודאי שחשוב ממני פי כמה וכמה".

למחר חזר הגביר לבית רבי שמואל, ביקש לפייסו, ואמה: "אני מוכן לתת לאברך פרנסה בשפע לכל ימיו!" שלח רבי

שמואל לקרוא מיד לאברך. אמר האברך: "ב"ה, לא חסר לי כלום! יש לי בית, יש לי לחם ושמן, ומה לי לצרה הזאת של עשירות אשר תמנע ממני מלעבוד את ה' מתוך דעה צלולה?!"

(מתוך סידות והנהגות טובות - הרב יחיאל מיכל שטרן)

"פְּנֵצַת אֶפְיָה תֹאכַל לֶחֶם" (בראשית ג', י"ט)

שמעתי סיפור מופלא, שהיה בירושלים עיה"ק.

גביר, תומך ידוע במוסדות ירושלים, בא לבקר בארץ הקודש, וגבאי המוסדות ליווהו והראו לו את "עץ חיים", את בית החולים "ביקור חולים", ומוסדות הצדקה והכוללים. בגמר הביקור הביאוהו לבית רבה של ירושלים, רבי שמואל סלאנט.

הרב ישב ושוחח עמו. תוך כזי שיחה, נכנס אברך צנוע ובא לשאול את רבי שמואל סלאנט שאלה בהלכה, מיד הפסיק רבי שמואל לדבר עם האורח הנדיב, וישב ושוחח בארוכה עם האברך הצנוע.

הגביר נפגע מאד מיחסו של רבי שמואל, ועזב את הבית בכעס גדול. הגבאים ניסו להרגיעו, אך ללא הועיל. החליטו ביניהם הגבאים להראות לגביר את חיי האברך הצנוע. הם אמרו לגביר: "לכשתראה מי הוא האברך, אולי תשנה את דעתך".

לעת ערב הגיעו לחלון ביתו של האברך, שהיה גר במרתף כאשר חצי מקומת הדירה היה בתוך האדמה וחציו השני נמצא מעל האדמה. הם ראו איך יושבים האברך עם שבעת בניו סביב השולחן, ואוכלים לחם עם קצת שמן. אח"כ מזג להם כוס חלב שרק שליש מהכוס הכיל חלב.

קבל את הגליונות ישירות למייל
שלח מייל dirshu@dirshu.co.il

"אבא! אני מקבלת עלי דין שמים, אבל לפני שאתה זורק אותי למים, תגיד איתי קריאת שמע וידווי!"

היד השנייה עודנה תפוסה על כתפו של אבא, וככה כשהיא תלויה בין שמים למים ומבינה את מר גורלה, היא זועקת לפתע, בכל כוחה, זעקה גדולה ונוראה: "א-ב-אאאא!!! א-ב-אאא!!!"

הרב ישראל מאיר שושן שליט"א
וכל שיהי השדה טרם יהיה בארץ (בראשית ב', ה')

פרשת בראשית ספוגה בלימוד אמונה ודרך ארץ. בראשית לימדה תורה דרך ארץ. פרשיות חומש בראשית מלאות בלימוד של יראת שמים ואמונה.

החפץ חיים היה לומד חומש בראשית, כל בוקר, לאחר תפילת שחרית, במשך כל ימי חייו.

מין הרב ש"ך, בשמחת תורה כשכולם עוד היו באמצע הקפות, כבר היה יושב עם הרמב"ן, עם הספורנו... ושוקע בים התלמוד על הפרשה ופשרה. נכתב בפרשה "נעשה אדם בצלמינו כדמותינו" – אם נעשה אדם, יחשבו כאילו ישנן שתי רשויות, אבל התורה לימדה אותנו דרך ארץ, שהגדולים מתייעצים עם הקטנים. אמנם, עלול להיות כאן מחיר של כפירה, מחשבה אודות שתי רשויות, אבל התורה מלמדת אותנו דרך ארץ. כמה זה מחייב אותנו!

נאמר בפרק ב', פסוק ה': "וכל שיהי השדה טרם יהיה בארץ וכל עשב השדה טרם יצמח... לא המטיר ה' אלוקים על הארץ ואדם אין לעבוד את האדמה" – כל הבריאה- הפרחים, הירקות והפירות עומדים כבר לצאת, אבל לא יכולים לעשות זאת, אין גשם! הגשם רוצה לרדת, אבל הוא לא יורד, ולמה? כי "אדם אין לעבוד את האדמה", אומר רש"י: ומה טעם לא המטיר? שאין מכיר בטובתם של גשמים, וכשבא אדם וידע שהם צורך לעולם - התפלל עליהם, וירדו וצמחו האילנות והדשאים.

רש"י הקדוש מלמד אותנו שכל הבריאה מוכנה כבר לצאת ולפרוח, כל העשב, כל הפירות, כל הירקות- למי מחכים? לגשם שירד!

אבל הגשם לא יורד סתם כך, בלי תפילה זה ה"טבע", אין גשם בלי תפילה!!

אנחנו מסתובבים בעולם, ושוכחים שיש לנו אבא שמנהל אותנו כל רגע ורגע. צורת התקשורת בינינו לבין בורא עולם היא תפילה. ומסביר האבודרהם: ר"ת תפלה – תרופת פלא ליהודי המאמין. הסיפור הבא ממחיש לנו את גודל כוחה של התפילה: בירושלים היתה משפחה ידועה, משפחת ברדקי. אבי המשפחה, רבי ישעיהו ברדקי, התגורר לפני 190 שנה בעיר קובנא שבאירופה. היו לו שני ילדים קטנים, שלוימלה בן ה-8, ולאהלה בת ה-7. ביום בהיר אחד, החליטו הרב והרבנית לעלות לא"י.

רבים רצו לעלות לארץ ישראל, החפץ חיים, הגאון מוילנא ועוד רבנים גדולים וחשובים, אך לא כולם הצליחו לעשות זאת. ר' ישעיהו ברדקי החליט לעלות. אבל כיצד יחיו 4 נפשות במדבר השממה בארץ הקודש? אנשי ירושלים חיו אז בעירום ובחוסר כל.

הרבנית הצדקנית עלתה עם כמה נשים נוספות באנייה, הגיעה לירושלים

הרוחות מתחזקות, האוניה נזרקה מגל לגל והנוסעים המבועתים צועקים "שמע ישראל", ו"ממעמקים קראתיך ה'", "ממעמקי הים, בכיות נוראות. ר' שעהלה וכל 13 היהודים איתו בוכים וזועקים לה: האוניה לא החזיקה מעמד והחלה להתפרק, סדקים הופיעו בקרקעיתה, ולבסוף, מעוצמת הטלטלה נשברה כליל. הזקנים שבהם קפצו לים מתוך זעקת "שמע ישראל ה' אלוקינו ה' אחד", ועד היום לא נודע מקום קבורתם.

ירדו ממנו והוא צנח ונרדם על החול בתשישות. הילדים היו מאושרים: "שהחיינו וקיימנו, ניצלנו ממוות, מטביעה מיידית, הקב"ה הצילנו והגענו לחוף מבטחים!"

כעבור שעה מנסה שלוימהלה להעיר את אבא, אך אבא לא מתעורר. "אבא, קום התעורר!" אין קול ואין עונה. חששות כבדים ממלאים את ליבם של הילדים, מי יודע אולי אבא שרד רק כדי להצילם וכעת החזיר את נשמתו?? הילדים לא מוותרים, לאהלה מושכת ביד אחת ושלוימהלה מושך ביד השנייה ושניהם מנערים את אבא, ואז, סופסוף הוא פוקח את עיניו, ומרגיע את הילדים המבוהלים: "אל דאגה, אני חי, אני פשוט מותש לגמרי, הכל בסדר, תנו לי לישון עוד קצת ואז אקום ונמשיך הלאה בדרכנו!" הוא לא הספיק לסיים את דבריו, כשלאהלה הקטנה קפצה עליו וחיבקה אותו בכל חום ליבה: "אבא תודה רבה לך, הצלת אותי".

הסתכל אבא לתוך עיניה ואמר: "לאהלה שלי, לא אני הצלתי אותך, את הצלת את עצמך! בצעקה האדירה שלך 'אבא!' פעלת למען הצלתך, אם חלילה לא היית צועקת כך, כבר הייתי אומר אחרייך קדיש..."

ר' שעיהלה ברדקי הגיע לירושלים עם שני ילדיו, והמשפחה התאחדה עם האם.

כל אנשי העיר העתיקה יצאו לקבל את בשמחה ובהתרגשות את פניו של ר' ישעיהו ברדקי, תלמידו של ר' חיים וולוז'ין. בדרשתו, שמסר בחורבת רבי יהודה החסיד, עמד ר' שעיהלה וסיפר את הסיפור שארע לו: "...ראיתי שלא היה לי כח, וכבר עמדתי להשליך את ביתי היקרה לים, ולפתע הילדה הקטנה נתנה צעקה אדירה: 'אבא! זה נתן לי כוחות חדשים, אינני יודע מאיפה הם הגיעו...'"

המשיך ר' שעיהלה בדרשתו: "בנים אתם לה' אלוקיכם", אנחנו בנים של בורא עולם, למדנו מפרשת האזינו: "צור ילדך תשי", הקב"ה כביכול מותש, אומר רש"י, אנחנו לא יכולים להגיד כאלה מילים, אין לו כח מעוונותיהם של ישראל, אבל יהודי צועק: 'אבא!! אבינו מלכנו!!' "תנו עוז לאלוקים" אנחנו יכולים לתת לה' כח, עוז, "בנים אתם לה' אלוקיכם" בן יכול לתת לאביו כח, ואת זה גילתה לנו התורה אצל אדם הראשון. כאשר הוא מתחיל לחיות את החיים בעוה"ז, גשם לא יורד בלי תפילה, ציפורן קטנה לא תצמח בלי תפילה."

יעזור הקב"ה שנזכור תמיד את הכתובת של- "אבא!" וה' ישמע שוועתינו.

חייב להישאר בחיים, הרי רק הוא יודע לשחות.

הוא מתחיל לחשוב את מי מהילדים ישאיר במים, מי ה'רודף' ומי ה'נרדף'? ומליבו עולה תחינה אילמת: "ריבוננו של עולם, מה אעשה? אני צריך סנהדרין שידונו בידיני נפשות, להכריע את מי להציל ואת מי לא להציל..." תוך כדי שחיה, עולה במוחו גמרא מפורשת במסכת אוריות דף י"ג עמוד ב': אם אדם הולך על שפת הנהר ושניים עומדים לטבוע- ראובן ושמעון, אם יציל את ראובן- שמעון יטבע, אם יציל את שמעון- ראובן יטבע, את מי מצילים קודם? ישנם דיני קדימה: מי שביקש ראשון, כהן קודם ללו, לוי קודם לישראל.

ר' שעיהלה שוחה בכוחותיו האחרונים, ואומר לעצמו: "אוי, כתוב במשנה שהאיש קודם לאישה, האיש חייב בתפילין ובמצוות שנשים פטורות, הוא קודם בהצלה", ובעוד המילים הללו על שפתיו, הבינה לאהלה הקטנה כי נגזר דינה ופרצה בבכי מה: "אבא! אני מקבלת עלי דין שמים, אבל לפני שאתה זורק אותי למים, תגיד איתי קריאת שמע ויודיו!"

ילדה קטנה וטהורה - על מה יש לה להתוודות? אבל אבא אומר איתה וידוי מילה במילה וקריאת שמע, וכשהוא מסיים הוא נושק לה נשיקת פרידה ומבקש ממנה ברכות לרדת מכתפו השמאלית. הילדה מורידה יד אחת למים, אבל קשה לה להיפרד מארץ החיים, והיד השנייה עודנה תפוסה על כתפו של אבא, וככה כשהיא תלויה בין שמים למים ומבינה את מר גורלה, היא זועקת לפתע, בכל כוחה, זעקה גדולה ונוראה: "א-ב-אאאא!!! א-ב-אאאא!!!"

ר' שעיהלה שומע את הצעקה הנוראה, וכולו צמרמורת, כאילו קיבל מכת חשמל בכל הגוף, ילדתו הקטנה צועקת 'אבא' בכל כוחה, והיא כאילו אומרת לו: 'איך אתה זורק אותי?? הרי אני ביתך היחידה!'

לפתע, כוחות איתנים ניטעו בו, והוא הרגיש כמו ברייה חדשה, התעטף עם כוחות נפש ועם כוחות גוף חדשים, והוא צועק לה: "לאהלה, תחזיקי חזק בשתי ידיים, אני לא אעזוב אותך כאן!!!"

לאדם יש כוחות נסתרים, שמופיעים פתאום גם כשהוא כבר מותש לחלוטין. ר' שעיהלה מתחיל לשחות עם כוחות של אריה, והילדה ממשיכה להישען על כתפו של אבא.

כעבור עשר דקות, הם מבחינים באי המצוי במרחק של ק"מ מהם. אור בקצה המנהרה. על האי תנועה ערה, אנשים הולכים, יש חיים. הוא ממשיך לשחות ביתר שאת וביתר עוז עד שמגיע לחוף. הילדים

לקט סגולות לזש"ק מתוך דברי מרן הגר"ח קנייבסקי שליט"א

"פרו ורבו ומלאו את הארץ" (בראשית א, כח)

כסגולה להפקד, ושאלו לרבינו האם מקורו מגמ' שבת דף ק"ט: וכן דלפי זה האם גם רחיצה בחמין במוצ"ש ואכילת פת חמה במוצ"ש הם סגולה להיפקד והאם כל זה סגולה גם לאשה וכתב רבינו בתשובה "כן".

- לגדל זקן.
- לקבל שבת יותר מוקדם.
- לענות אמן יהא שמייה רבא בכל כוחו.
- ללמוד עם אשתו הלכות שבת.
- ייעץ רבינו ליהודי חשוך בנים לעלות לארץ ישראל וב"ה לאחר שעלה נפקד (ע"פ דברי הג"מ יבמות דף סז. שישוב א"י אינו עולה מן המנין, וכתב שם רש"י "...דלמא משום עוון חוצה לארץ הם עקורים).

(הדברים הובאו בספרים: סדור שיח תפילה, מנחת תודה, ומלאו את הארץ, וחלקם שמענו בע"פ מרבינו שליט"א)

- לשחות יין (ולא מיץ ענבים) בהבדלה במוצ"ש (ע"פ גמ' שבועות י"ח ע"ב).
- לשים המיטות בין צפון לדרום וראשה בצפון (גמ' בברכות ה' ע"ב ואם לאו אשתו יולדת נפלים).
- לכתוב ולהדפיס חידושי תורה (ע"פ גמ' חולין דד"ת נקראים פרי בטן).
- לבדוק המזוזות (חזו"א).
- לשלם עבור מלמד ללמד לילד אחר (מדרש רבה).
- לומר לכהן לכוון בברכת כהנים עליו (שמו ושם אמו).
- לעשות שילוח הקן (תנחומא תצא) והוא סגולה גם לשידוך.
- להתפלל בקבר רחל.
- יתפללו בשונם במקום שנענה בו אלישע כשהיה אצל האשה השונמית.
- למצוא אדם שהוא מן הנעלבים ואינם עולבין ולבקש ממנו ברכה.
- שתיית חמין במוצאי שבת. [וכך מייעץ רבינו לחשוכי בנים

לאחר ארבע שעות של שיחה, יצאו מהחדר זוג חילונים בעל ואשתו... כעת, התעצמה הפליאה שבעתיים: וכי מה מעשיהם של בני זוג חילוניים בחדרו של רבינו? ומה פשר השיחה הממושכת ביותר שניהל רבינו עם השניים?

מרן הגרא"מ שך זצוק"ל בפרק אמונה ומה רבו מעשיך ד'

עושה הנפלאות הגדולות - לבדו, אחד ואין בלתו. כי השלמות הכוללת והתואמת, והסדר המופתי שבבריאה - מעידים על הבורא האחד!"
הרמב"ם שהחזיר בתשובה...

ואכן, על השימוש שעשה רבינו באותו יסוד מוסד, כאשר ביסס את חובתנו הרוחנית על יסודות האמונה השלמה - יכולים אנו ללמוד מתוך המעשה הבא, וכך היה מעשה כפי שסיפרו רבי יעקב לויסון:

ביום מן הימים, פקד רבי יעקב את ביתו של רבינו בכדי להיוועץ עמו בענייני הציבור. כאשר הגיע אל הבית - הודיעו לו בני ביתו של רבינו כי נמצאים אצלו אנשים, כך שייאלץ להמתין, ורבי יעקב סבר וקיבל. הוא היה משוכנע כי הפגישה ודאי לא תארך יותר מאשר רגעים ספורים. אלא שלהפתעתו הרבה, התארכה הפגישה הרבה מעבר למצופה. שעה חלפה, אפילו שעתיים, אולם איש

לא יצא מן החדר. פליאתו של רבי יעקב רק התעצמה, כאשר סיפרו לו בני הבית שהפגישה החלה כשעה וחצי לפני בואו...

'שלוש שעות ומחצה! איזו פגישה יכולה להעסיק את רבינו זמן רב כל כך?' - תהה בליבו, אולם כמובן, לא אמר מאומה. ככל שהתארך הזמן, הצטרפו אנשים נוספים אל הממתנינים. בשלב מסוים אף הופיעו שניים מחסידיו של אחד מגדולי האדמו"רים והודיעו

מרן הגרא"מ שך זצוק"ל

כי רבם הזדמן לבני ברק ומבקש הוא להיוועד עם רבינו, אולם התשובה הייתה חד משמעית, והיא לא השתנתה גם לאחר שהודיעו לרבינו על האורח רם המעלה... בני הבית הבהירו כי רבינו אינו יכול לקבל כעת איש, אפילו לא את הרבי...

כך נקפו השעות. לאחר ארבע שעות של שיחה - יצאו מן החדר זוג חילוניים, בעל ואשתו... כעת, התעצמה הפליאה שבעתיים: וכי מה מעשיהם של בני זוג חילוניים בחדרו של רבינו? ומה פשר השיחה הממושכת ביותר שניהל רבינו עם השניים?

התשובה התבררה עד מהרה:

בין בני הזוג התגלע ויכוח חריף. הבעל, בעקבות זעקתו של רבינו כנגד בני הקיבוצים, ותביעתו כלפיהם להבין ולהסביר לעצמם 'במה הם יהודים', החליט לעשות מעשה ולחזור אל המקורות. אולם כאן הוא נתקל בבעיה קשה - אשתו, שהתנגדה למהלך מכל וכל... היא לא הייתה מוכנה להשלים עם המהפך שביקש בעלה לחולל בבית, ועם שינוי סדרי החיים.

המשך בעמוד 19 <<<

"פְּרָאשִׁית פְּרָא אֱלֹקִים" (בראשית א', א')

אחד היסודות עליהם ביסס רבינו את אמונתו היוקדת, היה בדמות התבוננות בבריאה המופלאה שהעמיד בורא כל העולמות. בעומק מחשבתו היה מתבונן בכל עת ביד ה' הנגלית בעולמו ובחסדיו אשר מתחזק הוא עם האדם בכל תנועה מתנועותיו - בבחינת: "מבשרי אחזה אלוק", ולבו היה מתמלא ברגשי ההודאה: "על כן איברים שפילגת בנו ורוח ונשמה שנפחת באפינו הן הם יודו ויברכו וישבחו שמך מלכנו תמיד".

ואכן, בהזדמנויות רבות לאין מספה, בעת דברו בקהל עם ועדה - היה רבינו מכביר בדברים אודות חובתנו הגמורה ללמוד פרקי אמונה מתוך התבוננות בנפלאות הבריאה, אשר בחכמה ובתבונת אין קץ תוכננה לפרטי פרטיה.

כך למשל, באחד ממשאותיו של רבינו בפתח ישיבת 'ירחי כלה' - עסק רבינו בנושא זה ואמר: "נתבונן נא ביתוש הזעיר... בנמלה ובתולעת... כמה חכמה מופלאה הושקעה בהם! איך הם נעים ומנווטים את דרכם, מוצאים את מזונם, ואפילו יכולים להגן על עצמם מפני סכנות כאלו ואחרות! הכיצד נוכל להסביר זאת? איך נוכל להסביר את קיומה של תבונה כה רבה בתוך ראש

שכל גודלו אינו עולה על ראש של סיכה???

ואין הדברים אמורים רק בבעלי החיים... הנה, הבה נתבונן נא בפרי מאכל: כיצד צומח מענף, אשר אינו אלא עץ שאין בו טעם ואין בו ריח, פרי מופלא כרימון, למשל, כיצד תוכננו ונוצרו התאים הרבים, אשר בכל אחד מהם גרעין עטוף בעסיס מתוק לחיך ונחמד למראה? ומה עם פירות ההדר, המסודרים פלחים פלחים, אשר כל אחד מהם עטוף בפני עצמו בקליפה דקיקה, ואילו הפרי כולו עטוף בקליפה עבה ומגוננת? האם יכולים אנו להתעלם מהחכמה המופלאה הזו?

ככל שנתבונן יותר, ככל שנעמיק חקר - כך נוכל להבחין יותר ויותר בחכמתו יתברך, אשר באה לידי ביטוי בכל פרט מפרטי הבריאה, אשר כביכול מכריזה בקול על בוראה וקוראת: ראו מי פעל אלה! ככל שנתבונן יותר - כך נבין, כי אפילו החכם שבחכמים אינו יכול להסביר את פלאי הבריאה, שלא לדבר על כך שאיש אינו יכול ליצור בריאה דומה לה... בהכרח עולה, איפוא, ההכרה, מתעצמת ונשרשת, כי הבורא יתברך הוא

רבי אייזיק שר מתעניין: "רבי שלום, לאן אתה הולך עם הילד?" רבי שלום שבדרון עונה: "לשויגער. יש לילד מחלת ילדים מדבקת, אינני רוצה שידביק את שאר הילדות"...

רבי ראובן קרלנשטיין צוק"ל, על הדו שיח המיוחד בין רבי שלום שבדרון לרבי אייזיק שר זיע"א, ועל ההבדל בין האדם לחתול

"על פני יעקב איש את אביו, ואת אמו ודבק באשתו" (בראשית ב', כ"ד)
רבי שלום צ"ל אהב לספר את המעשה הבא:

פעם אחת, חלה בנו התינוק במחלת ילדים מדבקת. ההורים לא רצו שהילד ידביק את אחיותיו הקטנות, לכן לקח אותו רבי שלום בעגלה והביאו לביתה של החותנת, עד שיתרפא.

באמצע הדרך הוא פגש את רבי אייזיק שר זצ"ל.

רבי אייזיק התעניין: "רבי שלום, לאן אתה הולך עם הילד?" רבי שלום עונה: "לשויגער. יש לילד מחלת ילדים

מדבקת, אינני רוצה שידביק את שאר הילדות".

אך רבי אייזיק בשלו: "שאלתי לאן אתה הולך?" רבי שלום חשב שר' אייזיק לא שמע את

תשובתו, וחזר עליה באריכות ובסבלנות: "הילד לא בריא, יש לו מחלת ילדים מדבקת.

איננו רוצים שהוא ידביק את שאר הילדים, ולכן חשבנו שעד שיבריא, כדאי שלא ישהה בבית שיש בו ילדים קטנים. אנחנו עכשיו בדרך לשויגער..."

"כן, אבל לאן אתה הולך?"... חזר רבי אייזיק ושאל.

ורבי שלום מנסה שוב להסביר, אך ללא הועיל.

אז פונה אליו רבי אייזיק ואומר לו: "אתה מפריד את הילד משאר הילדים - כדי שלא לפגוע בהם ולהזיק להם? אם כן, אתה חתולה!"...

"חתולה?? תמה ר' שלום.

"כן, חתולה. אמור לי, האם החתולה אינה מסורה לגורים שלה? האם היא אינה דואגת להם שלא ינזקו? אם כן, במה אתה שונה ממנה?"...

רבי שלום שם אוזנו כאפרכסת, לשמוע את דברי החכמה והמוסר של רבי אייזיק, ורבי אייזיק ממשך: "לא, אתה לא חתולה. חלילה! אתה

הרי יודע שיש מצוה של 'והלכת בדרכיו', מה הוא גומל חסדים אף אתה גומל חסדים. יש כאן ילדות קטנות שעלולות להידבק מאחיהם החולה,

צריכים לעשות איתם חסד, למנוע מהם נזק בגוף, 'לא תעמד על דם רעך'. את כל זה החתולה אינה עושה. לאדם ולחתולה יש את אותו מניע,

אותו רצון, ומה שעושה את ההבדל זו הכוונה. האדם מתכוון לעשות חסד, לקיים מצוה. בזה מותר האדם מן הבהמה."

רבי שלום מספר שנפתחו לו העיניים - חסד עושים בבית!!!

כששב מהכולל, שינה את מסלולו. הוא לא הלך הביתה כהרגלו, אלא פנה לכיוון הבור בשכונה.

באותה תקופה לא היו ברזים. היו שואבים מים מהבור. הדלי היה כבד, מלא מים. הוא ידע שבאותו זמן אשתו הלכה לבוה, לשאוב מים לצרכי הבית. הוא רץ לבור ונשא בעצמו את הדלי.

תממה הרבנית: "מה קרה? מה יום מיומיים?" והתשובה לא אחרה לבוא: "רבי אייזיק פתח לי את הראש. חסד עושים גם בבית!"

לא שם לב שזו אשתו

פעם סיפרתי את הסיפור הנ"ל בדרשת ליל שבת בבית כנסת איצקוביץ:

במוצאי שבת מטלפן אלי יהודי, ואומר לי שיש לו להוסיף על כך ספור משלו. אחד האברכים בירושלים מיהר לכולל בבוקר. הוא לא רצה לאחרי החברותא מחכה, יש 'שמירת סדרים'. אולם בדרך הוא שם לב שאשה אחת סוחבת שני סלים כבדים, היא מתנשפת בכבדות, פוסעת כמה פסיעות ונעצרת למנוחה, ממשיכה מעט ושוב נעצרת.

רחמיו נכמרו על המסכנה. העולם בנוי על חסד, אבל מה עושים? הוא ממחר לכולל. ומה עם ביטול תורה? מה עם החברותא הממתין לו, מה עם שמירת הסדרים? ויש גם שיקול של צניעות. מדובר

באברך ירא שמים, שומר עיניו מראות ברע.

הכל נכון. אבל מצד שני, אם יתעלם וימשיך בדרכו, זו ממש אכזריות... מה עושים?

אין הרבה מה לחשוב. גם אין אפשרות לגשת ולשאול מורה הוראה. לאחר מחשבה קצרה החליט כי "לא תוכל להתעלם" גובר על שאר השיקולים.

הוא ידע שמן הסתם האישה תודה לו על הרצון הטוב, אף תסרב בנימוס לבקשה שלו לסחוב עבורה את הסלים, לכן החליט להיות עקשן, ולא לותר על המצווה שנקרתה בדרכו.

בעיניים מושפלות ניגש אל האישה והציע לה לשאת עבורה את הסלים הכבדים. להפתעתו, האישה נענתה ברצון. היא הניחה אותם על הארץ.

הוא הרים אותם והחל לצעוד תוך שהוא שואל את האישה: "לאן צריך להביא אותם?" אך האישה לא עונה...

הוא שב ושאל בקול רם יותר: "היכן להניח אותם?" ואז הוא שומע את האישה משיבה לו: "מה קרה לך? זו אני!". הוא נושא את עיניו, ומתברר לו שזו אשתו!

ואז הוא אומר לה: "אוי, באמת לא שמתי לב. חשבתי שזו מישהי זרה. אם ככה, בודאי תוכלי להסתדר בעצמך... אני מאחר לכולל..."

א- שוטה! שוטה גמור! אדרבה, החסד מתחיל בבית! כל מעשה שאדם עושה בתוך ביתו עם בני ביתו, שיתכוון לשם חסד, שיעשה זאת בשמחה, הרי הוא זוכה לקיים מצוה! וכי קלה היא בעיניך?

רבי אייזיק מספר, שפעם באו אליו איש ואישה לדין תורה. ועל מה הדין תורה?

בימים ההם התריסים בבתים היו כבדים ומסורבלים מאד, וקשה היה לפתוח אותם. בני הזוג רבו ביניהם על מי מוטל לפתוח את התריס בבוקר, הוא מצביע עליה והיא מצביעה עליו...

אמר להם רבי אייזיק: "מה עושה הקב"ה בכל יום? המאיר לארץ ולדרים עליה ברחמים. הקב"ה מאיר לעולם. והנה, יש לנו מצוה חשובה ויקרה מאד - 'והלכת בדרכיו', אדם יכול לעשות פעולה שעל ידי יאיר את הבית... ויהי אור! הרי זו זכות ללכת בדרכי ה'! זו זכות להאיר את הבית!"

מאז - הם המשיכו לריב, אלא שהתהפכו היוצרות: כל אחד רצה לזכות בזכות הגדולה ללכת בדרכי ה' ולהאיר את הבית....

(מתוך יחי ראובן רבי ראובן קרלנשטיין צוק"ל)

מה רבה הייתה הפליאה כשהבחינו מתפללי בית הכנסת בגאון ישראל, רבי עקיבא איגה, המתעניין אצל מקורביו על סדרי המסע של המלך, על הרכב הפמליה ועל עוד עניינים הקשורים בהגעת המלך. "ממתי מתעניין גדול הדור בנושאים שכאלו???" תהו בקול

את הסיפור על העוף הנדיר והמשונה בנג ביתו של הגר"ע איגה, שמע הגאון ר' יצחק שבדרון מפי הצדיק רבי שמואל הומינר זצ"ל

יודע, אולי התרופה לחוליך נמצאת במקום מסויים שטרם הגעת אליו?!" מעודד יצא האיש מן הבית, סמוך ובטוח היה, כי בסייעתא דשמיא יעתיר הרב בעדו בתפילותיו, וימשוך עליו ישועה בברכותיו, ומשמים יסייעו ויחישו לו רפואה ומזור.

עברו כמה ימים שבמהלכם לא הרפה הגאון מלהתפלל ולהשתדל בעד החולה. והנה, בבוקר בהיר נפוצה השמועה המפתיעה, בקרב בני העיר פוזנא, כי במסגרת מסעותיו בחוצות הממלכה - מתעתד המלך לבקר בעירם. השמועה גרמה להתרגשות רבה בקרב התושבים. הרשויות מצידן פתחו במבצע תברואה זריז שכלל ניקיון וצחצוח רחובות העיר, נטיעת עצים ושיפוץ גינות הנוי. המקהלה המקומית פצחה בסדרת חזרות מהירות, והכול היו דרוכים לקראת הרגע ההיסטורי.

מה רבה הייתה הפליאה כשהבחינו כמה ממתפללי בית הכנסת בגאון ישראל, רבי עקיבא איגה, המתעניין אצל מקורביו על סדרי המסע, על הרכב הפמליה ועל עוד אי אלו עניינים הקשורים בהגעת

המלך. "ממתי מתעניין גדול הדור בנושאים שכאלו???" תהו בקול. איש לא ידע, כי לא החגיגות הן שעניינהו, אלא רצונו העז לסייע לאותו יהודי אומלל. כך, לאחר בירורים נמרצים, הצליח רבי עקיבא איגה לגלות כי רופאו האישי של המלך מתלווה אף הוא למסע. לא היה זה רופא של מה בכך. רופא זה, מלבד חכמתו ומומחיותו הרבה בתורת הרפואה, כרופאו האישי של המלך, היה בעל גישה בלתי מוגבלת לכל ספרי הרפואה, ואל לשכתו הגיעו מידי יום כל חידושי הרפואה שהתחדשו בממלכה. אשר על כן הוא האדם המתאים לשאול את פיו האם קיימת תרופה למחלה הנדירה.

אתא ובא היום הגדול. לקול תרועת חצוצרות נכנסה מרכבתו של המלך בשערי העיר. המונים נדחקו בצדי הרחוב כדי לזכות לשזוף עין בשיירת המרכבות ההדורה, ואולי אף לראות את פני המלך. בינות להמון נדחק רבה של פוזנא, רבי עקיבא איגה, כשהוא תר בעיניו אחר המרכבה שבתוכה יושב הרופא הדגול. משהבחין בה, מיהר לאותת לרכב כי דבר לו אליו. המרכבה נעצרה, והרב מיהר לעלות עליה. הרופא הקשיב בהדרת כבוד לרב נשוא הפנים, אולם נאלץ להשיב את פניו ריקם. גם הוא תר רבות אחר תרופה למחלה זו, אולם העלה חרס בידי.

"יְעוּף יְעוּפֵךְ עַל הָאָרֶץ" (בראשית א', כ')

את הסיפור שלפנינו שמע הגאון ר' יצחק שבדרון מפי הצדיק רבי שמואל הומינר זצ"ל. אביו, רבי אברהם זצ"ל, העיד בפניו על אמיתות הסיפור וביקש ממנו להפיצו בישראל, למען ידעו ויכירו הכול את גודל כוחה של תפילה.

דממת הקודש ששררה תדיר בחדר לימודו של גאון הדורות, רבי עקיבא איגה זיע"א, הופרה בבת אחת לקול חריקתה הפתאומית של דלת הבית הנפתחת. הרב, שהיה בעיצומה של כתיבת אחת מתשובותיו הגאוניות, הרים את עיניו מן הספר, הרפה ידו מן הקולמוס ופנה לראות מי הוא הנכנס. בפתח הבית עמד אדם, מנכבדי הקהילה כשפניו אפורות ממתח ודאגה. הרב הושיבו, הרגיעו ופנה לשמוע את אשר בפיו:

"כבר תקופה ארוכה שאני חש במיחושים שונים", החל היהודי בתיאורו המה, "הלכתי לטובים שברופאים, אולם הללו נלאו מלהבין את הגורם לכאב. בתקופה האחרונה, התגברו מכאובי ללא נשוא,

על כן שמתי פעמי לעיר הבירה, למרפאתו של רופא מפורסם ביותר. לאחר שעברתי אצל הרופא בדיקה מקיפה, הוא נאלץ לבשר לי כי מחלה אנושה ביותר מקנת בגופי, ולרוב צערו אין הוא מכיר תרופה שעשויה להועיל לה.

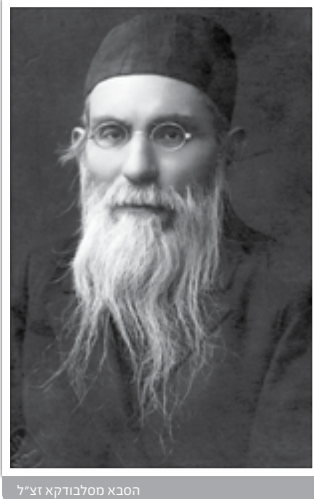
'איני יודע עוד כמה זמן נותר לך לחיות', אמר לי הרופא ברחמים, 'אולם בכל מקרה אין מדובר ביותר משבועות ספורים'. שבור ורצוף יצאתי ממרפאתו. קשה היה לי לעכל את הידיעה שנפלה עלי כרעם ביום בהיר, ובעת שעשיתי את דרכי חזרה לביתי, כבר השלמתי בליבי עם העובדה שתוך ימים או שבועות, עומדים בניי הקטנים לצעוד אחר מיטתי בבכי, ללא משען ומשענה. אלא שאז עלו לפני דברי חז"ל במסכת ברכות (י"א): 'אפילו חרב חדה מונחת על צווארו של אדם אל ימנע עצמו מן הרחמים'. החלטתי לפנות לביתו של גדול הדור, אולי יפעל במרומים ישועה עבורי."

"אנא!", סיים האיש את דבריו כשדמעות בעיניו, "יעתיר נא רבנו שאזכה לרפואה שלמה מעל לדרך הטבע, כי קצרה יד הרופאים מלהושיע לי". דבריו של האיש הכאיבו מאוד לליבו הרחום של הרב, "אעתיר בעדך בכל כוחי", הוא אמר, "אך בד בבד אנסה גם להשתדל בדרכי הטבע. כי מי

ניגש אליו הסבא מסלבודקא ואמר לו:

"רבי יצחק, עם מי אתה מדבר?" אמר לו רבי יצחק הוטנר:
"אני מדבר עם החבר שלי". שאל אותו הסבא: "מיהו החבר שלך?"
אמר לו רבי יצחק: "היצר הרע הוא החבר שלי"...

כשרבי יצחק הוטנר מדבר עם היצר הרע

הסבא מסלבודקא זצ"ל

שאל אותו הסבא: "מיהו החבר שלך?"
אמר לו ר' יצחק: "היצר הרע הוא החבר שלי".

שאל אותו הסבא: "אם כבר לקחת חברה, למה לא לקחת את היצר הטוב, למה לקחת את היצר הרע לחבר?"

אמר לו רבי יצחק חידוש מבריק: "ליצר הרע שני מעלות, מה שאין ליצר טוב. דבר אחד: מתי שרוצים אותו הוא נמצא, מתי שרוצים אותו הוא בא, והוא חבר שלך. דבר נוסף: הוא בעל כישרון יותר גדול מהיצר הטוב. יש לו את כל הכישרונות..."

אני מדבר עם היצר הרע ומבקש ממנו שיעזוב אותי".

(מתוך מידות והנהגות טובות - הרב יחיאל מיכל שטרן)

"וְכָל יָצָר מִחֶשְׁבֶּת לְבוֹ רַק רָע כָּל הַיּוֹם" (בראשית ו', ה')

בנוסח התפילה אנו אומרים "ואל תשלט בנו יצה"ר וכוף את יצרנו להשתעבד לך". על כפילות הבקשה, ביאר רבי רפאל הכהן (בספרו מרפא לשון עמוד התשובה), שיש ב' מיני יצרים:

א. היצר מצד הבריאה. ב. היצר הרע שאנו עשינו אותו ע"י עשיית עבירה גוררת עבירה, ולכן אנו מבקשים: א. אל תשלט בנו יצר הרע מצד הבריאה. ב. שאף אם עוונותינו גרמו שהיצר הרע נעשה גדול, וכאילו כבר נעשה "יצרנו" בכל זאת ירחם עלינו ויכוף אותו לעבודת השם יתברך. הגאון רבי יצחק הוטנר, ראש ישיבת ר' חיים ברלין בארצות הברית, היה מתלמידי סלבודקא ומראשוני תלמידי חברון. הם לקחו קבוצה מסלבודקא לפתוח את ישיבת חברון בעיר חברון, והוא היה בין התלמידים, ואיתם הלכו הסבא ר' נטע הירש פינקל, המשגיח הגדול, האבא של ראש ישיבת מיר. אבל הסבא רצה לגדל תלמידים שיהיו נורמליים, לעשות דברים לא נורמליים- הוא לא אהב. פעם הלך הסבא ברחוב, וראה מרחוק את רבי יצחק הוטנר הולך מולו, ורבי יצחק הוטנר מדבר לעצמו.

מיד ניגש אליו ה"סבא" במורת רוח ואמר לו: "רבי יצחק, עם מי אתה מדבר?"

אמר לו רבי יצחק: "אני מדבר עם החבר שלי".

מדוע נבראו "משוגעים" בעולם? ובשביל מה בנו הרוסים מסילת ברזל באורך 10,000 ק"מ לערבות סיביר הנידחת?

<<< המשך מעמוד 1

מאמינים בני מאמינים, יודעים היטב! היא הייתה נחוצה להצלת התורה! העולם נברא בשביל התורה ובשביל ישראל, והנה, על ידי הנסיעה על מסילה זו ניצלה ממלכת התורה של ישיבת מיר. הם שהו ביפן במשך תקופה של כחמש שנים, ולמדו שם בהתמדה עצומה עד יעבור זעם. מאוחר יותר, עברו חלק מהרבנים ותלמידיהם לארצות הברית, וחלקם האחר עלו לארץ הקודש. כך שוקם ונבנה מחדש עולם התורה המשגשג ומכלכל כהיום הזה עד קץ הימים.

המדינה היחידה שהסכימה לפתוח את שעריה בפני שארית הפליטה הזו- הייתה מדינת יפן, אך כיצד יגיעו מאות הבחורים לקצה זה של העולם? נמצא הפתרון! מסילת הברזל הארוכה לסיביר, שהגיעה עד למול חופי יפן! בני הישיבה עלו על הרכבת שנסעה על מסילה זו וכך הגיעו אל חוף מבטחים.

אלמלא מסילת רכבת זו, אין לשער כיצד היו מצליחים לצאת מאות הבחורים מן התופת וגיא ההריגה!! עד עצם היום הזה אין הגויים יודעים מה הייתה נחיצותה של המסילה הארוכה והמבוזבת הזו, אבל אנחנו,

קבל את הגליונות ישירות למייל
שלח מייל dirshu@dirshu.co.il

אני שרדתי את שתי מלחמות העולם, והנני כיום כבר בן מאה ושש עשרה שנים. לא זו בלבד, אלא אף בני כאן, בבית אבות זה והוא כבר בן תשעים ושמונה שנים, והננו שנינו בבריאות איתנה

על הברכה המיוחדת של ה'דברי חיים' מצאנו שהתקיימה במלואה

הגעתי לצאנז בערב ראש השנה, נכנסתי לבית הרבי, ביקשתי מעם בני הבית את כל הסכינים והלכתי להשחזם עד שהיו כולם חדים יפה יפה. "בליל ראש השנה, כאשר נכנס הרבי לעריכת השולחן, שוב הסתופפו סביבו קהל רב, ושוב היו על השולחן חלות רבות כדי לחלק מהן לכל הציבור. אך בשונה מהשנה שעברה, בה חיתוך החלות ארך זמן רב בשל הסכינים הקהות, הרי שהשנה עלתה המלאכה יפה בידו של הרבי. הסכין המושחזת כהלכה, חתכה את החלות במהירות. לפתע, עצר הרבי ממלאכתו וקרא בקול גדול ובחריפות: "ווער האט דאס געמאכט?" (מי עשה זאת? מי השחז את הסכינים כך?) שקט השתרר בהיכל, וגם אני נבהלתי לרגע מקריאתו החדה של הרבי. אולם הרבי לא וויתר וחזר שוב על שאלתו. לא נותרה לי ברירה וניגשתי אליו בברכיים כושלות. אך הרבי האיר לי פנים וברכני בברכה נדירה: "לפי שגרמת לי קורת רוח, תזכה להאריך ימים עד מאה ועשרים שנה, ולמען תהיה זו ברכה בשלמות, הנני מוסיף ומברךך שלא תראה במותם של ילדיך על פניך!"

התרגשתי היטב מברכתו של הרבי, ואכן מאום לא נפל מדבריו. הוא הסתלק לשמי מרומים כעבור כמה שנים, ואילו אני שרדתי את שתי מלחמות העולם, והנני כיום כבר בן מאה ושש עשרה שנים, ולא זו בלבד,

אלא אף בני שוכן כאן עמנו בבית אבות זה, והוא כבר בן תשעים ושמונה שנים, והננו שנינו בבריאות איתנה ועם כל זאת מבקשים אנו נפשנו למות, לפי שאלו כבר שנים שאין בהן חפץ וכבר אין לנו טעם בחיים אלו. הישיש סיים את סיפורו המרעיש, ורבי יחזקאל שלא נענה לבקשתו, להתפלל עליו שיתקצרו ימיו, שמר בליבו את הדבר וזכר את אותו מעשה. כעבור כמה שנים הזדמן שוב לבית האבות, וביור אודות אותו ישיש ובנו וכה סיפרו לו אנשי ההנהלה, כי ביום הגיע אותו ישי לגיל מאה ועשרים נפטר לבית עולמו. למחרת נפטר בנו, ויהי לפלא...

(מתוך תבונות - ראש השנה)

"היו ימיו מאה ועשרים שנה" (בראשית ו', ג')

איש נשוא פנים ורם מעלה היה רבי יחזקאל. מלפנים כיהן בראשות ישיבה בהונגריה, ואחר מלחמת העולם שהחריבה את ארצו, עקר לארצות הברית והקים בה בית מדרש וקהילה נכבדה. ולפי שידע שרבים היהודים שהיגרו לארצות הברית עוד לפני שנות המלחמה, ביניהם כאלה שעוד ראו את גדולי העולם באירופה שלפני השואה, היה משתדל לתור ולבקר אחרי שרידי אותם דורות, כשהוא נוסע מזמן לזמן בין בתי אבות הפזורים להם פה ושם בניו יורק רבתי ובנותיה. ואכן, היה שרר לנסיעותיו. יותר מפעם אחת מצא ישישים שזיכרונם עוד שפר עליהם, ואלו חלקו עמו את שראו עיניהם ושמעו אוזניהם אצל צדיקי הדור וגדולי עולם בימי תפארתה של היהדות באירופה. באחד ממסעותיו, הגיע עד בית אבות ותיק באחד מפרבריה של ניו

יורק. כשבירר אצל ההנהלה בדבר הימצאותם של יהודים ישישים יוצאי מזרח אירופה, סיפרו לו כי אכן מתגורר עמם יהודי ישיש מופלג שעבר זה מכבר את שנתו המאה ועדיין לא כהתה עינו ולא נס לחו. ביקש רבי יחזקאל להיפגש עמו, ושעה שהיטב עמו ליד שולחן אחד, הפתיע אותו הלה בבקשה תמוהה: "רבי, התפלל עלי שאמות!" "וזאת למה?" התחלחל רבי יחזקאל, ואותו יהודי סיפר לו סיפור מופלא: "בשנותי הצעירות,

התגוררתי אי שם באחת מעיירותיה של גליציה. בכל חג ומועד נוהג הייתי להסתופף בצלו של הקדוש הגה"ק ה'דברי חיים' מצאנז. כך בשבתות מיוחדות, במועדי השנה ועל אחת כמה וכמה בימים הנוראים. באחת השנים, כאשר שהיתי בצלו של הרבי בראש השנה, היה שם קהל עצום, וכאשר הרבי נכנס לעריכת השולחן בליל ראש השנה, היו על השולחן חלות רבות על מנת לבצוע מהן לקהל המסובים הגדול. דא עקא, לרוב טרדות היום איש לא השחז את הסכין, ולפיכך חיתוך החלה עלה בידי הרבי בקושי רב, וניכר היה שהדבר מסב לו מורת רוח. לא אמרתי דבר לאיש, אך בליבי שמרתי את הדבר, ולשנה הבאה כאשר

קבל את הגליונות ישירות למייל
שלח מייל dirshu@dirshu.co.il

איזו אישה בירכה בבוקר "שלא עשני בהמה"?

הרב צבי וינברג

"וַיִּצַר ה' אֱלֹקִים אֶת הָאָדָם" (בראשית ב', ז')

במסכת מנחות (מג:) מוזכר את ג' הברכות שאדם מברך בכל יום: "שלא עשני גוי", "שלא עשני אשה", ו"שלא עשני עבד". באבודרהם (הל' ברכות השחר ד"ה כששומע קול), כתב שהנשים נוהגות לברך במקום "שלא עשני אשה" – "שעשני כרצונו", וכ"כ השו"ע (מו"ד) בלקט יושר (לתלמיד התרומת הדשן עמ' 7) מביא מרבו שאשה אומרת במקום שלא "עשני אשה" – "שלא עשני בהמה", אבל שמעתי מאשה שאומרת במקום "שלא עשני אשה" – "שעשני כרצונו", וכמדומה לי שלא הודה לה הגאון זצ"ל, כי אמו של הגאון זצ"ל הקדושה בגזירת אושטרייך הי"ד היתה אומרת "שלא עשני בהמה". (כן מובא בריקאנטי פר' משפטים עה"פ "מכשפה לא תחיה כל

שוכב עם בהמה מות יומת", שנחלקו בזה בגמ' מנחות ועיי' הע' ללקט יושר הנ"ל לגבי הגירסא בגמ' מנחות שם)

ובספר המנהגות (לרבי אשר מלוניל דף יא עמוד ב) כתוב "ויש ששואל למה אין אנו מברכין שלא עשני בהמה, מפני שכבר הודה על זה בברכת אלהי נשמה שנתת בי טהורה, וכן באשר יצר את האדם בחכמה, מפני שבשעה שנבראו הנשמות לא נבראו רוחות הבהמות ובהמה אין לה נשמה".

נוסחה מעניינת נמצאת בטקסט מהגניזה (מובא בס' נתיב בינה – יעקבסון, עיונים על התפילה עמ' 164) שם נאמה: "ברוך אתה ה' אלוקינו מלך העולם אשר בראת אותי אדם ולא בהמה איש ולא אשה זכר ולא נקבה ישראל ולא גוי מהול ולא ערל חפשי ולא עבד טהור ולא טמא, כן יהי רצון מלפניך ה' אלוקינו ואלוקי אבותינו שתתן חלקנו בתורתך ועם עושה רצונך אמן".

(קב ונקי)

השיבו לו רופאיו, 'שלשה ימים לאחר הניתוח לא תוכל לנוע כלל, ורק עירונו נוזלים כשתיה יוכנס כמזון לגופך'. כששמע זאת השיב 'אם כך אינני חפץ עתה בניתוח'

הרב הלל מן

"וַיְכַלֵּה הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ" (בראשית ב', א')

רבי צבי מיכל שפירא, מגדולי ירושלים בדור העבר חלה במחלה קשה, וכמעט הגיע עד שערי מוות, ונשקפה סכנה לחייו, ביום שישי נאספו רופאיו והחליטו כי עליהם לנתחו בניתוח מסובך, שספק אם יתעורר ממנו, אבל זו הדרך היחידה שיוכל לשרוד מבחינת הרפואה. הרופאים באו אליו וסיפרו לו את מסקנתם וחיכו לאישורו. רבי צבי מיכל שאל, היות ויום שישי היום, האם אחר הניתוח אוכל לחזור לאיתני, לקדש על היין ולאכול את סעודת שבת?! השיבו לו רופאיו בהחלטיות – בודאי שלא, שלשה ימים לאחר הניתוח לא תוכל לנוע כלל, ורק עירונו נוזלים כשתיה יוכנס כמזון לגופך. כששמע זאת רבי צבי מיכל השיב נחרצות – 'אם כך אינני חפץ עתה בניתוח,

קודם אקיים את מצוות הקידוש וסעודות השבת, שכה חביבים עלי...: בליל שבת קידש רבי צבי מיכל על הכוס בכוחותיו הדלים, אך בשמחה רבה, קולו נשמע ברמה אפילו בחדרי הרופאים שהביעו השתהות למול כוחותיו, לאחר מכן סעד רבי צבי מיכל את סעודות השבת שהוכנו לו, כשהוא אומר לסובביו, כי סעודות השבת הינם מצוה, ומעונג שבת לא ניזוקים.

לאחר השבת, בדקוהו שוב רופאיו ובחנו את מצבו, והנה לפתע דעתם השתנתה לחלוטין, הם רואים לפתע כי מצבו הוטב, ואין הוא נצרך כלל בניתוח, ויוכל להחלים לבדו תוך מספר ימים. 'אכן, זכות עונג שבת זו שעמדה לי, שלא רק אוכל לשתות אלא אף לאכול ולהתענג בשבת' סיים רבי צבי מיכל.

(מתוך מסביב לשולחן)

מה הטעם שזמן סעודה שלישית נקרא "רעוא דרעוין"?

הרב צבי וינברג

"וַיְהִי עָרֵב וַיְהִי בֹקֶר יוֹם אֶחָד" (בראשית א', ה')

איתא בזוהר (ח"ב פח ע"ב) "ביומא דשבתא כד מטא עידן דצלותא דמנחה, רעוא דרעוין אשתכח".

ב"בני יששכר" (מאמרי השבתות מאמר ח' אות א) כתב: שמעתי מאת

כבוד אדוני מורי ורבי הרה"ק מהרמ"מ [מרימנוב] זצוק"ל הטעם, להיות בריאת העולם בששת ימי בראשית, הנה התחלת הבריאה אור ליום א', שהוא מוצאי שבת, הנה קודם בריאה עלה ברצונו ית"ש לברוא את העולם, הנה הזמן שקודם ליום א' הוא זמן ועת רצון, כמו התחלת הבריאה, אז עלה ברצונו, עכ"ל.

(קב ונקי)

מדוע נר הדולק בחדר חשוך ביום, מאיר בצורה שונה מאשר נר הדולק בלילה?

הרב צבי וינברג

"וַיִּקְרָא אֱלֹקִים לְאֹר יוֹם וְלַחֹשֶׁךְ קָרָא לַיְלָה" (בראשית א', ה')

הגמ' פסחים (ב.) מפרשת את הפסוק כן: "קרייה רחמנא לחשוכא ופקדיה אמצותא דלילה", שהקב"ה קרא לחושך וציוהו להחשיך בלילה. וזה אחד מההוכחות שהוכיחו רבותינו ז"ל, שהחושך הוא לא רק העדר אור אלא בריאה בפני עצמה, וכן כתוב בפסוק (ישעיה מה,ז): "יוצר אור ובורא חשך וגו'".

ובנצי"ב בס' העמק דבר כאן מקשה מדוע צריך בריאה מיוחדת של חושך הרי אפשר להסתפק בהעדר אור. וכתב שיש הבדל בין אור הנר שמאיר בחושך לבין אם מאיר במצב של העדר אור, כמו חדר שמוגף בתריסים ביום, שבלילה מאיר יותר טוב מאשר במקום חשוך. וכתב, שמזה הבינו אנשי מעלה בישיבתם בחושך, מתי יום ומתי לילה.

מקור לדברי הנצי"ב מצאנו בירושלמי פסחים (פ"א ה"א) שמובא שם שאמר רב הונא, כשהיינו בורחים מפני האויבים ומתחבאים במקומות אפלים שמאחורי בית המדרש הגדול, היינו מדליקים נרות, ובשעה שהנרות היו כהים היינו יודעים שהוא יום, ובשעה שהיו הנרות מבהיקין היינו יודעים שהוא לילה.

ולפי"ז מבאר שם הירושלמי את היכולת של נח להבחין בהיותו בתיבה, מתי יום ומתי לילה. שנח בכניסתו לתיבה הכניס עמו אבנים טובות ומרגליות, בשעה שהיו כהות היה יודע שהוא יום ובשעה שהיו מבהיקות היה יודע שהוא לילה. ומדוע היה צריך לדעת מתי יום ומתי לילה? משום שיש חיה אוכלת ביום ויש חיה אוכלת בלילה.

ובפירוש אגדות אליהו (לרבי אליהו הכהן זצ"ל בעל השבט מוסר,

על הירושלמי שם עמ' קמג), כתב: ונראה לתת טעם לשבח למה הנר וכל דבר המאיר כגון אבן טובה אינן מאירים ביום כמו בלילה ואפילו במקומות האפלים.

ע"פ הקדמה ששמעתי מפי קדוש מדבר רבי ומורי זצ"ל, כי בכל העולמות ברא הקב"ה מלך על כולם, בעולם התחתון ברא את האדם מלך על כל הבריאה והשליטו על כולם. למעלה מעולם זה, השמש הוא המלך, אשר המליכו הבורא להאיר לארץ ולדרים עליה, והוא הנותן חיות לכל הנבראים שלמטה ממנו, הוא העולם השפל הזה על ידי אורו וחימומו שבלתו העולם כלה ונאבד, הוא הגורם בגידול הצמחים ובבישול וקיום כל המזון.

והוא מקור האורות, רצוני לומר כל דבר שיש בו אור ואש ואבנים טובות המאירים, וכיוצא בהן וכן הירח והכוכבים, אין האור מעצמם כי אם שמקבלים שמש שהוא המלך המאיר לכולם. והנה ידוע שבפני המלך אין שר ושלטון יכול להראות שום גדולה לפניו, יען מתחייב מיתה לעצמו.

לכן ביום שהוא ממשלת היום אין דבר שיש בו אור יכול להבהיק אורו אפילו במקומות האפלים, לפי שהוא עומד בפני המלך, אשר ממנו קבלו מעלת האור שיש בהם ואיך יוכלו להאיר בפניו דהיינו ביום שהוא ממשלת מלכותו, שאין להראות גדולה בפני המלך, לזה טבע מוטבע בהן שלא להאיר ביום ואפילו במקומות אפלים כלילה, דמה לי שהמקום אפל כיון שהוא בפני המלך.

אבל בלילה שנקרא שלא בפני המלך, יען מאירה הלבנה המקבלת אור גם היא מהשמש, אז מאירים כל דבר שיש בו אור, שהוא כמורה גדולה שר בפני שר שאינו מתחייב משום זה, ע"כ.

אבל בלילה שנקרא שלא בפני המלך, יען מאירה הלבנה המקבלת אור גם היא מהשמש, אז מאירים כל דבר שיש בו אור, שהוא כמורה גדולה שר בפני שר שאינו מתחייב משום זה, ע"כ.

(קב ונקי)

מדוע העדים שהגיעו מיריחו להעיד מולד הלבנה, היו נאמנים יותר מעדים בשאר ערי הארץ?

הרב צבי וינברג

"וְהָיוּ לְאֹתוֹת וּלְמוֹעֲדִים וְיָלִימוּם יְשׁוּעִים" (בראשית א', י"ד)

וכתב רש"י "ולמועדים" על שם העתיד, שעתידיים ישראל להצטוות על המועדות והם נמנים למוולד הלבנה.

בספר יוסיפון (פרק לח) כתב שהעיר "יריחו" נקראת "עיר הירח", כי מולד הירח נראה ביריחו לפני שנראה במקומות אחרים, ולכן העדים הנאמנים אשר היו באים להעיד על ראיית הירח היו באים מיריחו, כי כל מי שהגיע להעיד מהעיר יריחו לא נמצאת בעדותו סיבת מבוכה ושגגה, משא"כ בשאר המקומות היו פעמים שוגגים בעדותם ונבוכים.

ועוד כתב שם שיריחו נקראת גם "עיר הירח", כי במקום ההוא צומח

אילן אפרסמון הנקרא "בלסא"ם" אשר ממנו יצא השמן הטוב הנקרא שמן אפרסמון, והעץ הזה לא נראה מעולם במקום אחר כי אם ביריחו ורבים מלכים ממלכי הארץ וגם מלכי מצרים לקחו מנטעי העץ וינסו לטעת מהם בארצם במקומות רבים ולא סבל העץ את טבע הארץ כי יבש, והיה העץ ביריחו עד חורבן בית שני, וכאשר נחרב בית המקדש השני נעתק העץ מיריחו אל מצרים ואל מקומות אחרים במקום ידוע והיה שם עד היום הזה, וגם עודנו מעט ביריחו. (הביאו רש"י ברכות מג. ד"ה שמן ארצינו)

(קב ונקי)

מה ההסבר לתופעת ה"שלכת" שבאילנות בימות החורף, בשונה מבני אדם שבהורף מתכסים בבגדים נגד הקור?

הרב צבי וינברג

"הי מארת פִּרְקִיעַ הַשָּׁמַיִם" (בראשית, א' י"ד)

נאמר במסכת פסחים (צד): "בימות החמה חמה מהלכת בגובה של רקיע לפיכך כל העולם כולו רותח ומעינות צוננין, בימות הגשמים חמה מהלכת בשיפולי רקיע לפיכך כל העולם כולו צונן ומעינות רותחין".

לפי"ז הסביר רבי שלמה שמחה מטריוש זצ"ל (תלמיד המהר"ם מרוטנבורג בספר המשכיל שחיבר בשנת ה"א נ"ד ועדיין הוא בכתב יד,

מובא בהגהות ע"ס אמרות טהורות חיצוניות ופנימיות עמ' צ"א הע' 506) את תופעת ה"שלכת" שבאילנות בימות החורף, וז"ל "ומן הטעם הזה

פרי ועלים וענפים".

אעשיר את עניי הדעת שאומרים, מה ראו האילנות שלובשין את עצמם

בימות החמה ופושטין מלבושיהם בימות החורף, מה שאין כן באדם? וזהו הטעם, כי כל זמן שלבנו של אדם חם כל איבריו חמים ועל כן יפשוט בגדיו.

ככה בימות החורף שהחמה מהלכת תחת הרקיע ומחממת המים אשר בתהומות, ואויר התהום מחמם שורשי האילנות ולכן האילנות פושטים את בגדיהם, ובימות הקיץ שאין החמה מחממת המים שבתהומות והמים קרים לכך האילנות מתלבשים ומוציאין לחות מתוך הקור שהוא למטה, והוא מתבשל על ידי החמה למעלה ונעשה

(קב ונקי)

מדוע זרקו קדמוני צרפת תפוחים על ראש חתן וכלה?

הרב צבי וינברג

"פְּרוּ וְרִבּוּ וּמְלֵאוּ אֶת הָאָרֶץ" (בראשית א' כ"ה)

בגמרא (ברכות נ:): מובא מנהג שהיו עושין בשמחת חתן וכלה, "שזורקין לפניהם קליות ואגוזים", וכן מובא בכתובות (טו): במשנה שם וברש"י, שהיו רגילים לחלק קליות לתינוקות בנישואי הבתולות, (ועי' שיטמ"ק שם יז. ד"ה ובשיטה, בשם רבינו תם שקליות שלא נתייבשו הן סימן לכתולה שהיא כתבואה חדשה). בתוספות (ברכות שם ד"ה ולא הביאו שעששיו המנהג לזרוק בבית

חתנים תבואה, וכן מובא במחזור ויטרי (סי' תע) שנהגים להשליך חיטים לא קלויים במקום קליות ואגוזים.

בספר עץ חיים (לא) מהראשונים רבי יעקב חזן זצ"ל ח"ב עמ' רמא) כתב טעם למנהג של זריקת תבואה על חתן וכלה, שהיא "לומר להם

פרו ורבו כתבואה זו". (ועי' רש"י כתובות ח. על המנהג המופיע בגמ' של

זריעת שעורין בעציץ בעת שמחת חתן וכלה לומר להם פרו ורבו וצמחו כשעורים הללו). בספר מהרי"ל (מנהגים מהדור' מכון ירושלים עמ' תסד שינויי נוסחאות אות יא) מובא שקדמוני צרפת ורבניה היו זורקין תפוחין על ראש החתן והכלה והיו אומרים: "ויברך אלקים את האדם ואת אשתו ויאמר להם פרו ורבו ומלאו את הארץ", ודווקא תפוחים על שם "תחת התפוח עוררתך" (שיר השירים ח,ה) וכן יש לומר כי באותו פסוק של פרו ורבו מופיע הראשי תיבות "פומא", ע"כ.

מה שמביאים את הר"ת של "פומא"

שהו תפוח בצרפתית pomme ראשי תיבות של מילה זו הן "פרו ורבו ומלאו את".

(קב ונקי)

קבל את הגליונות ישירות למייל
שלח מייל dirshu@dirshu.co.il

מדוע האור החיים הק' למד הלכות עדות בערב שבת?

הרב צבי וינברג

"ויכלו השמים והארץ וכל צבאם" (בראשית ב, א)

בשבת (ק"ט): איתא "כל המתפלל בערב שבת ואומר ויכלו מעלה עליו הכתוב כאילו נעשה שותף להקדוש ברוך הוא במעשה בראשית", ובמהרש"א שם כתוב כי האומר ויכלו הרי הוא מעיד על מעשה בראשית והרי הוא נעשה שותף עם הקב"ה כי בלתי עדותו לא יודע עשייתו וכמו שהעשיה לא היה רק במאמר כן עדותו במאמר.

וכיון שהוי עדות כתב המשנ"ב (רס"ח, יט) שהטעם מדוע אומרים אותו

בעמידה הוא משום שבזה אנו מעידים להקב"ה במעשה בראשית, ועדות דינה בעמידה.

במכתב מר' ישעיה אשר מרגליות זצ"ל (נדפס בסוף ספר עצי עדן מאביו ר' יהודה לייב מרגליות זצ"ל) כתב ששמע שהאור החיים הק' בכל ערב שבת למד הלכות עדות ואמר כי מטרת לימודו שידע שעל פי ההלכה הוא ראוי להיות עד כשר ונאמן לעדות שבת, [ועי' ישועות יעקב אור"ח (ס' רס"ח סק"א) ודרך פיקודיך ריש הקדמה ו].

(קב ונקי)

איזה אות מתוך כ"ב האותיות האומרה אינו מוציא טיפת רוק מפיו?

הרב צבי וינברג

"אלה תולדות השמים והארץ בהבראם" (בראשית ב, ד)
במדרש "אותיות דרבי עקיבא" (אות ה' - מובא בבתי מדרשות ח"ב) מובא: שבאות "ה" נברא העולם, שנאמר (בראשית ב, א) "אלה תולדות השמים והארץ בהבראם" אל תקרי בהבראם אלא בה"א בראם.

ונתייחדה האות "ה" מכל האותיות כולן, שגם בהן ניתנה תורה לישראל, מפני שאין בה ממש, שכל האותיות כשהאדם מוציאן בפיו הוא מרגיש בהן בשפתיו ובלשונו ויוצא טיפת רוק מפיו.

אבל באות "ה" כשאדם מוציאן מפיו אינו מרגיש בה לא בלשונו ולא בשפתיו ואינו מוציא בה טיפת רוק מפיו של אדם, ולכן כל האותיות כולן מקבלות טומאה, אבל "ה" אינה מקבלת טומאה.

ומכאן אתה למד שלא היתה יגיעה מלפני הקדוש ברוך הוא לא במעשה בראשית שבעולם הזה ולא במעשה אחרית של עולם הבא שלא בראן הקדוש ברוך הוא אלא בדבר שאין בו ממש.

(קב ונקי)

מה הפירוש "שיחת דקלים", ומי מהגאונים היה בקי בה?

הרב צבי וינברג

"וכל שיח השדה טרם יהיה כארץ" (בראשית ב, ה')

בבראשית רבה (יג, ב) איתא "וכל שיח השדה כל האילנות כאילו משיחין אלו עם אלו כל האילנות כאלו משיחין עם הבריות". וברד"ל שם כתוב משיחין עם הבריות כענין שיחת דקלים שבש"ס. (עי' סוכה כח. על ריב"ז)

ברשב"א (בבא בתרא קלד. ד"ה שיחת דקלים) מביא שכתב רבינו האי גאון ז"ל כי מר אברהם קבסי היה מכיר בשיחת דקלים ומה הם אומרים כאשר מתנוודין ברות. וברבנו גרשום שם כתב, שיחת דקלים - שהיה יודע ללחוש דבר שתתמלא השדה דקלים ושיתעקרו.

בערוך (ערך סח) כי שיחת דקלים, פירש רב שריא בתשובות יום שאין בו נשיבת רוח, במקומו יש בני אדם בקיאים פורסין סדין בין הדקלים ואין מתנענע ועומדים בין שני דקלים הקרובים זה לזה ורואין איך ינועו חריותיהם זה אצל זה יש בו סימנין שמכירין בהן הבקיין כמה דברים ואמרו ממר אברהם גאון שביה בשנת אלף ק"מ לשטרות שהיה מכיר בשיחת דקלים.

ועיין בחיד"א בשם הגדולים (מערכת ק' אות

ע"ב) על ספר "קנה בינה" שיש בו חכמת שיחת דקלים.

(קב ונקי)

מה הן 'שיטת הגאונים' ו'שיטת רבנו תם' בנוגע לזמני היום ההלכתיים? האם הישובי הזמנים משתנים לפי האופק המקומי והתאריך? ומה נהג הגר"ח מבריסק בנוגע לזמן מוצאי שבת?

שבהלכות מילה - שנכתבו מאוחר יותר - פסק כשיטת הגאונים. ובמשנה ברורה לא הכריע לחלוטין בין השיטות, אולם, בנוגע לשיטת הגאונים כתב כי חס ושלום להקל כנגדם ולעשות מלאכה בכניסת השבת לאחר תחילת השקיעה, וכן בשאר דיני התורה התלויים ביום ולילה יש להחמיר כשיטתם, ואילו בנוגע לשיטת רבנו תם כתב רק שנכון לכתחילה להחמיר כמותה.

ובנוגע למחלוקת אם הזמן מחושב לפי אורך היום ואופק המקום, או לפי מספר דקות קבוע, מכריע המשנה ברורה, בהתייחסו לשיטת הגאונים,

שהזמנים לא נאמרו לכל ימות השנה וכל האופקים, ולכן אסור לעשות מלאכה במוצאי שבת עד להראות שלושה כוכבים קטנים, שהם הסימן המובהק ללילה; (וגם לאחר הראות שלושה כוכבים קטנים, יש להמתין מעט, משום מצות 'תוספת שבת'). אך הוסיף כי גם הנהוגים כשיטת רבנו תם, אינם צריכים להמתין בימי הקיץ הארוכים עד לזמן המחושב לפי אורך היום, במידה ונראים שלושה כוכבים קטנים, והסתלקה אדמימות הרקיע.

ובנוגע למנהג - יש שכתב שבזמננו המנהג בארץ ישראל כשיטת הגאונים, ושיטת רבנו תם נהוגה רק לחומרא. ובנוגע לזמן תפילת ערבית בלילה, ישנם בארץ ישראל מנהגים שונים, הנעים בין 20, 30 ו-40 דקות, בנוסף על אלו הנהוגים להתפלל בזמן צאת הכוכבים לשיטת רבנו תם. ובמוצאי שבת - ממתניים ברוב המקומות בארץ ישראל למעלה מחצי שעה ועד קרוב לארבעים דקות, ובזמן זה כבר נראים שלושה כוכבים קטנים, שהם הסימן הלילה המובהק, כנ"ל.

ובמכתב משנת תרע"ז, כותב המשנה ברורה שמנהג כל ישראל - למעט בבית הכנסת של מינסק, ואצל הגר"ח מבריסק - שלא להמתין במוצאי שבת אלא עד 72 דקות לאחר השקיעה, ואף בימי הקיץ הארוכים, ולא להמתין לזמן המאוחר יותר המחושב לפי אורך היום. ויש שכתב כי מבחינת מרחק החמה מהאופק, הזמן של 40 דקות לאחר השקיעה בארץ ישראל, זהה כמעט לחלוטין לזמן של 72 דקות לאחר השקיעה בפולין, מקום מגורי החפץ חיים. וראה במבוא לספר 'זמני ההלכה למעשה' על אודות צורת החישוב לפי מיקום השמש, המכונה 'מעלות'.

[שו"ע או"ח רסא ב, משנ"ב כג, שעה"צ כא, וביה"ל מתחילת ז"ה שהיא; ביאורים ומוספים דרשו, 22 ו-29; משנ"ב רצג, ה, ובה"ל ס"ב ד"ה שלשה; ביאורים ומוספים דרשו, רלה, 5]

הרב יהודה יעקבזון

"וַיֹּאמֶר אֱלֹקִים יְהִי מְאֹרֶת בְּרָקִיעַ הַשָּׁמַיִם לְהַבְדִּיל בֵּין הַיּוֹם וּבֵין הַלַּיְלָה וְהָיוּ לְאֹתֹת וּלְמוֹעֲדִים וּלְיָמִים וְשָׁנִים... וַיַּעַשׂ אֱלֹקִים אֶת שְׁנֵי הַמְּאֹרֹת הַגְּדֹלִים הַמְּאֹרֶת הַיּוֹם וְאֶת הַמְּאֹרֶת הַקָּטָן לְמַמְשַׁלֵּת הַלַּיְלָה וְאֶת הַכּוֹכָבִים". וחכמינו ז"ל הגדירו זמן בַּיָּנִים, בין היום הודאי ללילה הודאי - 'בין השמשות': ודעות רבות נאמרו בקשר לאורכו של זמן זה, ולהלכה אורכו הוא כזמן הממוצע הנדרש להליכה של שלושת רבעי מיל (864-720 מטר, לשיטות השונות), שהוא 13.5 דקות.

וכידוע, לאורך כל הדורות נחלקו הפוסקים בנוגע להתחלת זמן בין השמשות, וזמן 'צאת הכוכבים' הבא אחריו, שהוא סימן הלילה ההלכתי. ושתי השיטות העיקריות הן 'שיטת הגאונים' ו'שיטת רבנו תם': לשיטת הגאונים זמן בין השמשות מתחיל עם שקיעת גוף השמש, המכונה בפניו 'שקיעת החמה', ובסיומו הוא זמן צאת הכוכבים; ולשיטת רבנו תם היום נמשך עד 58.5 דקות לאחר שקיעת גוף השמש, ואז מתחיל בין השמשות,

כך שצאת הכוכבים הוא 72 דקות לאחר השקיעה. שיטה נוספת - אשר המשנה ברורה כותב במסקנתו כי לכתחילה טוב להחמיר כמותה בנוגע לעשיית מלאכה בכניסת שבת - היא שזמן בין השמשות מתחיל 13.5 דקות לפני שקיעת החמה, ונמשך עד לשקיעה.

חישובי הדקות האמורים הן על פי השיטה הרווחת בפוסקים שזמן הליכה ממוצע של מיל (1,152-960 מטר, לשיטות השונות) הוא 18 דקות, אך יש אומרים שזמן ההליכה הוא 22.5 דקות, או 24 דקות.

ועוד נחלקו הפוסקים בנוגע למשמעות זמנים אלו בכל ימות השנה, דהיינו: יש אומרים שהזמנים מתייחסים לימים הבינוניים, שבהם אורך היום והלילה שווים, דהיינו 12 שעות ליום ו-12 לילה, ואשר חלים בדרך כלל בניסן ובתשרי; ובשאר ימות השנה יש לחשב את הזמנים בהתאם לפי אורך היום; ולחומרא - שבימי הקיץ הארוכים זמן מוצאי שבת מאוחר בהרבה, שהרי אורך היום מגיע אז ליותר מ-14 שעות. ויש אומרים שהזמנים נכונים לכל ימות השנה, ומספר הדקות קבוע ללא התחשבות באורך היום.

ועוד כתבו הפוסקים, בעיקר ביחס לשיטת הגאונים שהלילה מתחיל 13.5 דקות לאחר שקיעת גוף השמש - שזמן זה אמור רק לפי אופק של מקומות מסוימים, ובכל מקום יש לחשב את הזמנים על פי אופקו.

השולחן ערוך בהלכות שבת פסק כשיטת רבנו תם, אך יש אומרים

קבל את הגליונות ישירות למייל
שלח מייל dirshu@dirshu.co.il

האם מותר להוריד כדור שנפל על העץ בשבת? ובאיזה אופן מותר לשכב בערסל הקשור לעץ?

הרב יהודה יעקבזון

חכמינו ז"ל אסרו להשתמש באילן בשבת, מחשש שמא יכשלו בתלישת ענפים ועלים, האסורה משום מלאכת 'קוצר'. ולכן אסור לטפס, לשבת, או להשען על האילן, וכן אסור להניח עליו חפצים או לתלותם עליו. וכל זה אסור אף לצורך קיום מצוה דאורייתא אשר לא ניתן לקיימה ללא שימוש באילן.

ואם טיפס על האילן בשגגה, מותר לרדת מעליו, על אף שהירידה נעשית תוך כדי שימוש באילן, משום שעצם הישיבה על האילן גם היא אסורה. אולם, אם טיפס עליו במזיד - קנסוהו חכמים שלא ירד בשבת. ויש שכתב שאף אם טיפס במזיד, אם יכול לרדת בקפיצה ללא השתמשות באילן - עדיף שיקפוץ וירד, משימשיך לשבת שם במשך כל השבת; וכן אם התיישב על האילן בצורה שהקימה ממנו אינה מהווה השתמשות באילן - יקום מיד.

ועוד אסרו חכמים ליטול חפץ המונח על גבי האילן, משום שנחשב בכך

הכמשתמש באילן, ומחשש שמא ישען על האילן בעת שנוטל את החפץ; ולכן, אם נפל בגד או כדור על גבי האילן, אסור להורידו. ויתרה מזו - חפצים שרגילים להשתמש בהם תדיר וגם בשבת, אסור להותירם בערב שבת על גבי האילן, מחשש שמא ישכח ויורידם בשבת. וכחלק מאיסור השימוש באילן, אסור גם להשתמש ב'צדי האילן', דהיינו בדבר התלוי על האילן, ולכן אסור לתלות בגד על גבי מסמר הנעוץ באילן, או לשכב בערסל התלוי על האילן. אולם, מותר להשתמש ב'צדי צדדים' של האילן, ולכן, לדוגמה, אם הערסל אינו תלוי ישירות על האילן, אלא על חבל הקשור לעץ, מותר לשכב בו, כיון שהחבל הוא 'צדו' של האילן, והערסל הוא 'צדו' של החבל, והרי זה צדי צדדים; והיתר זה הוא בתנאי שהאילן אינו מתנדנד בעת השימוש בצדי צדדים.

[שו"ע או"ח שלו, א, ומש"ב ב, ג, ה, ו, ז, ויא;

ביאורים ומוספים דרשו, 2, 5, 7; וראה שם, 6]

מה רבה הייתה הפליאה כשהבחינו מתפללי בית הכנסת בגאון ישראל, רבי עקיבא איגה, המתעניין אצל מקורביו על סדרי המסע של המלך, על הרכב הפמליה ועל עוד עניינים הקשורים בהגעת המלך. "ממתי מתעניין גדול הדור בנושאים שכאלו??" תהו בקול

<<< המשך מעמוד 10

יואיל לשלוח רפואה לחולה פלוני בן פלונית. זמן מה לאחר מכן, נשמע לפתע קול חבטה בגג הבית. בני הבית עלו בבהלה אל הגג, ולנגד עיניהם נגלה עוף גדול ומשונה שכמוהו לא ראו מעולם. העוף היה פצוע ונעדר יכולת תעופה. בכוחות משותפים הורידוהו אל הבית.

הרב ששמע על הענין לא היה מופתע. על אף שלא ידע בבירור כי לעוף זה התכוון הרופא, סמוך ובטוח היה בכוחה של תפילה. הוא הורה לבני ביתו לבשל את העוף במרק ולתת ממנו לחולה קמעא קמעא. תוך כמה ימים החל מצבו של החולה להשתפר בהדרגה, וכעבור זמן לא רב שב לאיתנו, ויהי לפלא.

בציוריו של רבי עקיבא איגר גנזו בני ביתו את נוצות העוף למשמרת, וכעבור כמה שנים כששוב חלף במקום רופאו האישי של המלך, והנוצות הוצגו לפניו, נפער פיו בתדהמה, ואישר שאכן, אלו הן נוצותיו של אותו עוף נדיר.

שבו וסיפרו זאת לרב בהתפעלות, אך הרב לא התפעל כלל ועיקר, ואמה: "לא למטרה זו הוריתי לכם לשומרן, כי אם למען ידעו דורותיכם, ויכירו בגודל כוחה של תפילה שנובעת ממעמקי הלב".

(מתוך 'תבונות', ראש השנה תשע"ז)

"ואם המלך בכבודו ובעצמו יחלה חלילה במחלה זו?" הפתיע הגאון את הרופא המהולל בשאלה, והרופא שקע בהרהורים. לאחר דקות אחדות התנער מהרהוריו ואמה: "אומר לרב את האמת, קיימת רפואה אחת בדוקה ויעילה למחלה זו, אולם כמעט ואין דרך להשיגה.

בעומק המדבר, מצויה ציפור נדירה ביותר, שבשרה משמש רפואה למחלה זו. אך דא עקא, כי קשה עד מאוד לתופסה: בדרך למקום גידולה אורבות סכנת מוות, וכדי להתגבר עליהן נדרש ליווי של פלוגת חיילים מאומנת. אילו חלילה, זקוק היה המלך לתרופה, בוודאי לא היה חוסך מעצמו כל הוצאה וטירחה עד שהיה משיגה, אך לאדם מן השורה אין כל סיכוי להגיע אל הציפור. לפיכך מתחילה לא ראיתי לנכון לספר לך על רפואה זו".

מנקודת מבטו של גוי, חכם ככל שיהיה, הייתה זו מסקנה נכונה. אולם רבי עקיבא איגה, באמונתו היוקדת, נשא קל וחומר בעצמו: אם למלך בשר ודם יש אפשרות להשיג את הציפור, על אחת כמה וכמה למלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא.

נפרד הרב מן הרופא בברכה, ומיהר להסתגר בחדרו. ספון בין הכתלים ספוגי התורה והחסד, עמד והתפלל בדמעות שלישי לבורא העולם כי

- מדוע שינתה תורה את הסדר הראוי לה רק מחמת טענתן המוטעית של האומות?
- מדוע נברא האדם חסר שלימות, ללא אשה, ולא יחד עם בת זוגו?
- כיצד שמרו הכרובים והחרב המתהפכת על גן עדן?
- מדוע דרכו של איש לחזר על אשה, ואין דרכה של אשה לחזר על איש?

כל התשובות בספר 'דרש דוד על התורה' לרכישה התקשרו 02-5609000

קבל את הגליונות ישירות למייל
שלח מייל dirshu@dirshu.co.il

לאחר ארבע שעות של שיחה, יצאו מהחדר זוג חילונים, בעל ואשתו... כעת, התעצמה הפליאה שבעתיים: וכי מה מעשיהם של בני זוג חילוניים בחדרו של רבינו? ומה פשר השיחה הממושכת ביותר שניהל רבינו עם השניים?

<<< המשך מעמוד 8

"לא יקום ולא יהיה!"- הבהירה האישה.

בסופו של דבר, לאחר ויכוח ממושך החליטו בני הזוג על מוצא של פשרה: הם גמרו בדעתם לעלות אל ביתו של רבינו, ולשמוע באופן אישי את דבריו. והיה, אם יעלה בידו לשכנעם- ישובו שניהם בתשובה שלימה. אולם אם לא- ימשיכו יחדיו באורח החיים החילוני שלהם.

וכך אמנם עשו. בני הזוג נכנסו אל ביתו של רבינו, ביקשו לשוחח עמו, הציגו את הדברים לאשורם, ולאחר ארבע שעות של שיחה- יצאו מהחדר בהחלטה נחושה לשנות את דרכם, ולשוב בתשובה שלימה!

כיצד התחולל הפלא? כיצד עלה בידו של רבינו לשכנע את בני הזוג לשוב בתשובה? את התשובה לכך, קיבל רבי יעקב כאשר נכנס אל חדרו של רבינו ומצא כי פתוח לפניו ספר משנה תורה להרמב"ם, בהלכות יסודי התורה פרק ב', שם כותב הנשר הגדול:

"הקל הנכבד והנורא הזה מצוה לאהבו וליראה אותו וכו'. והיאך היא הדרך לאהבתו ויראתו? בשעה שיתבונן האדם במעשיו וברואיו הנפלאים והגדולים ויראה מהן חוכמתו שאין לה ערך ולא קץ - מיד הוא אוהב ומשבח ומפאר ומתאוה תאוה גדולה לידע השם הגדול וכו'. וכשמחשב בדברים האלו עצמן מיד הוא נרתע לאחוריו, ויפחד ויודע שהוא בריה קטנה שפלה אפלה עומדת בדעת קלה מעוטה לפני תמים דעות וכו'."

כן. פשוט כך. רבינו ישב במשך ארבע שעות ולמד את דברי הרמב"ם הללו עם בני הזוג החילוני, והתוצאות לא איחרו לבוא: אמונתו הבהירה של רבינו הקרינה על נשמתם של בני הזוג, והביאה אותם להכרה ברוממותו יתברך ובגודל יראתו, ומכאן- קצרה היתה הדרך אל מחוות

התשובה השלימה!

אמונה חושית

חיבה מיוחדת נודעה לפני רבינו ללימוד ספר בראשית, אליו התייחס כאל ספר מוסר המשובח ביותר, ואף לעת זקנותו- ניתן היה לראותו לא פעם כשהוא יושב ב'סדר מוסר' מול חומש בראשית פתוח, ומתעורר...

מספר תלמידו של רבינו, ר' מאיר הייזלר, כי באחת השנים, הזדמן רבי מלכיאל קוטלר אל ביתו של רבינו במוצאי שמחת תורה. רבינו פנה אל האורח והכריז כי מן הראוי לשתות כעת 'לחיים', ולנוכח פליאתו של ה' קוטלר- הסביר ואמר: "מה הפלא? הרי מתחילים אנו כעת ללמוד את ספר בראשית!"...

ובהזדמנות אחרת התבטא רבינו ואמר: "כמה עלינו להכיר טובה לבורא העולם, שפתח את תורתו בסיפור הבריאה!" ואף הוסיף וסיפר כי החפץ חיים' היה נוהג לקרוא מידי יום ביומו, מיד לאחר ברכות השחר- את הפסוקים הראשונים בספר 'בראשית', הפסוקים המתארים את בריאת העולם, החל מ"בראשית ברא" ועד "אשר ברא אלוקים לעשות", וזאת בכדי להתחזק באמונה, אנו, על אחת כמה וכמה!

ואכן, רבינו היה שב ומדגיש כי חומש בראשית- הוא יסוד חיוב האדם לשמירת מעשיו, שכן אם האדם הוא נברא, ויש מי שבראו- הרי שממילא מחויב הוא לציית להוראותיו ולפעול על פיהן; המילים הראשונות בתורה: "בראשית ברא אלוקים"- כבר מחייבות את האדם בעבודת בוראו, שהרי הן מבהירות למעלה מכל ספק כי העולם אינו הפקר!

(מתוך אורחות החיים - סרן הגרא"ם שך צדוק"ל)

המדבר בין הנטילה לסעודה - האם צריך ליטול שנית? ברכת על מאכל חלבי ונזכרת שאכלת בשר קודם לכן - האם מותר לך לטעום מהמאכל?

והאם מותר לך לאכול בטרם שאכלו הדגים שבאקווריום?

איסור ההפסק בין נטילת ידיים לסעודה

- אין לדבר בין נטילת ידיים לסעודה אפילו מילה אחת, ואף שלא להשתהות. ובדיעבד - אף אם הפסיק בדיבור, כל עוד לא הסיח דעתו משמירת טהרת ידיו, אינו צריך ליטול שנית; ויש מחמירים.
- כאמור, אין להשתהות בין נטילת ידיים לסעודה, ולכתחילה אין להשתהות כלל, ואף כששוהים לצורך כלשהו - יש להקפיד שלא לשהות יותר מכדי הילוך עשרים ושתיים אמה בין הניגוב לנטילה.
- כשכמה אנשים אוכלים סעודה יחד, ראוי שאחד מהם יוציא את כולם בברכת 'המוציא', מפני ש"בכב עם הדרת מלך". אולם, בסעודות מרובות משתתפים, ראוי שכל אחד יברך 'המוציא' מיד לאחר נטילת ידיים, משום שאם ימתינו עד שהאחד יוציא את כולם, יארך הדבר זמן רב.

איסור ההפסק בין הברכה לאכילה

- המברך על דבר מאכל או משקה, לא ישהה בין הברכה לאכילה והשתיה יותר מ'כדי דיבור', דהיינו אמירת שלוש מילים, ובדיעבד אינו מברך שנית אף אם שהה זמן רב, כל שלא הוסחה דעתו.
- מי שברך על דבר מאכל וטרם שטעם ממנו נזכר, או שנודע לו, שיש באכילתו איסור כלשהו, דאורייתא או דרבנן, אסור אף לטעום ממנו.
- השופך מים פעמיים בנטילת ידיים - לא יברך 'אשר יצר' בין שתי השפיכות, כיון שבימינו שופכים רביעית בבת אחת, ובכך כבר נטהרות הידים, והשפיכה השנייה היא רק לחומרא, ונמצא אפוא שמפסיק בין הנטילה לברכת 'על נטילת ידיים'.

סדר ברכת 'המוציא' ובציעת הפת

- בשעת ברכת 'המוציא', ראוי להניח את שתי הידים על הלחם, משום שיש בהן עשר אצבעות, ובכך נרמזות עשר המצוות המתקיימות בלחם משעת החרישה לצורך זריעת הדגן עד ללישת הבצק.
- ראוי לברך ברכת 'המוציא' כאשר הלחם שלם, אך אם יפרסנו רק לאחר הברכה, עשוי הדבר לגרום להשתהות רבה מדי בין הברכה לאכילה, ולכן יש להתחיל בפריסה לפני הברכה, ולסיימה לאחר הברכה.
- בשבת וביום טוב, בהם נדרשת שלמות הלחם לצורך קיום הדין של 'לחם משנה', אין לפרוס כלל את הלחם לפני הברכה, מחשש שמא יפרוס לעומק והפרוסה תתנתק מהלחם לפני הברכה.
- המוציא אחרים ידי חובתם בברכת 'המוציא' - יפרוס פרוסה שיוכל לחלק ממנה לכולם, ויש אומרים שצריך לחלק 'כזית' לכל אחד.
- הפרוס לחם לאכילה - לדעת השולחן ערוך יפרסנו בחלק הקשה שבלחם; ולדעת הרמ"א יש להטות את הלחם על צדו ולפורסו לכל רחבו, באופן שיחתך הן בחלקו העליון והן בחלקו התחתון.

דימוי השולחן למזבח

- השולחן נחשב כמזבח, והאכילה לצורך חיזוק הגוף לעבודת ה' יתברך, נחשבת כקרבן. ויש אומרים שהאכילה נחשבת כקרבן על ידי אמירת דברי תורה בשעת הסעודה.
- כאמור, השולחן נחשב כמזבח, והאכילה - כקרבן; וכתבו ראשונים שלפיכך יש להניח מלח על גבי השולחן, כפי שנאמר: "על כל קרבן תקריב מלח".
- מי שיש ברשותו בעלי חיים, צריך להקדים ולהאכילם טרם שיאכל בעצמו, ואסור אף לטעום דבר מאכל קודם לכן; ודין זה אמור הן בבהמות, הן בעופות, והן בדגים.

גליון רכ"ט
שנה ו' תשע"ז

סיפורי צדיקים

י"ל לע"נ הרה"ח ר' הלל ז"ל בן ר' פינחס נחום המבורגר שיבלס"א

תודה למספרת קליטן על אישור לפרסום בתמונה

סיפורי חז"ל

וירא אלקים את כל אשר עשה והנה טוב בטרם מלך דוד על ישראל, ישב יום אחד בגנו וראו עיניו צרעה אוכלת עכביש, רבונו של עולם פנה דוד אל הקב"ה בתמיהה, מה הנאה בכריות הללו שבראת בעולמך? הן הצרעה מפסדת דבש ואין בה כל הנאה, והעכביש, אמנם אורג כל העת אך אין מעשה טויתו יוצר לבוש. השיבו הקב"ה: דוד, לועג אתה לבריות אלו? בוא תבוא השעה שתצטרך להן! ואמנם - כך היה, כשנחבא דוד במערה מפני שאול מלך ישראל, שלח הקב"ה עכביש שיארוג חוטיו על פי המערה ויסגרנה, והנה קרב שאול אל פתח המערה, וכראו עיניו את קורי העכביש המכסים את הפתח, אמר: בוודאי לא נכנס לכאן איש, אילו היה נכנס היו קורי העכביש נקרעים, ומיד פנה והלך משם. בלי שמצא את דוד. ובפעם אחרת, כשראה דוד את שאול שוכב וישן בתוך מעגל אנשיו, היה שר צבאו אבנר בן נר ישן בפתח האהל, ראשו בצידו האחד של הפתח ורגליו בצד שנגדו, והיו רגליו זקופות, נכנס איפוא דוד בין רגליו, נטל את צפיחית המים וביקש לצאת, אך בדיוק בזה הרגע פשט אבנר את רגליו וכיסא את גופו של דוד, עד כי היו שתי הרגלים עליו כשני עמודים גדולים, ביקש דוד רחמים מלפני הקב"ה: קלי קלי למה עזבתני! מיד עשה הקב"ה נס: שלח את הצרעה וזו עקצה את רגלו אבנר, מעצמת העקיצה מיהר אבנר לזקוף את רגליו, ודוד הצליח לצאת. באותה שעה שיבח דוד את ה' וכך אמר: רבש"ע מי יעשה כמעשיך וכגבורותיך, שכל מעשך נאים.

פרשת השבוע

הלוי תשובה ניצחת, שיר קטן אינו יכול לדעתך להיכתב מאליו, ואילו העולם כולו יתכן שייברא מאליו? נכלם הגוי ולא היתה לו עוד ברירה אלא להודות בטעותו.

ויקרא ה' אלקים אל האדם ויאמר לו איכה (ג' - ט')

מסופר: כאשר ישב הרה"ק בעל התניא זיע"א בבית הסוהר בפטרסבורג, בא אליו השר הממונה על בית הסוהר לחקור אותו, ראה השר את פני בעל התניא כשהוא שקוע בהרהוריו, הבין כי איש קדוש לפניו, השר היה פקח וידע גם קצת ללמוד, אמר לבעל התניא יאמר נא לי פירוש הפסוק ויקרא אלקים אל האדם ויאמר לו איכה, וכי לא ידע השי"ת איפה הוא? ענה לו בעל התניא: האם מאמין אתה שהתורה היא נצחית וקיימת בכל זמן, בכל דור ובכל אדם, אני מאמין בזה, השיב השר. אמר לו בעל התניא, בכל זמן קורא השי"ת לכל אדם ואומר לו, איכה איה אתה בעולם, כמה שנים עברו עליך, ומה עשית בהן, הרי אתה חי כבר כך וכך שנים ונקב בדיוק את גילו של השר, האם היטבת למישהו, השר נתפעל מאד מהפירוש, והמליץ אח"כ לפני הקיסר על בעל התניא שהוא חכם גדול ואיש אלקים, ולפי דעתו רק עלילת שווא טפלו עליו.

בראשית ברא אלקים את השמים וגו' (א' - א')

מסופר על רבי יהודה הלוי זיע"א גאון שירת ישראל בספרד, שחי בשכנותו של גוי שאף הוא להבדיל היה משורר, וגוי זה טען ברוב סכלותו שהעולם נברא מאליו, ויכוחים רבים התנהלו בין רבי יהודה הלוי לבינו על הנושא הזה, אך לא עלה בידי רבי יהודה לשכנעו ולשנות את השקפתו. באחד הימים חיבר המשורר הגוי שיר, וכשהגיע לשורות הסיום לא ידע כיצד יסיימו. יצא אפוא לטייל בגינתו, הרהר בשיר שחיבר וחשב על סיום מוצלח, בדיוק באותה שעה עבר רבי יהודה הלוי בסמוך לבית המשורר, ומבעד לחלון ראה את השיר הבלתי גמור מונח על השולחן, ומיד הוסיף בשולי הגליון שורות של סיום מוצלח ביותר.

כששב הגוי מטילו מצא להפתעתו את השיר המושלם, אך לא ידע כמובן מי עשה זאת, בהתרגשות מרובה מיהר אל שכנו רבי יהודה וסיפר לו את הדבר, מדוע אתה מתפלל? צינן רבי יהודה את פליאתו הנרגשת, בודאי נעשה הדבר מאליו, לא יתכן כדבר הזה, אמר הגוי שיר איננו יכול להיכתב מאליו. ובכן השיב לו רבי יהודה

זמני השבת

זמני יציאת השבת
ירושלים: 6:30 ת"א: 6:31 ר"ת: 7:09

פרשת בראשית

זמני כניסת השבת
ירושלים: 5:17 ת"א: 5:32

מובר הירקות שהפך לרופא מהולל

לפני שנים רבות חי בבגדד סוחר ירקות יהודי עני ששמו אברהם, לאברהם היתה חנות קטנטנה בשוק העמוס בבגדד בה מכר ירקות שגידל בגינתו, כולם הכירו את אברהם הירקן ואהבו אותו מאוד. לא היה עוד סוחר בשוק עם שם טוב כמוהו, הוא השתדל למכור את סחורתו במחירים השווים לכל נפש, הוא שקל את הירקות במידה ובמשקל. אע"פ שלאברהם לא היתה פרנסה בשפע, הוא תמיד היה מרוצה וידידותי אל כל האנשים, התנהג ביראת שמים והשתדל למצוא חן בעיני אלוקים ואדם. אברהם הכיר את כל לקוחותיו היהודים וערבים כאחד, ונהוג היה להתעניין ולשאול לשלום ילדיהם ונכדיהם, תמיד היתה בפיו מילת עידוד טובה לכל אחד, והאנשים העריכו אותו והחזירו לו טובה בשל כך, כאשר היתה אשתו מתלוננת לפעמים על הצמצום בו הם נאלצים לחיות, היה אברהם משיב לה ברכות: האם את רוצה שאגרום לקנאה בעיני הבריות, ברוך השם הרי יש לנו מה לאכול ויש לנו גג מעל לראשנו ונחת מילדינו, אל נא נתלונן. אברהם אמנם הסתפק במועט ושמח בגורלו, אך המלאכים בשמים שנוצרו כתוצאה ממעשיו הטובים, המליצו טוב בעדו ותבעו מבית דין של מעלה לתת לו קצת מהשכר המגיע לו על קיום המצוות. בית הדין קיבל את ההמלצה והוחלט שאברהם יזכה בברכת העושר בחייו, אפילו השטן לא יכול היה להגיד משהו בגנותו של אברהם, להיפך, השטן הערמומי חשב בליבו הבה נראה כיצד יתנהג אברהם האם יעמוד בצדקתו כאשר יתעשר? מניסיונו ידע השטן כי קל לו יותר להסתדר עם עשירים מאשר עם עניים מרודים.

בלילה ההוא נדדה שנתו של הכליף הגדול השליט של הממלכה, הוא עלה לגג ארמונו שם היתה גינה יפה מלאה בפרחים וצמחים שונים המפיצים ריח משכר, הכליף התיישב בכורסה והביט בכוכבים, לידו ישב האסטרוולוג האישי שלו, כפי שהיה נהוג האסטרוולוג היה מביט בכוכבים ובמזלות ואומר לכליף את עתידו האישי, אסטרוולוג זה היה שונא ישראל ותמיד היה משתדל לחפש איזה אות או סימן שיוכל לפרשו שעל הכליף לגזור גזירות קשות נגד היהודים שבארצו, הוא התאמץ למצוא הוכחה לכך שהכליף חייב לגרש את כל היהודים, אולם עד כה לא הצליח במשימתו המרושעת, עתה כשעמדו שניהם על גג הארמון והביטו בכוכבים, הבחינו לפתע בכוכב שורח בקצה השמים ולאחר מכן נפל למטה וכבה, הכליף נחרד למראה ודרש מהאסטרוולוג הסבר מייד על התופעה, הלה לא איבד רגע כדי לבצע את זממו, אדוני המלך אמר, האם ראית שלכוכב שנפל היו שש קצוות הרי זה הכוכב היהודי המגן דוד, לא שמתי לב לכך השיב הכליף, אולם מה פירושו של דבר לדעתך, פירושו של דבר כי כוכבם של היהודים במדינתך דעך ולכן עליך להוציא מיד צו מלכותי הקובע כי על כל היהודים מנער ועד זקן לעזוב את המדינה תיכף ומיד, ולא לשוב אליה יותר, הסביר האסטרוולוג. אבל האזרחים היהודיים נאמנים לי, משלמים מיסים ומביאים ברכה לארץ, כיצד אוכל לגרשם סתם כך ללא כל סיבה? שאל הכליף. אדוני הכליף, דע לך כי הכוכבים בשמים אינם משקרים, נשקפת סכנה גדולה לך ולממלכתך אם לא תעשה מה שציוו עליך מן השמים, כל הצלחתך בעתיד תלויה בדבר זה. אולם אני שמעתי כי היהודים נמצאים מחוץ לשליטת הכוכבים והמזלות, אין מול לישראל נאמר עליהם, כי האלוקים בעצמו משגיח על בני אברהם, ואינו מוסר את גורלם לכוכבים ומזלות, אם כן אולי זה לא היה הכוכב שלהם אמר הכליף הנרגש, "הכליף החכם והנבון צודק כתמיד" אמר האסטרוולוג הערמומי, אולם תרשה לי לומר כי דבר זה לפיו אין ליהודים מול משלהם זה רק אם הם מתנהגים בחיי היום יום על פי תורה ומצוות, אזי הם עומדים מעל לכוכבים והמזלות ונמצאים תחת השגחתו הישירה של

הבורא, אולם אם לא, אז הבורא גם הוא מסב את פניו מהם ואז אינם שונים במזלם מכל שאר העמים. אם כך הוא הדבר השיב הכליף, עליך להוכיח לי כעת שני דברים, ראשית שהיהודים אינם שומרים את מצוות התורה, שנית שמזלם בגד בהם, אם תוכיח לי את שניהם אוציא מיד צו לגירוש היהודים, באיזו הוכחות תסתפק אדוני הכליף? שאל האסטרוולוג בהירות, אתה החכם ביותר בכל מלכותי השיב לו הכליף, ואני סומך עליך בענין זה. האסטרוולוג שקע בהרהורים ולאחר מכן אמר: הבה נמצא יהודי עני מרוד וירא שמים, הכליף יקרא לו ויטיל עליו לעסוק במקצוע שאין לו כישורים לגביו, אם ישחק לו המזל והוא יצליח בכך ואף יתעשר, ויחד עם זאת יישאר ירא שמים ושומר מצוות כמקודם, סימן הוא כי אין הצדק עימי במקרה כזה אני מתחייב בנפשי. כך יעשה אמר הכליף, ונתן בכך את הסכמתו להצעתו המקורית של האסטרוולוג.

למחרת בבוקר יצא הכליף מהארמון בלוויית יועצו האסטרוולוג, כששניהם מחופשים בבגדים פשוטים, הם יצאו לרחובות בגדד ועד מהרה הגיעו לשוק, שם פנו אל אנשים שונים ושאלו מי כאן החנווני העני ביותר, התשובה היתה פה אחד: "אברהם הירקן", לשאלה נוספת ששאלו מי הוא ההגון והירא שמים ביותר בקרב החנוונים? היתה התשובה זהה "אברהם הירקן", בשום לארמון שלח הכליף לקרוא לאברהם הירקן היהודי, הלה הופיע בפני השליט כשהוא רועד מפחד, מה שמך? שאל הכליף, שמי אברהם, השיב, מה משלוח ידך? סוחר בירקות, השיב אברהם, אולם כאשר הכליף המשיך ושאל אם הוא רוצה להיות רופא, לא השיב, כי חשב כי לועגים לו והכליף חומד לצון על חשבונו, הכליף אמר כי כוונותיו רציניות ביותר ואמר לו: מעכשיו אתה רופא ושמך יהיה "דוקטור אברהם". לשוא ביקש אברהם רחמים וטען כי הדבר היחיד שהוא מבין בו, קצת זה ירקות למיניהם וסוגיהם. הכליף עמד בשלו ואמר כי דבריו הם פקודה שאין עליה עוררין, הוא ציווה על אברהם ללכת לעבוד חודש כרופא ולאחר מכן לחזור ולדווח לו על מעשיו במקצועו החדש.

אברהם בא לביתו אבל וחפוי ראש, הוא היה חיזור כסיד ועצוב, אשתו הביטה בו והיתה בטוחה שהוא חולה וזקוק לטיפול רפואי, אברהם סיפר לה על הדו שיח המזור שהיה לו עם הכליף, אם כך הוא הדבר הרי שאין מה לעשות, אמרה, אם הכליף רוצה שתהיה רופא עליך להיות רופא, הוא יכול להרשות לעצמו לצחוק ממך, הוא מינה אותך לתפקיד רופא ואין לך ברירה אלא לקבל את הדין. אברהם שמע בקול אשתו מכר את החנות הקטנה, לוזה קצת כסף קנה לעצמו בגדים חדשים, ושכר דירה נאה באחד הרבעים המהודרים של בגדד, הוא תלה שלט על הדלת "אברהם הרופא" וישב והמתין לפציינטים, וראה איזה פלא, מיד החלו לבוא אנשים שונים, וכל אחד מתלונן על מיחוש זה או אחר, רוב החולים היו סוחרים עשירים שהתלוננו על כאבי ראש כאבי בטן, נדודי שינה וכו' אברהם האזין לכולם בתשומת לב, לאחד מהם אמר כי הוא דואג יותר מדי וכתוצאה מכך הרגשתו הרעה, לכן עליו לשים מבטחו בה ולא לאכול את עצמו, לשני אמר כי הוא אוכל יותר מדי וכי עליו לאכול במשך שבוע ימים רק ירקות ופירות, לחולה אחר נתן תרופה שהכין בעצמו בקבוק קטן ובו סירופ שהכין ממיץ ירקות ופירות, ופלא גרר פלא לתרופותיו ועצותיו של אברהם היתה השפעה לא רגילה, הרופא החדש נתפרסם ברחבי העיר בגדד ואנשים סיפרו נפלאות על כוחו לרפא חולים, ולא פחות מזה על גישתו האנושית לחולים, הוא לא לקח מחירים גבוהים, כל אחד שילם כפי יכולתו ואילו עניים קיבלו אצלו טיפול רפואי חינם. מובן מאליו כי לאברהם היתה פרנסה בשפע, חולים עשירים שהיו אסירי תודה על טיפולו שילמו לו ביד רחבה ושלחו לביתו מתנות יקרות ערך, אולם ההצלחה הבלתי צפויה לא סחררה את ראשו, הוא לא שכח את לקוחותיו העניים שהיו קונים ממנו ירקות, ומפעם לפעם שלח להם ירקות, הוא גם נתן הרבה צדקה בסתר ונשאר יהודי צנוע עני וירא שמים כפי שהיה.

צ'ישל ונמשל

חשיבות תפילה בזמנה

משל לכפרי אחד ולו בת יחידה וחביבה, ומילדותה נתן דעתו לחסוך עבורה כסף עבור נדוניה נכבדה, מה עשה, ייחד קופסה נאה, וכל שטר כסף חדש ויפה שהצליח לחסוך הניח בתיבה, כך עשה חודש אחר חודש, שנה אחרי שנה, וחפסת שטרי הכסף הלכה ותפחה. כשהגיעה הבת לפרקה פתח הכפרי את התיבה והוציא חופן שטרות נאים, בוהקים כחדשים, נסע אל העיר הגדולה ונכנס לחנות יקרה ובחר לעצמו את היקרות שבסחורות, והושיט את השטרות לתשלום, מאן המוכר לקבלם בטענה שאין הוא מכיר את השטרות, התמרמר האיש ואמר: הלא כסף כשר הוא וחוקי הוא, בעמלי הרווחתי, ובמשך שנים חסכתי, משכו בכתפיהם ואמרו: אנחנו לא יודעים, לך לעיר הגדולה אולי שם יחליפו יאמרו לך שהכסף חוקי וימירו אותם בשטרות מוכרים. נסע האיש לעיר הגדולה ועלה לבנק הממשלתי וחיכה בתור, ראה אנשים באים עם שטרות בלויים וקרועים והחלפנים גוערים בהם "כלום כך שומרים על שטרות יקרי ערך, איך מניחים לתמונת הקיסר המתנוססת עליה להיקרע, עם כל זאת החליפו להם את השטרות בחדשים, יהודי זה שמח בלבו: אם כך נוהגים בשטרות בלויים וקרועים, ודאי יקבלו בסבר פנים יפות נאה את שטרותי החדשים והיפים.

כשהגיעו תורו הניח בדפלק את חבילת השטרות, נטלם הפקיד עלעל בהם והחזירם לידי, ואמר "אינם שווים מאומה". מחה הכפרי וזעק: במו עיני ראיתי כיצד החלפתם שטרות בלויים וקרועים, על אחת כמה וכמה שאתם חייבים לקבל את השטרות החדשים והנאים שלי. אמרו לו: הירגע, אתה צריך להבין שהשטרות שלך ישנים הם ונפסל מכבר מטעם הממשלה, ואבדו כל ערך גם אם חדשים ונאים הם, אבל הללו אמנם הביאו שטרות ישנים ובלויים אבל עודם בתקפם ושווים הם.

והנמשל: מי שעומד להתפלל תפילה בזמנה, גם אם היא מלאה קרעים ופגמים, גם אם יגערו ויוכיחו אותו, הרי זמן תפילה היא, ואם כיון בתחילתה ובסופה הרי היא בחוקתה, אבל מי שירבה בהכנות ובכוונות וביגון יעבור זמן תפילה, שוב לא יועיל אם תהא תפילתו מושלמת ונאה, שהרי לאחר נעילת שערים עלתה, והתפילה לא בזמנה.

(בשם הגה"ק ה"חפץ חיים" זיע"א)

כך חלף לו החודש הראשון ואברהם הלך לארמון הכליף כדי למסור לו דין וחשבון על עבודתו הרפואית, בבואו לשער הארמון לא נתנו לו השומרים להיכנס באומנם כי הכליף חולה ואיש אינו יכול לראותו, אם כך אמר אברהם וודאי אתם חייבים לתת לי להיכנס אני הרי "אברהם הרופא", בעזרת ה' אשתדל לרפא את אדונינו המלך, מסתבר שגם שומרי הארמון שמעו על הרופא החדש המפורסם ומיד הכניסו אותו פנימה, בבואו לחדר של הכליף מצא אברהם את המושל שרוע על המיטה אוחז את צווארו בידו ומתפתל מכאבים, הסתבר כי הכליף בלע עצם של דג אולם העצם נתקעה בגרונו מבלי יכולת לבלוע או להקיא אותה, הוא הרגיש כאבים איומים וכל מאמצי הרופאים להוציא את העצם רק הרעו את המצב, הכליף גירש את הרופאים בחרפה באומרו כי אין הוא זקוק לעזרה מסוג זה וכי הוא יוכל למות בשקט מבלי שיבלבלו לו את המוח.

אדוני המלך אמר אברהם בנימוס אני אברהם הרופא באתי כדי... יותר לא היה יכול להמשיך, הכליף ששמע את שמו של אברהם הרופא פרץ בצחוק פרוע צחק וצחק עד שהשתעל והחל להקיא, יחד עם הכל הוא ירק גם את העצם שהייתה תקועה בגרונו, בן רגע נשתנה מצב רוחו של הכליף מן הקצה אל הקצה והרגיש טוב יותר וכאביו נעלמו כלא היו, הוא קפץ מהמיטה כשחיוך של אושר נסוך על פניו וחיבק את אברהם בשתי ידיו, אתה הצלת את חיי כיצד אוכל לגמול לך על כך אברהם יקירי, שאל הכליף המאושר את אברהם המופתע שניסה להתנצל באומרו שהוא לא עשה מאומה, ומי שבאמת הציל את חיי הכליף זה ה' יתברך שהוא רופא כל בשר ומפליא לעשות הוא זה ששלח רפואה לאדוני המלך אמר אברהם, אולם הוא הרי שלח את הרפואה על ירך ובאמצעותך אמר הכליף המאושר, וכיוון שכך הרי מעתה ואילך תהיה רופאי האישי. אולם יש לנו עדיין קטן לגמור עם היועץ המיוחד שלי, הלא הוא האסטרוולוג שיעץ לי את העצה הטובה בקשר לאחריך היהודים.

מיד שלח הכליף לקרוא לחוזה בכוכבים ואמר לו אתה ידידי התחייבת בנפשך ואבדת את ראשך בשל הרעה שיעצת על היהודים, אם אתה באמת חוזה בכוכבים הרי שהיית חייב לחוות התפתחות זו במהלך הכוכבים, אולם לי נדמה שאותו כוכב שנפל היה הכוכב האישי שלך. החוזה בכוכבים הפיל את עצמו לרגלי הכליף וביקש רחמים על נפשו, אולם הכליף אמר שהוא מפקיד את גורלו בידי אברהם הרופא, אדוני המלך אמר אברהם, במקצועי החדש כרופא ראיתי כבר הרבה אנשים חולים, אולם חולה שכזה במחלה אנושה כמו האסטרוולוג שלנו עדיין לא ראיתי, אולם נדמה לי כי גם הוא נרפה מעט ממחלתו האיומה השנאה העיוורת לעם היהודי, אני ממליץ שתהא נשמתו לשלל. הכליף מינה את אברהם הרופא במקום האסטרוולוג ליועצו והאסטרוולוג הנבוך הודה לאברהם הרופא.

צ'ין אדם לחברו

ואהבת לרעך כמוך

מסופר: פעם שאל הרה"ק רבי שלמה'קה מזוויהעל זיע"א את משמשו החשוב הרה"צ ר' אלי רוט זצ"ל, תאמר נא לי, מה הפשט בדברי רבי עקיבא (ירושלמי נדרים ט' ד') "זה כלל גדול בתורה ואהבת לרעך כמוך" אם הוא מזכיר "כלל גדול", כנראה שיש גם "כלל קטן", ומהו איפה ה"כלל הקטן", הוי אומר "מאי דלך סאני לחברך לא תעביד", שאף הוא נכלל בכללו של רבי עקיבא. ר' אלי החריש, והמתין להמשך מוצא פיו של רבו הקדוש. המשיך ר' שלמה'קה ואמר: ביאורן של דברים כך הוא. לדוגמא, כשתשמע שסוחר אתרוגים נודע הרוויח אלף דולר במסחר האתרוגים, אזי ה"כלל הקטן" דורש שענין לא תהיה צרה ברווחיו, כי "כל מה דעלך סאני לחברך לא תעביד", ואילו ה"כלל הגדול" הוא שלא רק שלא תכאב על רווחיו אלא אף תשמח בהם ותרגיש כאילו שלך המה "ואהבת לרעך כמוך" כמו שאתה אוהב את עצמך בפשיטות זה ה"כלל הגדול". ור' אלי סיים "ויכולתי להעיד על רבי כי רכש גם את ה"כלל הגדול".

להקל יסורים מיהודי

מסופר על הגאון רבי איסר זלמן מלצר זיע"א שמעשה והתיימר אחד הלמדנים להוכיח, על פירוש מסויים של רבי איסר זלמן שאינו נכון. ולא נתקררה דעתו עד שפרסם דבריו בירחון תורני והשתמש בביטוי שפירושו של רבי איסר זלמן משבש את האמת. משראה אחד התלמידים את דברי הלמדן המבקר, נודרו ובא אצל רבו עם תשובה ניצחת שיוכיח את צדקת דבריו של רבו. עיין רבי איסר זלמן בדבריו ואמר: אינני מתיר לך לפרסם דברים אלו, אותו למדן

מבקר, הוא יהודי מר נפש ומדוכא ביסורים, ועתה כשיכול להתפאר בכך שנצחני בהלכה - ישמש לו הדבר פורקן ועידוד כל שהוא לצרותיו, ואם יש בי היכולת לעשות לו טוב על לבו השבור ובכל להקל מעט מיסוריו, למה לא אעשה כן? .

כיבוד אם של האמרי אמת

פעם נסע ה"אמרי אמת" מגור זיע"א ברכבת, אמו נסעה אף היא ברכבת וישבה עם מספר נשים בקרון סמוך. תוך כדי נסיעה נטל הרבי את ידיו, סעד את סעודתו וברך ברכת המזון. כעבור זמן קצר נכנסה אמו לקרון, היא לא ידעה שזה עתה הוא אכל, והיא אמרה לו שעליו לאכול. ללא אומר ודברים קם הצדיק ממקומו, הוציא מהמזוודה פת לחם, נטל את ידיו ואכל. לא עלה כלל על דעתו לומר לאמו: אכלתי כבר.

הזהרו בבני עניים

בעל "בית הלוי" הגה"ק רבי יוסף דב סולוביצ'יק זיע"א התחבר בימי ילדותו לילדים בני עניים, הוא פרס להם מלחמו, שיחק עמם ועודד את רוחם. פעם ראתה אמו כשהוא נותן את פת הלחם שהביא עמו ללימודים, לילד עני. לשאלתה מדוע הוא עושה זאת? ענה הילד: בבוקר אכלתי לשובע ואם ירצה ה' גם בערב אוכל לשובע, חברי קיבל בבוקר בביתו רק לחם דל וגם בערב הוא לא יאכל כראוי. האם אין זה מן הראוי שאתן לו לחם בשעת הצהרים, כדי שלפחות ארוחה אחת ביום הוא יאכל כראוי?

הילולא דצדקיא

שבת קודש ב"ז תשרי רבינו יצחק הזקן בן רבינו שמואל (ר"י מבעלי התוספות) רבי אלעזר רוקח ב"ר שמואל שמעלקא (מעשה רוקח - תק"ב) רבי אריה לייב הכהן ב"ר יוסף (קצות החושן - תקע"ג)

יום שני ב"ט תשרי

שמעון הצדיק בן חוניו משיירי כנסת הגדולה הרה"ק רבי אברהם דוד מבוטשאטש ב"ר אשר אנשיל (דעת קדושים-תר"א) הרה"ק רבי מנחם מענדל ב"ר חיים האגער (צמח צדיק - תרמ"ה)

יום רביעי א' מרחשון

רבינו יונה החסיד מגירונדי ב"ר אברהם (שערי תשובה) הגה"ק רבי יהודה לייב ב"ר ברוך אב"ד לאנצוט (תלמיד החווה - תקפ"ד) הרה"ק רבי ישכר דוב בעריש מוואלברוו ב"ר משה (עבודת יששכר - תרל"ח)

יום שישי ג' מרחשון

הרה"ק רבי ישראל מרוזין ב"ר שלום שכנא (תרי"א) הרה"ק רבי אליעזר מדזיקוב ב"ר נפתלי צבי (תרכ"א) הרה"ק רבי יהודה לייב מקאפוסט ב"ר מנחם מענדל בעל הצמח צדק (תרכ"ז)

זכותם תגן עלינו ועל כל ישראל אמן

פרפראות

מסופר כשנסתלק הרה"ק רבי ישראל מרוזין זיע"א (יומא דהילולא ג' מרחשון), ישב אותה שעה ישב הרה"ק ה"צמח צדק" זיע"א בליובאוויטש, ופתאום קרע את בגדו. הרבנית התפלאה ושאלה לפרש הדבר? השיב לה כי רואה הוא שהרוזינאי הקדוש נסתלק וכי הוא רואה עצמו כאונן.

שבת טיש

וקראת לשבת ענג

ספורים ואגדות פנינים ופרפראות מדות והליכות

פנינים

בראשית ברא אלקים את (א, א) - בראשית
התורה מרמזת מדת הבטחון, כי ראשי התבות
בראשית ברא אלקים את, הם גם ראשי
התבות בד בטחתי אל-אבושה, וכן אשרי אדם
בטח בד, כי הבטחון והאמונה הם היסודות
הראשונים בעבודת ה'. (רבי מאיר מפרימישלאן)

נחלקו התנאים בבריאת העולם, רבי אליעזר
בא' תשרי יצר שמים, רבי יהושע בחדש א'
תכל שם - נוטריקון בראשית. (מגדנות)

בראשית - ברא שית, ובה שש אותיות, כי
העולם נברא בששה ימים, והם ששת אלפי
שנה בעולם, כי אלף שנים פיוס אתמול. (שם)

בראשית נוטריקון בית ראשון ת"י, שבי
המקדש הראשון עמד ת"י שנה, וכן בית
ראשון יבנה אותו שלמה תחלה. בית שני עמד
ת"כ שנה כמנין היתה, ושניהם יחד עמדו
תת"ל שנה כמנין היתה תהו. וגם הבית
השלישי מרמז בתבת בראשית נוטריקון
שלישי תבנה במהרה אמן יהי רצון. (שם)

בתבת בראשית רמזה גלות מצרים, בגלל ראם
אחד (הוא יוסף שנאמר בו קרני ראם קרניו),
וכן בגלל רעב אכל, שבעים ירדו תהומה,
בנשים רבים אלקים שם יוצאים, תמימים פאו
ראש ארצם, שם ישבו תמיד. (שם)

בראשית אותיות ירא שבת, כי עלידי היראה
יוכל האדם לתקן את-הכל כמו בשבת, וכן
אותיות ברית אש, מימינו אש דת למו. (שם)

בראשית - בראשונה ראה אלקים שינקבלו
ישראל תורה, ברא - בששים רבוא אנשים,
אלקים - אמר להם ה' יתברך מסיני את
השמים - אנכי תחלה הגבור שהוצאתיך
מתחת ידי מצרים, ואת - והנחלתי אתכם
תורה, הארץ - הגנוזה אלפים רצופים. (אור תוהו)

ולחשף קרא לילה (א, ה) - בזהר נאמר חשף זה
היצר הרע, ומקאן שהשכחה באה על-ידי היצר
הרע, כי חשף אותיות שבה. ועל לשון זכירה
נאמר בגמרא נהירנא שהוא לשון אור, כי
הזכירה היא אור והשכחה חשף. (שארית נתון)

ויאמר לו איכה (ג, ט) - איכה נוטריקון אני יודע
כל-הנסתרות, ואת רמז ה' לאדם. (בו איש חי)

ספורים בפרשה

בראשית ברא אלמים את השמים ואת הארץ (א, א)

אחד מחסידיו של רבי מרדכי מלכוויץ בקש ממנו פעם הוראה לסדר יומו
בעבודת השם. אמר לו הרבי: "מתורתך תלמדנו, כי התורה מתחילה מספר
בראשית, ולאחר מכן שמות, ויקרא, במדבר, דברים. עקרו של ספר
בראשית הוא אמונה בה' שברא עולם ומלואו תכל וישבי בה, ואמונה
באבות הקדושים. בספר שמות נתנו חקי התורה ומשפטיה. בספר ויקרא
מפרטים הקרבנות שבבית-המקדש, ובספר במדבר מספר על מסעות בני
ישראל. וכך צריך האדם להתנהג, מיד עם השקמת הבקר מקבלים על
מלכות שמים מתוך אמונה בה', לאחר מכן עוסקים בתורה והוגים בחקיה
ומשפטיה, התפלה היא כנגד פרשת הקרבנות שבספר ויקרא, ואז יוצאים
למסעות הפרנסה. ובכן, אלה הדברים לסדר יומו של בן-ישראל..."

ויתהלך הנוף אתי-אלקים ואינו בילקח אתו אלקים (ה, כד)

רבי אהרן הגדול מקרלין נודע כאחד מצדיקי הדורות, אשר זכה להחזיר
אלפי יהודים בתשובה ולקרנם לאביהם שבשמים. וכך נחרת על-מצבתו:
"זכה וזכה את-הרבים כמה וכמה פעמים, ומסר את-נפשו במסירות נפש
עליזה לפי שכלו לזכות את-הרבים, והיה מוכיח לרבים בתוכחת מגלה
ואהבה מסתרת לקרב את-ישראל לאביהם שבשמים וליחדם ביחד גמור".
רק בן שלשים ושש שנה היה בשעת פטירתו, וצדיקים דרשו עליו
את-הפסוק שנאמר אצל הנוף "ואינו בילקח אתו אלקים", על-פי פרוש
רש"י: "קל בדתו לשוב להרשיע", דהינו שחנוד היה מחזיר אנשים
בתשובה, וזוהי הפונה בתבות לשוב להרשיע, שהיה משיב ומונע אנשים
מלהרשיע. עד שפמעט השיב את-כל-העולם בתשובה והתעורר ההשש
שמא תתבטל הבחירה, ולכן נטלוהו מר-העולם קדם זמנו. וכך היה אף עם
רבי אהרן הגדול, שהחזיר אלפים רבים בתשובה, ולכן נסתלק קדם זמנו.

ונהר יצא מעדן להשקות אתי-הגן ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים (ב, י)

כשהתפרסם הספר "מחשף הלבן" של המקובל הנודע רבי יעקב אבוחצירא
בעל "אביר יעקב", הפליאוהו גדולי הדור וגמרו עליו את-ההלל. וכך היו
חכמי מרוקו דורשים את-הפסוק "ונהר יצא מעדן להשקות את-הגן ומשם
יפרד והיה לארבעה ראשים" על השתלשלות תורת הקבלה: הנהר הוא
אברהם אבינו, אשר חבר את "ספר יצירה" לפי המסורת, וממנו יוצאים
ארבעה ראשים עמודי עולם, התנא רבי עקיבא ניצוץ נשמת אברהם אבינו,
השני הוא רבי שמעון בר-יוחאי שפרסם את תורת רבו רבי עקיבא,
השלישי הוא רבי יצחק לוריא - הארז"ל ניצוץ נשמת רשב"י, והרביעי
הוא רבי יעקב אבוחצירא, שהשלים את תורת האר"י והיה ניצוץ נשמתו.

לאיטוב היות האדם לבדו אעשה-לו עזר כנגדו (ב, יח)

רבות התמסר רבה של-ירושלים, רבי יוסף חיים זוננפלד, למען בחורי
ירושלים וטרח לשדכם כדי להקים בתיים נאמנים בישראל. פעם בא לבקר
בחור שהגיע לירושלים מלבלין, ורבי יוסף חיים שאלו לשמו: "צדוק הוא
שמי", אמר הבחור, והרב נענה על-אתר: "ראשי תבות הפסוק לאיטוב
היות האדם לבדו אעשה-לו עזר כנגדו" בגימטריה מאתים, כמנין צדוק..."

היה היה

ויעש אלקים את שני המארת הגדלים

מנהג היה ליחיד סגלה מגדולי ישראל בדורות העבר, שהיו עוזבים את ביתם ועירם, ויוצאים לגלות למספר שנים. מתוך שהם מסתירים את שמם ומעליתם, ומעמידים מסוה כנגד פניהם כדי שלא יהנו מן הפגוד. בגלות המפרכת רבת התלאות, בקשו הצדיקים לטהר את נפשם מפל נדנד עברה, ויש שתלו את סבת יציאתם לגלות, בבקשם לפגוש את הצדיקים הנסתרים ששוחל הקב"ה בכל דור וליהנות מזיום. אחד מגדולי ישראל הנודעים, שיצא לגלות במשך שנים ארוכות, היה רבי אליהו הגר"א מוילנא, שעוד בימי עלומיו יצא לגלות למדינות פולין וגרמניה, והגיע אף לאמסטרדם. הדבר אומר דרשני, שכן הגר"א חס על כל רגע מימי חייו ולא בטל רגע אחד מזמנו שלא לתורה, ואיך עזב את בית מדרשו ונטל את מקל הנידודים, פאשר לכאורה עמד להתבטל מדברי תורה אפלו לשעה קלה? ואם סבת יציאתו לגלות נותרה עלומה, נשתמרה מסרת בפי זקני חכמי וילנא, כי פעם ישב בנו הקטן רבי אברהם על ברקיו, בשעה שהגר"א ישב ועסק בתורה. השתעשע הי"ל בזקנו של אביו, ותוך כדי כך תלש ממנו שעה אחת מזקנו. הדועע הגר"א והוריד לאלתר את הי"ל מעל ברקיו, ומלבו התפרצה אנחה עמקה, עד שנגר היה עליו כי הדבר גרם לו יסורי נפש. באותה שעה ישבה שם אמו הצדקנית, וכשראתה את העצבות על פני בנה הזאון, פנתה אליו בדברי נחומים ואמרה: "אל תצטער, בני, על מה שארע, כי עכשו מבטחני שעתידי בגד זה להיות גדול בישראל. שכן אף אתה כשהיית י"ל קטן תלשפת לא פעם שעה מתוך זקנו של אביו, בשעה שהיה משתעשע אתך, והנה הפכת להיות מגאוני הדור". שמע הגר"א את דברי אמו ונחרד שבעתים, ולמחרת נעלם מן העיר וילנא, ויצא לגלות ארצה ומפרכת בין קהלות ישראל, כדי לתקן את אשר ענה בגלותו, להשלים את נפשו ולבדד את נשמתו הטהורה.

במשך שנים מספר עבר הגר"א בערים שונות, ובדרבו התודע לצדיקי הדור, ביניהם הצדיקים הנסתרים רבי ישעיה מז'וכוביץ ורבי משה מאיז'א, ואחר שעמד על צדקותם וגדלותם, פרסם את שמו הטוב. בנוסף, התודע הגר"א לספרים רבים ונדירים שלא היו מצויים בוילנא, ובהם מצא את אשר אותה נפשו והשביע את רעבון נפשו בדברי תורה, עד שפלה התורה היתה פרושה לפניו וכל רז לא אניס לה. כתבי יד עתיקים של התלמוד נגלו לנגד עיניו, ולרבות מהנהגותיו בנסחאות הנקרא בתלמוד הבבלי והירושלמי נמצאו סמוכין בעתיקים נדירים שהשתמרו במשך הדורות. ומשערים, שאף מטרה זו היתה אחת הסבות לנדודיו במשך שנים ארוכות ברחוק גדול מוילנא.

יום אחד, נקלע הגר"א אל ביתו של בעל בית אחד, איש אמיד ורחב לב, שבנוסף להיותו סוחר מצלח ומכנים אורחים מפלג, היה גם בראיין ובראבון. אביו של הלה היה אף הוא תלמיד חכם מפלג בתורה, והותר אחריו ספרים רבים בהם הוסיף הנהגות והערות שונות בכתב יד, והבן היה משתעשע בהם בכל עת מצא. אולם דבר אחד הטריד את מנוחתו, ובמשך שנים ארוכות נסה לפענחו ולא עלה בידו. את פיהם של גאונים רבים כבר שאל, בפני תלמידי חכמים רבים הציג את חידתו, אולם פלס העלו חרס בידם ולא הצליחו לפענח את הכתוב. ובמה דברים אמורים? ובכן, ספר בראשית עתיק היה שמור בידו של האיש, מורשה מבית אביו, ובשולי הדף היו רשומים בו בכתב יד זעיר פנינים והברקות גאונות. את כלן הצליח הבן לפענח והדברים היו מאירים ומשמחים פנתינתם מסיני, אלא ששורה אחת היתה עלומה ונסתרה, ואין פותר לה. בפסוק "ויעש אלקים את שני המארת הגדלים" שבפרשת בראשית, רשם האב בכתב יד את התבה המוזרה "גועשאנק", ותו לא. לא הוסיף האב מאומה על תבה סתומה זו, ולא בארה אם פנתו לנוטריקון או גימטריה, לתרגום עברי או לועזי, ונתתה התבה במשך שנים ארוכות סתומה וחתומה, וכמעט שכבר התיאש בעל הבית מלהבין את פשר הדבר. באמור, הסתיר הגר"א בכל שנות גלותו את שמו ומעלתו, והיה נראה כעני בר' טובים הנודד בין הערים וכמעט שאינו פוצה את פיו אלא בדברי תורה. הכיר בעל הבית באורחו בטביעות עין של תלמיד חכם, כי אין תוכו של האורח שלפניו כבוד, ואין הוא אלא גאון נסתר. הכניסו בעל הבית אחר כבוד לביתו, האכילו והשקוה כראוי, והחל לגלגל עמו שיחה בדברי תורה. עד מהרה גלה בעל הבית כי לא טעה בהשערתו הראשונה, ואמנם בקי הוא אורחו הצעיר בכל חדרי תורה, וידי רב לו בכל מכמניה. תוך כדי הדברים, הבזיק הרעיון בלבו של בעל הבית, והחליט להציג את החמש העתיק שבנידו בפני אורחו, כשהוא מבקש ממנו לעין בתבה החתומה שקבת אביו, ולנסות לפענחה. העיף הגר"א מבט קצר בחמש שלפניו, ופתר את החידה המסבכת על נקלה, לתדהמתו העמקה של מארחו. "תבה זו 'גועשאנק' שקבת אביו, היא נוטריקון גדול וסמוך על שלחן אביו נקרא קטן", אמר האורח הנסתר, והוסיף אף את ההסבר הקולע לדבר: "אביו בקש לפגוש את הפסוק שבו נקרא הירח תחלה בשם מאור גדול, שהיה נאמר 'את שני המארת הגדלים', ולאחר מכן הוא נקרא 'המאור הקטן', ובהערתו הקצרה בקש אביו להסביר ולומר שאין כל סתירה בדבר. שהרי הירח נטל פידוע את אורו מן השמש ואין לו אור עצמי משלו, ואף על פי שהירח נחשב גם כמאור גדול, שכן גדול הוא עדימאד ומאיר על פני הארץ, נחשב הוא גם כמאור קטן, שהרי כלל הוא שכל גדול הסמוך על שלחן אביו נקרא קטן ומפני שהירח סמוך על השמש ונטל את אורו ממנה, הרי הוא נקרא גם כמאור קטן..."

מאורות

רבי דוד חי מעתיק מבגדד ליום ההולא ב"ח בחשתי תרס"ו

מחשובי חכמי בגדד, אחריאמו ורבו המבנה של ה"באיש-חי", איש נכבד ונשוא פנים, עסקן במצות ובצרכי צבור, ומרביץ תורה בבית המדרש לרבינו "בית זלכה" שבבגדד. שמו המלא הוא רבי דוד חי ב"ר מאיר יוסף נסים סלימן מעתיק, נצר למשפחת מעתיק שהגרה מנהרדעא לבגדד לפני מאות שנים. בשנת תר"מ, כשהיה יקר גדול בבגדד והעניים סבלו חרפת רעב, התמנה בראש ועדה מקודת לטובת העניים והתמסר רבות למענם. פגע הסכות תרנ"ט, התבנסו פרנסי העיר לדון בחלקת מס מידך שנועד לעניים, אולם אחד מגידי העיר החל לחלק פרצונו והטיל את אמתו על הנאספים. קם רבי דוד לקים מצות לא תגורו מפני איש, וקרא אליהם עשיר בן הבליעל: "לא אתה תקבע את סדר חלקת המעות לאביונים ודלים, אלא הנאספים פלס שעוסקים בצרכי צבור באמונה, ואתה התכבד וצא מאתנו". האספה נדחתה לשבוע שלאחר מכן, ואליה כבר לא הגיע אותו עשיר גאה. ישבו הנאספים וחלקו את המעות בדת וכדו, ולאחר ימים מספר הגיע העשיר אליו ובקש את סליחתו בבשת פנים. בשנת תרס"ה, בהיותו כבן תשעים שנה, עלה לארץ ישראל, וחכמי ירושלים יצאו לקבל את פניו. בירושלים יסד את ה"שיבה הנודעת ש"שונים לדוד" שנקראת על שמו, ובה הוגים חכמי ירושלים בתורה עד ימינו אנו. נפטר ח"ש ספורים לאחר עלותו לירושלים, ונקבר בהר הזיתים ועל מצבתו נחקק: "ארי עלה מבבל הרב הגדול צדיק וירא אלקים, וקן ונשוא פנים".

יוסיף דעת

שניים היו בשם למון, הראשון למון בן מתושאל חותן נח, והשני למון בן מתושאל בני נח. למון בן מתושאל נשא שתי נשים, אולם לאחריו לא מצאנו כמעט כן, כי לא היתה הרגילות לישא שתי נשים גם לפני חיים דרבנו גרשום. וכן מובא בתרגום רות על טוב הגואל של רות, שאמר שלא יוכל לגאול מפני שיש לו אשה אחת ואי אפשר לו לישא אחרת עליה, וכך עולה מדברי הגמרא במועדי קטן וכן כתב רש"י בכתובות שמו"התורה יכול לקחת אשה נוספת ומדרבנן לא יעשה כן. אברהם אבינו נשא את הגר רק לאחר שלא נולדו לו בנים שנים רבות, ואף יעקב אבינו נשא אחרת רק עקב עורמתו של לבן. אך מצאנו בדברי הימים על ירחמאל בן צחרון שלקח אשה אחרת ושמה עטרה, וכן מובא שם על אשחור אבי תקוע שהיו לו שתי נשים חלף ונערה. בתקופת השופטים החלו להרבות נשים כמו שנאמר בדברי הימים על שבט יששכר "כפי הרבו נשים ובנים", ולאבצן הוא בועז היו שלושים בנים ושלושים בנות, ולעבדון ארבעים בנים. לאלקנה אבי שמואל היו שתי נשים חנה ופניה, לדוד המלך י"ח נשים ולשלמה אלף נשים. על רבי טרפון מובא שנטא שלוש מאות נשים בשנות רעב כדי שיאכלו מן התרומה, בריקפרא נשא י"ב נשים שפרנסוהו מרוב חכמתו, ועליו כנראה נסוב הסיפור המובא בירושלמי על י"ב אחים שמתו ונותר האח הי"ג, ורבי אמרו לו לייבמן והוא יפרנס בחודש העיבור, ונולדו לכל אחד שלושה ילדים, ובא י"ב הנשים ולו הילדים לדוד מרבי את פרנסתם. חז"ל נחלקו בדיו הנושא אשה על אשתו, והקציבו עד ארבע נשים. עד שבא רבנו גרשום מאור הגולה והחרימם שלא לישא אשה נוספת, ומצאו לזה טעמים שונים. וכבר תמה החת"ם סופר על תקנתו, שהרי בפירוש נאמר בתורה כי התיין לאיש שתי נשים. יש שכתבו שתקנת רבנו גרשום היתה תקנה עד סוף האלף החמישי. עד מתיים שנה לאחר פטירתו בשנת ד'ת"ת והראשונים באשכנז האריכו את זמן התקנה לעולם.

לא טוב היות האדם לבדו

פניני אור החיים

מדברי האור החיים הקדוש על הפרשה

נפתחו השמים וראה מראות אלקים ברא קצות הארץ, ואתבונן במה שהרשיתי להתבונן בפתח דברי קדוש, והעירתי ממזרחתה שלייתורה:

ויבלו השמים וגו' - ואפשר כי לזה רמזו ז"ל בנעם אמריהם, וזה לשונם: דקמי ולא ידעי על מה קמי, עדיין לא. הכונה, כי אם היו הנבראים מבחינים הבחנה זו וידעו רום מעלת חבת הקדש והשוקת הנבראים לנעלם הנערב ויראו כמה הוא עצם התקנה והתעצמות דומם זה שהוא העולם, אשר מתעצם להתקרב ליהנות מאור המקנה ולא נהג רפיון בשום חלק מסובב העולם, ישאו קליוהו מזה כמה צריך האדם לעשות, כי בו נתרבת ההבחנה וההשכלה. גם יש לה לדעת, כי להיות שקל הנבראים בכלל עולם כל אשר רוח החיני בו, אמרו ז"ל כי אין כל נפש מתישבת במקומה, כי אם לצד שישינו לנכסף ומקנה מלא עולם הזה לא תגעל הנפש את-הבשר, ולטעם זה האיר ה' עולמו מכבודו וכבודו מלא עולם, ומצא העולם בתוך תוך בוראו ואור הבורא בתוך כליהעולם וסובב עולמו, ובזה עמד ונתקנס העולם באמצעות התשווקה למצוי.

והוא אמרו ויבלו השמים הארץ וכל-בצבאם, פרוש ויבלו על-דרך אומרו נכספה וגם כלתה, ובאמצעות זה נשלמה ונתקמה הבריאה. וטעם שהוציא התוב הענין בשלשון זה ויבלו, לרמז כי הוא תשווקה גדולה עד כלות התקל אל הכל, והוא בחינה גדולה מבחינה החשק והתשווקה, והוא שרמז דוד באומרו נכספה וגם כלתה הרי זה מגיד כי בחינה זה גדולה מבחינה שלשניה, ובאמצעות בחינה זו והתעצמותה העולם קים. וזה הוא סוד קריאתו חי העולמים והבן, והוא סוד באור פני מלך חיים:

איש צדיק היה רבי אריה ליון, וכל-ימיו היו מקשה אחת של תורה ועבודה וגמילות חסדים. אחד ממפיריו עבד לפרנסתו בחסד שלי-אמת, והיה גומל חסד עם-החיים ועם-המתים כאחד מחברי החברה קדישא שפירושלים. הלז היה עני מרוד, ואף דירה משלו לא היתה מצויה ברוחו. לאחר שהתאלמן מאשתו, שנפטרה בקצור ימים מתוך סבל ויסורים רבים, החל להתגורר בחדרון קטן שהיה מצוי בתוך בית העלמין שבשכונת סנהדריה שבצפון ירושלים. בית קברות זה הוקם לאחר שפרצו מארעות תש"ח, באשר הגישה לבית העלמין העתיק שבהר הזיתים נמנעה. שם המקום נקבע בהשראת חברי הסנהדרין הסמוכים, שם נמצאה מקרה עתיקה ובה שבעים ואחד פוכים כמנין חברי הסנהדרין, והמקום נזכר כבר באגרתו של רבנו עובדיה מברטנורא, המתאר את המקומות הקדושים בארץ ישראל לאחר שהגיע אליה בשנת רמ"ח. בלבו הרחום, לא יכול היה רבי אריה לראות את-האיש המתגורר בגפו במקום פה קודר, והפציר בו לשוב ולשקם את-חייו. "לא טוב היות האדם לבדו", הזכיר לו רבי אריה את דברי התורה, והציע לו לבנות את ביתו מחדש ולשא אשה. "מי תרצה להנשא לי?" שאל האיש במר-נפש, "והרי אפלו דירה לשמה אין לי, ומתגורר אני בבית הקברות כמות שנשפח מלב וככלי אבד". לרגע נבדף רבי אריה, ולאחר מכן התעשת ואמר לאיש בבטחון: "שמע נא לדברי. את ענין הדירה אני נוטל על-כתפי, ואנכי את-עצמי בעזרת השם לענין בדי למצא לה בית למגורים, ואולם אתה תשתדל למצא את-זווגך ותשוב לארץ החיים".

לא עברו ימים מרבים, ורבי אריה נקלע לבית העלמין ופגש את האיש המדבר. מיד האיר לו רבי אריה פנים, נכנס עמו לשיחה ושמה לשמע ממנו, כי הוא שמע בקולו והחל להתענין בהקמת ביתו השני, אך הוסיף ואמר באנחה, כי יש לדאג גם לבית גשמי, בית מעון להשראת השכינה. הרגיעו רבי אריה והניח את-דעתו כי לא שכח את אשר הבטיח, והוא אשר ישא בעל רכישת הדירה בעזר ממונם. ימים ספורים לאחר מכן, נודע לרבי אריה לשמחתו, כי אותו אדם מצא את-זווגו הנכון, ובה בקשרי השדוכין עם אשה פשרה וחסודה, ואף נקבע זמן נשואיהם בשעה טובה ומצולחת. מאותו רגע, לא ידע רבי אריה מנוח לנפשו. הבטחתו לאותו אדם לא משה מנגד עיניו, והוא גמר אמו בדתו למצא דירה מתאימה לבני הזוג, בדי ששוב לא ילון אותו אדם בבית הקברות. אולם מנין לפסד מוצא? והרי רבי אריה עצמו התגורר בדירה בת חדר אחד, ובה גדל את כל בני ביתו וילדיו ומעולם לא אמר כי צר לו המקום, מסתפק במעט היה ודי לו בקב חרובין, ומהיכן ישיג את הסכום העצום לרכישת דירה בירושלים? עלה רבי אריה אל ידידיו של האיש בחברה קדישא העוסקים במקלחת הקדש, ובמשך שעה ארבה גולל בפניהם את-קבל תלואותיו של אותו אדם, ספר להם על יסוריו הרבים ותלואותיו המרובות, ובקש למצא עצה פיצד להשיג בעבורו את הסכום הגדול לכדי רכישת דירה סבירה בעיר. אלא שעמלו של רבי אריה היה לשוא, ואחר כל השתלשלותיו לא נראתה שום ישועה באפק. ישב רבי אריה בביתו ונפשו עגומה עליו. יהודי מישאל לקבש לבנות את-ביתו מחדש ולשקם את-חייו, אלא שהמזון מעכב ואין הוא יכול לטיע בעדו.

לפתע הבזיק רעיון פביר במוחו, והצהלה שבה לשבן על-פניו. את דרכו עשה אל משרדי החברה קדישא, ושטח בפני הממנים את-דבריו: "בדרפו של-עולם, שומע אני לעתים תכופות על אנשים ממפירי ששקבו חיים לכל-חי ונסתלקו לבית עולמם. יוצא אני לכבדם בכבודם האחרון ומבקש אני להשתתף בהלויתם, אלא שדבר אחד מטריד אותי וחושש אני מפני חלול כבוד המת". נהלו הממנים ובקשו להבין כמה דברים אמורים. "ובכן", המשיך רבי אריה, "הרי ההלכות יוצאות מירושלים דרך חדר הטהרה שברחוב הנביאים, אשר נמצא בטבור העיר, ומשם עובר מסע ההלויה ברחובה של-עיר. בדרך עוברים ליד פתי-כנסיות ובתי-מדרשות, והמלוים נעמדים לדברי הספר, אמירת קדיש ותפלות לעלוי נשמת המנוח. בינתיים נעצרת התנועה ברחוב, העוברים והשבים אנוסים לעשות דרכם סחור-סחור, כלי הרקב אינם יכולים להמשיך בדרךם, ונמצא שאנו גוזלים את הצבור ומכלים את-זמנו לריק". נענעו ראשי החברה קדישא בראשם במסכימים, אולם אמרו מיד: "ומה נעשה? והרי אין לנו בבית העלמין בסנהדריה מקום פניו בדי לבנות בו חדר טהרה, ולכן נאלצים אנו להתחיל את המפעלות ברחוב הנביאים". התמם רבי אריה ושאל: "והרי ראיתי שיש חדרון קטן בשולי בית הקברות בסנהדריה, ומדוע אי-אפשר להשתמש בו בבית טהרה?" והממנים אמרו מיד: "עצה טובה היא, אלא שאין אנו יכולים להוציאה אל-הפעל, שכן במקום מתגורר אחד מעובדי החברה קדישא הוותיקים, אשר יש לו כבר חזקה על-המקום במשך זמן רב, ולא נוכל לפנותו משם". הכליע רבי אריה חיוך נסתר ואמר: "מכיר אני איש זה, ואם תרשוני, אנסה להשפיע עליו ולדבר על-לבו שיספיק לפנות את-חדרו שבבית הקברות, כדי שתוכלו לבנות שם חדר טהרה לכבוד הנפטרים פראוי להם, ואנסה לשכנעו להספיק להתגורר בקרבת מקום בדירת מגורים שתרכש בעבורו על-ידכם". "מסכימים ומוכנים אנו לעסקת החליפין שהצעת", השיבו הממנים פה-אחד על-אתר, ורבי אריה יצא לדרכו בשמחה ובטוב-לבב. כך עלה בידו של רבי אריה להקים בית בירושאל, ואף כבודם של המתים והחיים שב לתקונו, ונמצאו כמה תבילות מצוות בידו. ♦

דברי הימים

בכ"ח במרחשון שנת ה'כ"ה, נבטר רבנו יונה החסיד מגירונדי, בעל "שערי תשובה". למד מפי קרובו הרמב"ן, שהיה בן אחות אביו, והיה גם מחותנו אבי חתנו רבי שלמה. זמנמה לאחר פטירת רבנו יונה, ילדה בתו כלת הרמב"ן בן, וכפי המנהג היה עליהם לקרותו על-שם הרמב"ן בחייו כמנהג הקדוים, אולם הוא ביקש שיקראוהו בשם יונה על-שם הפסוק 'ורח השמש ובא השמש', וכדברי חז"ל שאין צדיק נפטר עד שנברא צדיק כמותו. הדבר מובא בתשובת הרשב"ש, הוא רבי שלמה בן התשב"ץ - רבי שמעון בר צמח דוראן, והוא מסיים שכך באמת היה, ויצא ממנו אדם חשוב, שהיה בר וגדול בישראל. רבנו יונה היה תחילה מהמתנגדים לספר "מורה נבוכים" של הרמב"ם, בעקבות רבו רבי שלמה מוההר ממונטפלייר שבצרפת, ופעל להחרים את לומדיהם ולבערם מן העולם. הרמב"ן ביקש להשקט את המחלוקת ולא עלתה בידו, ולאחר הלשנה נתעבת שרפו כמרים בצרפת את ספרי הרמב"ם. רבי הלל 'חסר', תלמידו של רבנו יונה, שנקרא כן כי היה חותם תמיד 'אום הלל חסר', תלה במאורע זה את שריפת הספרים הידועה בפאריס בשנת ד' לאלף החמישי, כאשר כ"ד קורנות מלאים בספרי התלמוד ופירושי הראשונים הועלו באש, וכותב שהשריפה היתה ארבעים יום לאחר שריפת ספרי הרמב"ם והתערב האפר זה בזה, "וידעו כולם כי דין שמים היה וממרום שילחו את יעל כי שלחו יד בספרי הקדוש". ומוסיף, כי רבנו יונה קיבל על-עצמו להשתטח על קבר הרמב"ם ולבקש את מחילתו, אך לא הניחוהו אנשי טוליטולא לעזובם וביקשוהו לקבוע שם ישיבה, ובכל שמועה היה אומר "כך אמר רבנו משה ואני מודה לדבריו". ומסיים "ולפי שאיחר נדרו, מת פתאום במיתה שאינה הוגנת לזוכרה".

משבח

חביב היה על ה'ישמו ישראל' מאלכסנדר כל אדם שנבא בצלם, ואפילו על גריה קטנה גנון זבוב או פרוש היה חומל ומרחם. פעם בא אליו יהודי אחד בעל תנוטה שמשנה היתה פרנסתו, וספר לו על יהודי אחר שבא להפיג את גבולו ופתח חנות מתחרה מולו. "יהודי זה הוא מחלל שבת בפרהסייה ואוכל חמץ בפסח", ספר האישי, "ואני מבקש מהרבי שיקללו בקללה נמרצת, כדי שיהיה לרדת לחיי ולגולל את פרנסתו". נבעת הרבי וקרא: "לקלל יהודי? חס ושלום! הרי בודאי טרם עבר יהודי זה על כל שלשים ושש הפרוות, שהרי פטום הקטרת בודאי לא עשה, ואף לא סך בשמן המשקה, ואם יפן הוא קטור עידן בקמה נימים אל השרש העליון ויש בו נשמת ישראל, ואם יפן אף תרצה שאקללו? אולם האיש לא עזב את הנית ויבס, והרבי ברוב ברכות הצלחה והרחבה, בלי לבקש להגות את מתחרו מן המסלה. וכך היה גם עם יהודי אחר שנכנס לתנוטה את מירנפשו באוני הרבי, וספר לו על פלוני שיורד לחייו ומסב לו צרות צוררות, ואף הוא בקש ממנו לקלל את האיש המתגלבל. כל קם הרבי בהתנגשות ואמר: "דע לה, כי מיום עמדי על-דעתך, לא הרגתי אפילו זבוב קטן שעל הקיר, וכיצד רוצה אתה שאעניש בך אדם, נפש מישראל, אדם שנבא בצלם? חלילה לי מעשות כן, ונתת זאת אפתלל עליו שישבו בתשובה".

דעתו של רבי שמואל בירנבוים, ראש ישיבת מיר בארצות-הברית, לא היתה נוחה פאשר היה שומע בני אדם מתבטאים בקרביו, ומכנים אנשים אפלו שאינם בני ברית, בפניו 'המות', והיה אומר: "הרי יש להם צלם אלקים, כמו שדריך חז"ל באבות 'חביב אדם שנבא בצלם', וכיצד יתכן לזלזל בהם לקרא להם 'המות'? וכאשר הוציאו לו שפגיו זה מצוי גם בדברי חז"ל, באר הקב"ה כי עקר הכונה למעשיהם שהם כמעשי הממות, אבל בעצמותם הרי הם בצלם אלקים. וספר פעם אחד ממקורביו, כי אהוה מעניק פעם לגוי אחד סכום פועוט שהיה חסר לו כדי להשלים דמי רכישת פרטים נסיעה באוטובוס, וכאשר תמה בפניו על-כך והזכיר את האסור של "לא תחנם", השיב רבי שמואל: "לא עשיתי זאת למען הנכרי, אלא למען תקון המדות של..."

הסבא מסלבודקא, רבי נתן צבי פינקל, היה מגלה יחס של חסד וכבוד גם לגפי נכרים, מפני שחביב כל-אדם שנבא בצלם. פעם טיל ברחובות העיר סלבודקא חברתו חתנו רבי יצחק איזיק שור, לימים ראש ישיבת סלבודקא, וכשעבר אהדו הרחובות שבקצה העיר, ראה כי מסעדה חדשה נפתחה במקום. למרות שהיתה מועדת לאנשים שאינם מבני ברית, הביע את שמחתו עליה בפני חתנו, ואמר: "תמיד הייתי דואג לעוברי דרכים, שאין להם פאן בקצה העיר מקום מנוחה, והנה כעת יכולים הם מיד עם בואם העירה, לרוח את צמאונם ולסעד את-לבם".

רבי דוד מללוב נודע באהבתו הגדולה לכל-אדם, וברחמנותו על-כל בוראיו של הקב"ה שנבא בצלם אלקים, ואפלו על הממות וחיות, ועל מזה דו היה צדיק ודורו מעריצים אותו, והיו אומרים שהוא יחיד בדורו במדת אהבת ישראל, רגיל היה להכנס אל השוק בשעת היריד, כדי להאכיל ולהשקות את הפוסים והממורים היגיעים, לאהר שבפליהם היו עסוקים. מסתתרים ושכחו את חובתם לבבלי החיים העלובים. פעם נסע בקרב שבת עם עגלון אחד, והדרך התארכה יתר על-המדה. הצליף העגלון בפוסים בקוקה, כדי לרוץ לכל יאטו את-מרוצתם, אולם רבי דוד נזף בו ואמר: "איך אפשר להכות סוס באכזריות כזו? מוטב יותר להשאיר כל השבת על-אם הדרך, מאשר לפגע בעבליחי שהוא אחד מבריותיו של הקב"ה בעולמו. כלום רצונך שלאחר מלאות ימך ושנותיך, יתבעוף הפוסים לריו בפני בית-דיו של מעלה, על שהצלפת בהם בקוקה?"

חבה ויגרה היתה לרבי יוסף חיים זוננפלד, רבה של ירושלים, לכל-אדם מישראל, ואפלו לפחות שבפחותים. מעולם לא נטר בלבו שמץ שנאה אפלו לרשעי ישראל, והיה אומר שרב פושעי ישראל תינוקות שנשבו הם, ולאמלא הגלות הקרה ופגעי הזמן, היו בודאי שבים בלם לחיק אמונתם וצור מחצבתם. פאשר היה נודע לו על יהודי שנכפד פאשר הוא עם, היתה נפשו עגומה עליו, ולא היתה נראית בת-צחוק על-שפתיו כל אותו היום, מספר רבי משה בלוי בספרו, כי פעם בכבודו הימי אצלו, התגלגלה השיחה אודות פאיעור בריהודה, שנודע פאיוכה המר של היהדות הירודית בירושלים ומראשוני פורצי הגדר שבה, ואחד הנוכחים התבטא ואמר עליו "ימח שמו". שמע רבי חיים את-הדברים ואמר לרבי משה: "אין דעתי נוחה ממטוי כזה על אדם מישראל, שהרי הקב"ה הוא בעל הרחמים ואין לנו כלל משג מגדל רחמיו, ואפלו על רשע כזה מתגלגלים רחמיו, והאמן לו, שאפלו אם יודע לי שאיש זה הגיע לתקונו, אחר שנודבר ונענש פראוי לו, ואף בוא לחיי העולם הבא, לא תהיה עיני צרה בו, וכי כלום אין כל צד טוב בך? והודו? כלום אין בו שום צד זכות כזה שהנחית את הדבור בלשון הקודש? הרי הקב"ה אינו מקפח שבר בלי-בריה, ואפלו שבר שיהיה נאה, זכות טובה אינה בטלה אפלו באלפי אלפים חובות, ומוסיפים לספר, כי רבי חיים מצא לזה אסמכתא מרה-התורה, שהרי אם יהודי רשע מת בלי בנימ, לא תהא אשתו מטורה מרה-העולם ומרה-החליצה, ונמצא אפוא שאפלו על יהודי כזה נאמר בתורה "ולא ימחה שמו מישראל", ואף נוכל אפוא לומר עליו שימחה שמו?

מטעם

וירא אלקים את האור בייטוב (א.ד.)

טעמי דרנא תביר מרמזים לדברי חז"ל, שבאשר ראה הקב"ה את-האור כי טוב, לא רצה שישתמשו בו הרשעים ולכן גינו לצדיקים לעתיד לבוא, דהינו ששבר את הדרגה הגבוהה של-האור, וטעם האתנהתא בתבות בייטוב מרמז על דברי חז"ל במדרש כי טוב זה המות, שאז בא האדם לידי אתנהתא, ולעתיד לבוא פאשר יורה אור זה, יאריכו בני האדם ימים על-האדמה. (מראה יעקב)

על-גהגה תלך

(ד.י.)

בטעמי זקף קטון, כי בתחלה היה הנפש הולך בקומה זקופה שהיה מקף על-כל בהמה וחיה, ולאחר שהטא נמצאו רגליו ונתמטנה קומתו, דהינו בתחלה היה זקף ולבסוף נעשה קטון. (תפוחי חיים)

הנפלים היו בארץ בימים ההם (ד.י.)

בטעמי גרשים ורקא סגול, כי אותו דור לא שבו בתשובה אלא גרשו את-הישר וורקו מעליהם את סגלת השם ויתברך שנתן לאדם את דרך התשובה, ואפלו שראו שנאבדו בני דור אנוש שהטאו, לא שמו אל-לבם ולא לקחו מוסר להיטיב את מעשיהם, והטעמים קומא ואזלא בתבות אשר נבאו בני האלהים מרמזים שהקדימו והלכו בדרך החטאים מדור אנוש ולא למדו לקח מענשם שהקב"ה הציף עליהם את מי הים. (ספר הטעמים)

מדגש

על הפסוק 'וקוץ ודדר תצמיח לך' מפרש רש"י 'קנדר ועבביות, והו נאכלו על-ידי תקוץ'. מקור הדברים במדרש בבה, ושמ נאמר 'קוץ זה קנדר דרדר אלו עבביות', והוא המזכר במסכת כלאים ו'הקנדר כלאים בפרם', ואף העירוח מגיה קנדר במקום קנדרס. הקנדר מזהה היום עם צמח הארטישוק, והדרדר נקרא עבביות הגלגל, ונקרא כן על-שם שהוא מתגלגל ברוח ומפיץ את דרעיו, וכן נאמר בישעיה 'כמיץ הרים לפני-יריחו ובגלגל לפני סופה', ובהתלים "שיתמו כגלגל בקש לפני-יריחו". הקנדר בלשון חז"ל הוא קורת עץ, ומקורו מהמלה היגית קונטוס, בדורות האחרונים הדרה משמעות חדשה למלה קנדרס, מובן של אדם לץ, ובחזונו לנער שידו בכל, ויש שקשרו זאת לשם הינו קונטישון המזכר בגמרא, שהיה עשוי מדבש ופלפלים, והשותתו בא לידי מעשי משובה...

ממלח

רבי שמעון הכהן מובולקניק מיקורי ירושלים, נודע בלשונו החדה ובתשובותיו השנונות, לפרנסתו עסק במסחר בספרים עתיקים, ופעם בפרשת בראשית, עלה לבית הראשון לציון רבי יעקב מאיר והעניק לו ספר נדיר, נכנס עמו הרב דברי חדות, ובדברו פתח חמש בראשית והראה לו כי בהמטרה נאמר 'כאן מסומים הספרדים, והאשכנזים מוסיפים והוא עם בזוי ושסוי', ואמר: "וואה אתה, הספרדים מסומים כאן, והוא - האשכנזים, עם בזוי ושסוי"... נענה רבי שמעון ואמר: "להפך, כאן מסומים הספרדים, והאשכנזים אומרים עליהם והוא עם בזוי ושסוי..."

"שבת טיש" במספרים

כרה שלישי בסדרה הנודעת, רבת המקר

- 54 פרשות השבוע, על כל מעגל השנה
- 10 שירים נכרדים לכל החגים והמועדים
- 13 מדורים קובעים לכל פרשה ומועד
- 846 אישים המזכרים בפרש"י "שבת טיש"
- 793 ימי הלולא של האישים בפרש"י
- 231 פסוקים על הפרשה
- 483 פנינים וספראות
- 128 פסוקים ארכים לשלחן השבת
- 64 פרקי תולדה על דולי ישראל
- 313 פסוקי מופת על הליכות דולי הדורות
- 64 מאמרי "יוסף דעת" על נושאים מגוונים
- 64 קטעי לשון ודקדוק
- 64 אמרות שפר ממלחות
- 252 קטעי מידע היסטוריים
- 155 פניני אור חיים
- 196 קטעים על טעמי המקרא בפרשה
- 64 פתגמים

כל זאת ועוד, בכרה החדש של "שבת טיש"
המכיל 700 עמודי ברומזו משפחים בצבע מלא ובנקוד מדקדק

אחר משג מגדל רחמיו, ואפלו על רשע כזה מתגלגלים רחמיו, והאמן לו, שאפלו אם יודע לי שאיש זה הגיע לתקונו, אחר שנודבר ונענש פראוי לו, ואף בוא לחיי העולם הבא, לא תהיה עיני צרה בו, וכי כלום אין כל צד טוב בך? והודו? כלום אין בו שום צד זכות כזה שהנחית את הדבור בלשון הקודש? הרי הקב"ה אינו מקפח שבר בלי-בריה, ואפלו שבר שיהיה נאה, זכות טובה אינה בטלה אפלו באלפי אלפים חובות, ומוסיפים לספר, כי רבי חיים מצא לזה אסמכתא מרה-התורה, שהרי אם יהודי רשע מת בלי בנימ, לא תהא אשתו מטורה מרה-העולם ומרה-החליצה, ונמצא אפוא שאפלו על יהודי כזה נאמר בתורה "ולא ימחה שמו מישראל", ואף נוכל אפוא לומר עליו שימחה שמו?

"אם-יטיב" - אם האדם מחזיק עצמו לטוב ומשכלם, אזי "שאת" - בא לידי התנשאות. אך "ואם לא יטיב" - אם יחזיק עצמו ללא טוב אזי "לפתח הטאת רבין" - יבוא לעצבות שהיא פתח לחטאת. והדרך הנכונה היא "נע ונד תהיה בארץ" בדרך הממצע ושביחל הרהב. (רבי שלום יוסף מסאדיגורא)

מדות והליכות בראי הפרשה

מדות טיש

פרשת
בראשית

מבית
שבת טיש

נושא השבוע: שבת קודש

תדפיס
מתוך הספר "מדות טיש"
שיצא לאור בעזרת השם
על פרשות השבוע
עם המדורים הקבועים
והאזכורים

משבה

מאמר פתיחה

מדגש מהות המדה

מצות השבת היא מצות עשה היחידה בתורה ששקולה נגד כל המצוות, כפי שאמרו חז"ל במדרש "שקולה שבת כנגד כל המצוות" וכל המחלל שבת בפרהסייה, הריהו כמומר לכל התורה כלה. הרמב"ם פסק זאת לדיון, וכתב שמי שעובר חלילה על אחת ממצוות התורה, הריהו בכלל רשע, אולם מי שמחלל שבת בפרהסייה הריהו כגוי לכל דבר וכאלו עבד עבודה זרה. מדוע פה חמורה היא השבת, עד שמי שאינו שומר עליה נחשב כאלו עבר על כל התורה כלה וכאלו עבד עבודה זרה? מפני שהשבת היא יסוד האמונה בבריאת העולם, ועלידי שמירת השבת אנו מוכיחים את אמונתו בהנהגת הבורא את עולמו, אשר בטובו מחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית, ואנו שובתים ביום השביעי כמו ששבת הקב"ה ביום השביעי מכל מלאכתו אשר עשה, ויברך אלקים את יום השביעי ויקדש אותו. ה"חפץ חיים", שכל ימיו פעל להפיץ את קדשת השבת, המשיל את התורה לגוף האדם שיש בו איברים רבים, וכל איבר מכן כנגד מצוה אחרת, ולכן יש שם"ה גידים ורמ"ח איברים בגוף האדם, כנגד שם"ה מצוות לא תעשה ורמ"ח מצוות עשה שבתורה, ואם האדם פוגם במצוה כלשהי, אזי הוא מחליש את האיבר שמכונן כנגד אותה מצוה. והאיבר המכונן כנגד שבת קודש הוא הלב, האיבר החיני ביותר בגוף של האדם, שבלעדיו לא תתכן מציאות של חיים. וכך היא גם השבת, שהיא שולחת את השפעתה על כל מצוות השבוע מתחלתם ועד סופם, והיא העומדת באמצע ומשפיעה על כל ששת ימי המעשה.

לפני למעלה מפיאתים שנה, חי עלם צעיר בשם ולנטין פוטוצקי, בן למשפחת האצלה הפולנית פוטוצקי, שהיתה מפרסמת בעשירותה הגדולה ובאדמותיה הרבות. הגרף הצעיר היה בעל נשמה גבוהה מאד, ועל אף שנולד לא יהודי, חש כל העת משיכה גדולה למשהו רוחני. מדי שבוע, כאשר היתה השבת מתקרבת לבוא, היה מרגיש בלבו התלהבות בלתי מובנת, ולבו בער בקרבו כאש מבלי להבין מדוע. הוא היה מסתובב אנה ואנה בחסר מנוחה, ושואג בקול מיסר בשפתו הפולנית: "צו טו זא סובוטה?" - "מה טיבה של השבת?" היתה זו הרגשה פנימית סמויה של נשמתו הגדולה שהיתה בקרבו, והשתוקקה להתחבר אל עם ישראל. יום אחד, בעת ששעה בפריו שבצרפת עקב למוזיו, נכנס לחנות יין שהיתה בבעלותו של יהודי זקן ובעל הדרת פנים מפלאה, והתבונן בו בהערצה ובסקרנות. זמן רב עקב אחר הליכותיו, ראה את עדינות רוחו ואצילות נפשו, והשתומם לראות כיצד הלה מנצל כל רגע, ושקוע כל העת בלמוד התורה הקדושה. נפשו של הגרף הצעיר נקשרה ביהודי בעל החנות, שהיה תלמיד חכם מפלג ורא שמים גדול, ודרכו החל לגלות את המאור העצום שבתורת ישראל, והרגיש כמו צמא שהלך במדבר ימים רבים עד שלשונו דבקה לחכו מרב צמא, ולפתע גלה מעין מים חיים והרוה את צמאונו בפמים הקרים המשיבים נפש.

מאז גלה הגרף את היהדות, כרת עמוה ברית דמים, התגרר והפך ליהודי כשר, כשהוא נושא את השם 'אברהם בן אברהם', כפי שהגרים נוהגים להקרא על שם אברהם אבינו עליו השלום, אבי האמה הישראלית. הוריו של הגרף חפשוהו נואשות, ולא העלו על דעתם, כי בנם האהוב התגרר והפך ליהודי כשר, אך לאחר עליה שפלה התגלה גר הצדק והוא נתפס והובא לכלא. באותם ימים, אסר החק הפולני על הנוצרים להצטרף אל עם ישראל, ולכן נגזר דינו של הגרף למוות. בני משפחתו האצילים, הפקרים הנוצריים וכל ידידיו, נסו להשפיע עליו להתחרט על מעשהו ולשוב להיות נכרי, והבטיחו לו הרים וגבעות אם יסכים לכה, אך הוא לא הסכים בשום פנים ואופן. "יהודי אני!" קרא בהתרגשות, "זכיתי להצטרף לעם ישראל ולהפך להיות בנו אהוב של בורא העולם, משתוקק אני לקדש שם שמים ברבים ולעלות אל השמים כשאיני זך ונקי, ואכפר בכך על מעשי הראשונים".

"מה מצאת ביהדות?" התפלאו חבריו, שבאו אל הכלא כדי לנסות לשכנעו להתחרט מפעשהו. "הבה ואספר לכם", אמר הגר. "בליל שבת אחד, טילתי ברחובות הרבע היהודי, והנה אני רואה בית קטן אחד ושלחבת קטנה מאירה מתוכו. הפטתי פנימה וראיתי שם יהודי יושב ליד השלחן בשעה מאחרת, ועל פניו נסוכה שלווה עלאית שלא מהעולם הזה. גרות השבת מתחילים לדעך ולקפץ, והנה דעך גר השבת ונכבה. ראיתי את הפחם שבראש הגר ואת העשן הקל שיצא ממנו, ובעוד עיני עצומות חשתי את הריח הענג שגדף מהגור, וחשתי ריח של גן עדן. יודעים אתם איזה חן היו לאותם גרות?" חבריו של הגרף לא הצליחו להבין את דבריו, שכן איזה חן יש לגרות נכבים וכיצד משך אותם הדבר להצטרף לעם ישראל, אולם הגר הזה שהגרף ראה, היה הגר של הנשמה שלו, גר ה' נשמת אדם, והשלחבת הזו היא שנגדקה בלבו של גר הצדק והלהיבה בו את נשמתו המיוחדת והקדושה. בשעה שהולכו את גר הצדק אל המוקד, פסע בצעדי רקוד על שאוכה למסר את נפשו למען קדשת שמו יתברך, ובדרכו שר בנגון מיוחד את ההתבות "אבל אנחנו עמך בני בריתך, בני אברהם אברהם, שנשבעת לו בחר המורה". שנים לאחר מכן, התגורר בסלוצק יהודי זקן בן תשעים, שסבל כל ימיו צרות ותלאות, ובמוצאי יום הכפורים היה נכנס לבית הרב, ושם נגון זה של גר הצדק פוטוצקי, כשהוא מדביק בשמחתו את כל סביבתו, וקורא: "כמה עלינו לשמח על שאנו יהודים!"

כל יהודי צריך לדעת ולהפיר בכך,
שכל שבת בפני עצמה, יש לה קדשה מיוחדת
והארה נפלאה כל כך, עד שלא היתה שבת כזו
מבריאת העולם, ולא תחזור שבת כזו
שוב לעולם ועד.

(ה'אמרי אמת')

נמשל

למה הדבר דומה

הרחוקות בהן בקר הנסיך לקראת סיום מסעו, בקש להפיר שבט פראי של בני אדם משנים ובלתי מתרבתים, אשר חיים ביערות סבוכים רחוק מן הישוב, ותייהם מתנהלים כמו לפני אלפי שנים, ללא קדמה והתפתחות. אלא שסקרנות זו כמעט עלתה לו בחייו, וכאשר התקרב יתר על המידה אל אותם ילדים פראיים, מצא חן בעיניהם והם נטלוהו בעל פרחו ואלצוהו להתגורר יחד עמם ביער. ישב הנסיך בין אנשי המקום, שהיו דומים יותר לחיות טרף מאשר לבני אדם, וגעגועים עזים לאביו הציפו את לבו. הוא התחרט אלף פעמים על פזיזותו ונמרהותו, והתנחם בלבו על שלא הטא און לבקשת אביו להוותר במחצתו ולהישמר מפל פגע. אולם את הנעשה אין להשיב, ועתה אין מנוס ותקנה כיצד לשוב הביתה.

והנה יום אחד, ראה הנסיך יונת דאר חגה מעליו וברגלה קשורה פסת ניר מגללת כמגלה. זיק של תקנה נצת בלבו, וכאשר נחתה היונה למרגלותיו והוא העיף מבט במגלה שברגליה, כמעט עמד לבו מפעם. על נקלה זהה הנסיך את כתב ידו של אביו אהובו, ובמהירות נטל את המכתב ותחבו אל פיסו. "כמה משתוקק אני לקרא את המכתב ששגר אלי אבי", אמר הנסיך בלבו, ודמעות של התרגשות בצבצו בזויות עיניו, "אולם מה אעשה? הרי אני מקף באנשי המקום אשר לוטשים עלי כלהיעת עינים חשדניות, ואינם נוטנים לי רגע של מנוחה". התעמק הנסיך במחשבותיו, ולפתע הבזיק רעיון במוחו. מתוך תרמילו הפלה שלף בקבוק פרסתיני, ובו יין יקר ומשפח, המשפח לבב אנוש ומצהיל פנים משמן. "בואו ואגיש לכם משקה פלאים, אשר בנודאי יעיר לחככם", הציע את היין לסובביו, ועד מהרה התאספו כלם מסביב ולטשו עינים אל הנזל המבעבע שבתוך הבקבוק. בזהירות הושיט הנסיך כוסיות יין לכל הסובבים, והילדים, שלא היו רגילים מימיהם לשותות יין, השתכרו עד מהרה ויצאו במחול שפורים, כשהם מותירים את הנסיך ללא השגחה. לרגע זה המתין הנסיך, ומיד שלף את המכתב שקבל מאביו, והחל לקרא אותו בנשימה עצורה. דמעות התרגשות זלגו מעיניו, והוא חזר וקרא את המכתב פעמים רבות, עד שמרוב שמחה יצא אף הוא ברוקד נלהב ועלאי, לצד השפורים שחגו מסביבו ורקדו מתוך שרון חושים.

הנמשל

במשל נפלא זה, השתמש מרן הבעל שם טוב הקדוש, על מנת להמחיש לנו את הקשר בין מאכלי השבת וענג השבת לבין קדשת השבת. שהרי לכאורה הדבר נראה תמוה ובלתי מובן: מה לשבת קדש העלאית והרחוקה, עם מאכלים גשמיים וענג שבת? מה לגוף הגשמי של האדם עם הנשימה הגבוהה והיתרה שאנו מקבלים בשבת קדש? אלא שדומה נשמתנו הקדושה השרויה בגוף של בשר ודם, לאותו בן מלה השרוי בין פראי אדם. מדי שבת, אנו מקבלים את מכתבו של אבינו שבשמים ואת הנשימה היתרה והקדושה, וכאשר רוצים אנו להתענג במנוחת הנפש ובשמחת הנשימה, צריכים אנו לתת אכילה ושתיה גשמיית לגוף, כדי שנשמתנו תוכל להיות דבוקה בה' ותברך, אבינו אב הרחמן.

"אנא, הרשה לי לצאת את גבולות מדינתנו ולנסע למרחקים", כך היתה בקשתו של הנסיך המלכותי, בנו של המלך הגדול והאדיר. בסתר לבו הבין המלך ללבו של בנו, שכן מאז נולד לאחר שנים רבות ארכות של צפיה ותוחלת ממשכה, השגיח עליו יותר מאשר על בבת עינו. בשנותיו הראשונות לא יצא הנסיך אפלו את גבולות הארמון, שכן המלך היה מלא חששות שמא יבלע לבנו יחידו, ואז ירד חיים שאולה מרב גון וצער. כשגדל הילד מעט, דברו שרי המלך על לבו, שלא להצר יותר מדי את צעדיו, כדי שלא יחוש במאסר, והמלך עשה כעצתו, למרות הקשי הגדול. אולם מעולם לא שקה הנסיך לבדו, ותמיד לוהו שומרים חסונים שהשגיחו עליו בשבע עינים ושמו עליו מפל משמר. ככל שהנסיך גדל והתברר כך חש יותר ויותר כאלו הוא נתון בסד, ונפשו כמחה להשתחרר מהקבלים החונקים שנכרכו על צווארו. בעינים פעורות ובצמאון אדיר, היה הנסיך יושב ומאזין לספורי מוריו על ארצות רחוקות ועל הנופים המרהיבים שבהם, מזין עיניו בצירים מרהיבים של נוף פראי ביערות עבתים בפזרזר ושל שקיעה נהדרת במערב, לומד ומחפז על אנשים שונים ומשנים בקצה העולם ובעלי חיים נדירים ביותר, ונפשו כמעט יוצאת מקרבה מרב תשוקה לבקר במקומות רחוקים אלו ולהינות בחיק הטבע, בלי הצל הקבוע שמתלה אליו בכל צעד. החל הנסיך לטפטף באזני אביו על חלומיו הנסתרים, ועל אף רתיעתו של המלך מתוך דאגה לשלומו, נאלץ להעתר בלב כבד לבקשת בנו ונפרד מפונו בדמעות שליש. קשה לתאר את שמחתו של הבן, עת עזב את בית אביו המוגן, ויצא לדרפו המסכנת, דרך חתחתים ורצופת מכשולים וסכנות, כשהוא עומד על דרישתו לבל יתלה אליו אף אחד.

מאז יצא הבן את ארמון המלוכה, היה נראה כאלו זקנה קפצה על המלך. בבת אחת הוא נעשה עיף ונגע, ולבו התמלא דאגה ומורא לשלומו של בנו יחידו. ובעוד הבן משתעשע בטילו, מבקר במקומות נדחים ונהנה מנופים מרהיבי עין ואתרים עוצרי נשימה, ישב המלך ולבו יצא מגעגועים אל בנו אהובו. המים עברו ביעף, השבועות הצטרפו לתדשים, והנה מלאה שנה מאז יצא הנסיך מארמון המלוכה, ועדין לא שב הביתה. וככל שעברו השנים, כך הלכה הדאגה וקנתה שביטה בלבו של המלך, ומים ליום הלך ודעה ונעשה שבור ועצוב. גם אנשי החצר הצטרפו כבד לדאגתו של המלך, שכן שום אות חיים לא התקבל מהנסיך, ועקבותיו נעלמו לבלי שוב. התכנסו אפוא שרי המלך ויעצו לאספה דחופה, ובסכומה החלט להתחיל להתחקות אחרי עקבותיו של הנסיך האובד, ולנסות לגלות היכן הוא נמצא, כדי להשיבו אל אביו המלך, ויפה שעה אחת קדם. המלך לא חסד כפונן כל סכום שגדרש להוצאות המרבות של עבודת הבלוש והמחקר, ואמנם לאחר תקופה קצרה הצליחו החוקרים לגלות כמעט את כל מסלול נסיעתו של הנסיך, והצליחו לשחזר את תחנות מסעו לכל ארך הדרך. בסופו של דבר התגלה, כי הנסיך כבר סים מאמן את מסעו המתכנן, ואלמלא ארע לו מקרה מצער, כבר היה שב מזה זמן רב אל ארמון המלוכה. התברר, כי באחת המדינות

מְדַבֵּר

הַלְכוּת וְהַלִּיכוּת

• אחר השנה קובעים למועד תורה פדאי'תא במדרש, אמרה תורה לפני הקב"ה: "רבנו של עולם! כשיכנסו ישראל לארץ זה רץ לכרמו וזה רץ לשדהו, ואני מה תהא עליי?" אמר לה: "יש לי זוג שאני מזוג לך, ושבת שמו, שהם בטלים ממלאכתם ויכולים לעסוק בך". על-כן צריך שיקבעו מדרש להודיע לעם את חקי האלקים ואת תורותיו, ואסור לקבוע סעודה בזמן בית המדרש, פדאי'תא במסכת גטין, אמר רבה, באלו שלשה דברים יורדים בעלי בתים חלילה מנכסיהם, ואחד מהם הוא שהם קובעים סעדתם בזמן בית המדרש. (טור סימן ר"צ)

• אמר רבי ברכיה בשם רבי חי'א בר'אבא, לא נתנו שבתות וימים טובים אלא לעסוק בהם בדברי תורה. (ירושלמי מסכת שבת)

• אמר להם הקב"ה לישראל: בני, לא כן כתבתי לכם בתורתך, לא ימוש ספר התורה הזה מפיך, אף-על-פי שאתם עושים מלאכה כל-ששה ימים, יום השבת יעשה כלו תורה. מכאן אמרו, לעולם ישכים אדם וישנה בשבת, וילך לבית הכנסת, יקרא בתורה וישנה בנביאים, ואחר-כך ילך לביתו ויאכל וישתה, לקיים מה שצאמר לך: אכל בשמחה לחמך ושתה בלב-טוב ייגד', לפי שאין לו מנוחה לקב"ה אלא עם עושי תורה בלבד. (תנא דבי אליהו)

• אל יעסק אדם בדברי בטלה בשבת, אלא יענג את השבת לעסוק בתורה, במקרא, במדרש, בהלכות או בגמרא, כך אמרו חז"ל במדרש, ונתנו טעם לדבר שלא נתנה שבת אלא דגמא של עולם הבא. (לב אליהו)

• רבי צבי הירש בן הפעל-שם טוב הקדוש אמר לרבי פינחס מקוריץ בשם אביו, שצריך האדם לעשות הכנה שייכל לקבל את קדשת השבת כמו שאמר הכתוב בפירשת בשלח "והכינו את אשר-יביאו". והשיב לו רבי פינחס, כי דבר הנתן מלמעלה והאדם אינו יודע כלל, איך ומה יתנו לו, איך אפשר להכין את עצמו אליו? אלא שהאדם צריך לשמור את עצמו מפל דבר רע, לשמור את עצמו מפל דבר המזיק לנפש. (בעל-שם טוב פרשת בשלח)

• תמוה בעיני, בערב שבת כל-אדם טרוד במלאכתו, ובשבת למחרת יושבים בחצר בית-הכנסת ועוסקים בדברים בטלים. שנים מקרא ואחד תרגום אימתי יעשית? וכל-המשלים פרשיותיו עם-הצבור מאריכים לו ימיו ושנותיו, הלא צריך שעה לפחות לך. (מהר"ם שף)

• "זכור את-יום השבת" - רבי אלעזר בן-חנניה אומר: תהא זוכרו מאחד בשבת, שאם תזדמן לך מנה יפה, תהא מתקנה לשם שבת. (מכילתא)

• אמר רב חסדא: לעולם ישכים אדם להוצאת שבת, ולקנות צרכי שבת, שצאמר "ויהי ביום הששי והכינו את אשר-יביאו", לאלתר, תכף להתחלת היום. (שם)

• אמר רב יהודה אמר רב, כך היה מנהגו של רבי יהודה בראלעאי, ערב שבת היה רוחץ פניו ידיו ורגליו, ומתעטף ויושב בסדינים המצצים ודומה למלאך ה' צבקות. רבי חנינא היה מתעטף ועומד בערב שבת בין השמשות ואומר 'בואו ונצא לקראת שבת המלכה'. רבי יצאי לבש בגדיו ואמר: 'בואי כלה, בואי כלה'. (שם)

• לא יהא מלבושיך של שבת כהל. (שם)

• אמר רבי יוחנן: מנין לשנוי בגדים מן-התורה? שצאמר "וכפשו את-בגדיו", למדך דרך ארץ, בגדים שבשול בהן קדוה לרבו, אל ימזג פוס לרבו. (שם)

• צריך לענג השבת בכל מיני תענוג ולטעם מכל-המינים, ואדם שהוסיף מוסיפים לו במקומו ובנשמה יתרה, ואם חסד ושלום גורע - גורעים מקומו ונשמה יתרה, ואם חכם הוא חכמתו מסתלקת מקומו, ואם הוא עשיר עשירותו מסתלקת מקומו. (קבלת האריז"ל)

• מצוה לענג את השבת, וירבה בפשר ובגין ותבשילין ומגדנות כפי יכולתו, ובכל מקום יענגוהו במאכלים ומשקים החשובים להם ענג, והיא מצוה מדברי קבלה שצאמר "וקראת לשבת ענג לקדוש ה' מכבד", ושכרו "אז תתענג עליה וגו'". (שולחן ערוך)

• מצוה מדברי רבותינו ז"ל לענג במאכלים חמין את השבת, ומי שאינו אוכל חמין צריך בד"קה אחריו אם הוא מין, ואם מת יתעסקו בו עממין, וכל המאמין צריך לבשל ולהטמין, לענג את השבת ולהשמין, ויזכה למזן חמין. (רבנו זרחיה הלוי בעל המאור)

• כל-מי שמוסיף לענג את השבת במאכלים טובים ובשאר מיני ענג, מוסיפים לו שכר הרבה לפי מה שהוציא בהוצאת השבת. (זוהר הקדוש)

• כל-מזונותיו של אדם קצובים לו מראש השנה ועד ראש השנה, חוץ מהוצאות שבתות וימים טובים והוצאות בניו לתלמוד תורה. (מסכת ביצה)

פנינים

ופרפראות נבחרים לפרשת השבוע "פרשת בראשית"

עורך: הרב יוסף ברגר

לתגובות והנצחות – לשיעורים והרצאות: pninim16@gmail.com 054 - 8455798 - ניתן לקבל את העלון במייל.

בתפילה, ולכן כל קיומו ומהותו בכח התפילה, וכשחסרה תפילת האדם, הרי "ואדם אין" – אין כאן אדם...

ומסיים הבן איש חי וכותב: ומה נפלא הדבר שמילוי האותיות של "אדם" מעיד על הנ"ל: "אלף דלת מם" – הרי שמילוי האדם, דהיינו תוכנו הנסתר, הוא: "מתפלל", והבן...

הוא יושפך ראש ואתה תשופנו עקב (ג. טו)

אחת מהקללות שקילל הקב"ה את הנחש היה: "הוא יושפך ראש ואתה תשופנו עקב" – האדם יכה אותך בראש, ואילו אתה תכיש אותו בעקבו.

ונשאלת השאלה – איזה קללה גדולה יש כאן, הרי סוף כל סוף גם הנחש מסוגל להכיש את האדם ולהמיתו, ומה זה משנה איפה בדיוק זה יקרה, בראשו או בעקבו?

אלא מסביר הגה"ק רבי איצ'לה בלזר מפטרבורג זי"ע – הסבר עמוק ונפלא יש כאן והוא חיוק גדול עבורנו במלחמת היצר!

דהנה ידוע מה שכתוב בזהר הק' (א. לה) "נחש זה הוא יצר הרע, הוא מלאך המות". והנה, ליצר טוב ישנו מעלה יותר מהיצר הרע, כי היצר טוב, בכוחו להמות לב האדם ולהפכו מרשע לצדיק, ברעג אחד, ואז נעשה בעל תשובה. אבל מה שאין כן ליצר הרע חסר אותו כח להסית אדם ישר וצדיק, שיהפוך עורו פתאום לרשע גמור, וימיר את דתו. רק הוא מושכו ומקלקלו אמ אמ, מורידו ומשפילו מדרגה לדרגה עדי תהום. וזהו שאמר וקילל הקב"ה להנחש: "הוא יושפך ראש" – האדם מסוגל לעלות בכת אחת ולנשוף לנחש – הוא יצר הרע – בראשו, אולם "ואתה תשופנו עקב" – ראשית דרכך לשוב אותו בעקבו בלבד, ורק משלב לשלב תצליח להתגבר עליו יותר ויותר...

ויהי הבל רעה צאן וקין היה עובד אדמה. ויבא קין מפרי האדמה מנחה לה'. והבל הביא גם הוא מבכורות צאנו ומחלביהן, וישע ה' אל הבל ואל מנחתו ואל קין ואל מנחתו לא שעה (ד. ב-ה)

שאל הרה"ק רבי ישראל מרוזין זי"ע – התורה מספרת לנו על קין שהביא מפירות האדמה הפשוטים, ולכן לא שעה ה' אל מנחתו, ואילו הבל הביא מבכורות צאנו ומחלביהן ולכן שעה ה' אל מנחתו ע"י שירדה אש מן השמים ואכלה את מנחתו.

ולכאורה צריכים להכין, האם שייך אצל הקב"ה המושג "יותר מוכבד" פחות מוכבד? הרי אצל הקב"ה העיקר זה הכוונה, וגם כך מצינו אצל הקורבנות בבית המקדש (ויקרא ב. א) "ונפש כי תקריב קרבן מנחה לה'" – אומר רש"י: לא נאמר נפש בכל קרבנות נדבה, אלא במנחה, כי מו דרכו להתנדב מנחה, עני, אמר הקב"ה מעל אני עליו כאילו הקריב נפשו. וא"כ, מה היה חטאו של קין שבשל כך לא שעה ה' אליו ואל מנחתו?

אלא יסוד גדול בענייני "תורה ועמה מלאכה" יש לנו כאן!

כי אם נתבונן היטב בדברי הכתוב נראה הבלל מעניין: אצל הבל כתוב "ויהי" הבל רועה צאן – "ויהי" לשון צער, מצטער היה מהסיבה שהיה בכלל צריך לרעות צאן לפרנסתו, ואע"פ שהוא אומנות נקה וקלה וגם ראינו שיעקב אבינו היה רועה צאן, אבל בכל זאת היה מצטער על כך, כי יותר טוב היה לו אם היה יכול לעסוק רק בתורה ותפילה. אך אילו אצל קין כתוב וקין "ויהי" עובד אדמה – "ויהי" לשון שמחה, שמה היה קין לעבוד עבודת אדמה מאשר לעבוד עבודת הקודש.

לכן "הבל" שכל עבודתו היה מתוך הכרח ואונס לפרנסתו, כי מבחינתו היה שמה יותר ללמוד תורה ולעבוד עבודת הקודש – "וישע ה' אל הבל ואל מנחתו", מה שאין כן אצל "קין" שעבד את עבודתו – עבודת האדמה בשמחה שעל ידי זה יכול הוא להיפטר מעבודת הקודש – לא שעה...

בראשית ברא אלוהים את השמים ואת הארץ וכו' (א. א)

אין המקרא הזה אומר אלא דרשנו, כמו שדרשו חז"ל: בשביל התורה שנקראת ראשית ובשביל ישראל שנקראו ראשית (רש"י).

היה אומר הרה"ק רבי ישראל מרוזין זי"ע בדרך צחות: כוונת דברי רש"י אלה בפתיחתה של התורה היא להורות ולהזהיר, לכל מפרשי התורה, שלא לעקם את הכתובים ולדרוש אותם ככל העולה על דעתם. אלא "אין המקרא הזה אומר" – מבקש מאתנו – אלא, דרשנו, כמו שדרשו חז"ל! תדרשו אותו בדרך חז"ל וברוחם, והיינו, "בשביל התורה" – לפענח רזיה וסודותיה – ו"בשביל ישראל" – להורות מוסר לעם וללמדם דרכי ה', אבל לא ללכת ולפרש רחוק מכך!...

ורוח אלוהים מרחפת על פני המים (א. ב)

במדרש רבה (ב. ד.) מובא: "רוח אלוהים מרחפת על פני המים – זה רוחו של מלך המשיח".

פירוש נפלא ונשגב על ביאור המדרש הנ"ל, שמעתי מאת כ"ק מרן אדמו"ר ממישקולין שליט"א, על פי דברי הזהר חדש (בראשית ח), שעם ישראל צריכים לעבור ארבע גלויות, ובכל גלות הם יגאלו בזכותו של אדם אחר. הגלות הראשון, נגאלו בזכות אברהם. השני בזכות יצחק. השלישי בזכות יעקב. והגלות הרביעי יגאלו בזכות משה. ולכן הגלות האחרונה מתארכת עד עכשיו, כי כל עוד שעם ישראל אין עוסקים בתורה ובמצוות, אין משה רבינו הפך לגאול אותם, כי אין משה הפך לגאול, עם הכמל מהתורה. עד כאן תוכן דברי הזהר"ק.

וידוע מאמר חז"ל (תענית ז.) על הפסוק (ישעיה, נה. א) "הוי כל צמא לבו למים" – אין מים אלא תורה.

ולפי זה הסביר האדמו"ר שליט"א את דברי המדרש: "רוח אלוהים מרחפת על פני המים" – זה רוחו של מלך המשיח. מלך המשיח יוכל לבוא ולגאול את עם ישראל, רק כשהם יעסקו בתורה, שמרומו בעל פני "המים" – אין מים אלא תורה...

אלה תולדות השמים והארץ בהבראם ביום עשות ה' אלוהים ארץ ושמים. וכל שיח השדה טרם יהיה בארץ וכל עשב השדה טרם יצמח כי לא המטיר ה' אלוהים על הארץ ואדם אין לעבוד את האדמה (ב. ד-ה)

מפרש רש"י את הפסוק: כשנגמרה בריאת העולם בשישי, קודם שנברא אדם "וכל עשב טרם יצמח" – עדיין לא צמח וכו' ולמה? "כי לא המטיר ה' אלוהים על הארץ" ומה הטעם שלא המטיר? לפי ש"אדם אין לעבוד את האדמה" ואין מכיר בטובתן של גשמים, וכשבא אדם וידע שהם צורך לעולם התפלל עליהם וירדו וצמחו האילנות והדשאים.

למדנו מכאן דבר נפלא, שהבריאה כולה נשלמה – "וירא אלוהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד" – ואעפ"כ הגשמים אשר קיום העולם וחיותו תלוי בהם עדיין אינם יורדים – ולמה? יען שחסרה תפילת האדם, המכיר בטובתן עליהם ומבקש עליהם מאת הבורא יתברך, ואז, ורק אז, יורדים הגשמים ומתקיימת הבריאה.

הוסיף על כך הגה"ק בעל הבן איש חי זי"ע נופך משלו ואמר: דאם נדיק ונתבונן, נראה: כשמתכוונת תורתנו הק' לומר שחסרה בכריאה תפילת האדם אשר תפעל להוריד את הגשמים, כותבת זאת בלשון "ואדם אין", יען כי מהותו של האדם היא התפילה, כי מבלעדי התפילה אין הוא כלום, כיון שצרכי האדם בגשמיים וברוחניות הם רבים עד בלי מספר. והאדם בעצמותו אינו יכול בכוחותיו להשיג כלום, ותמיד צריך לשאת עיניו למרום

ואילו הרח"ק רבי בונים מפשיסחא זי"ע הסביר, שזה היה הטא: "קין הביא מפרי האדמה" – רק כשהוקין ונזכר שסופו לשוב אל 'האדמה', ועל כן לא נרצה קרבנו. מה שאין כן 'והבל הביא גם הוא מבכורות צאנו' – גם בימי ה'ביכורים' שלו, בימי נעוריו, כשהיה במלוא כוחו ואונו, ועל כן נרצה קורבנו...

ויאמר ה' אל קין למה חרה לך ולמה נפל פניך, הלא אם תטיב שאת ואם לא תטיב לפתח הטאת רובין ואלריך תשווקתו ואתה תמשל בו.

לכאורה אינו מובן השאלה ששאל הקב"ה את קין – "למה חרה לך"? הרי מפורש נאמר בפסוק שלפניו על מה חרה לו, "וישע ה' אל הבל ואל מנחתו, ואל קין ואל מנחתו לא שעה, ויחר לקין מאד ויפלו פניו?"

אלא הסביר הגה"ק רבי יהושע מקוטנא זי"ע – לא שאל אותו על הטאיו שגרמו שלא שעה אל קרבנו, אלא על שהיה שרוי בעצבות. כי העצבות היתירה על העבירה גרועה מן העבירה עצמה, שכן היא גוררת אחריה עבירות נוספות. וזה שאמר הכתוב: "אם תטיב" – לשון שמחה (כטוב לב המלך) – "שאת" – תתעלה ותתרומם מנפילתך, "ואם לא תטיב" – תהיה בעצבות, "לפתח הטאת רובין" – רובצים עליך הטאים אחרים, שכן ידענו כי העצבות מונעת אל האדם את כל העבירות!...

ואילו הגה"ק רבי חיים מבריסק זי"ע הסביר זאת על ידי שאלה ששאל אותו אדם אחד: מדוע כשהרב אוסר ומטריף בהמה שלמה ששוויה סכום גדול, או שמטריף את כלי תשמישי הבית, אין מהרהרים אהרי הרב ומציינים לפסק דינו בלי הרהור כל שהוא, ואילו בדין תורה כשהרב מחייב אחד מבעלי הדין בסכום מסוים, מיד מתרעם הוא על הרב, שאינו יודע בטיב העולם, ויש לו הרגשה שנעשה לו עוול? ענה ר' חיים: בפסק דין של מריפה, יהודי חרד וירא שמים מקבל עליו את הדין באהבה. אבל בדין ודברים בין שני יריבים התערומת היא לא על זה שהוא הפסיד, אלא בזה שחברו הרוויח...

ואם כן זהו גם ההסבר במה ששאל הקב"ה את קין: על מה חרה לך, אם על זה שקרבנך לא נתקבל, או על זה שנתקבל קרבן אחיך, וזה כואב לך ביותר?

ואילו הרח"ק רבי ישראל מרוזין זי"ע אמר: "אם תטיב" – אם תחשוב שאתה הולך בדרך טובה, שהשגת את הטוב, "שאת" – תיכשל בגאווה (מלשון התנשאות). "ואם לא תטיב" – אם תחשוב שאת חוטא, "לפתח הטאת רובין" – תשקע בעצבות ושוב הגיהנום פתוחה תחתך. ולכן העצה: כמו שממשיכה התורה (ד. יב) "נע ונד תהיה" – תתנווד בין שתי הקצוות ותאחו בדרך האמצעי...

ויאמר קין אל הבל אחיו ויהי בהיותם בשדה ויקם קין על הבל אחיו ויהרגהו. ויאמר ה' אל קין אי הבל אחיך ויאמר לא ידעתי השומר אחי אנוכי? (ד. ח-ט)

כל הלומד את פסוק זה יראה מיד שמקרא קצר הוא, מכיון שלא כתוב מה קין אמר אל הבל. אבל הגר"א מוילנא זי"ע הסביר את פסוק זה, כך: נראה לומר על פי מה שאמרו חז"ל (בראשית רבה, פרק כ"ב), כי הבל היה גיבור יותר מקין, ולו היה קין רוצה לריב איתו ולהורגו לא היה יכול לו, מה עשה קין, הלך אתו בעורמה וברמאות, דיבר איתו בשפת חלקות וקרא לו תמיד "אחי", כדי שהבל לא יישמר מפניו.

וזה ויאמר קין אל הבל "אחי" – דיבר אתו תמיד באהוה, לכן – "ויקם קין אל הבל אחיו ויהרגהו". וזה שאמר ה' לקין – "אי הבל אחיך" – איה האחוה שהראית תמיד להבל, והשיב קין – לא ידעתי, היה לו לומר, אינני יודע, אלא הפשט הוא, שבעבר גם כן לא ידעתי מזה, לא היה לבי שלם איתו...

ויאמר ה' אי הבל אחיך ויאמר לא ידעתי השומר אחי אנוכי? על הפסוק "ויאמר ה' אל קין אי הבל אחיך, ויאמר לא ידעתי השומר אחי אנוכי" – אומר רש"י: נעשה כגונב דעת העליונה. ונשאלת השאלה: הכי לא ידע קין שהבל גלוי לפניו? אלא פירש הרח"ק רבי אברהם מפאריסוב זי"ע על פי דידוע מה שכתוב בספרים הקדושים, כי "עשרת הדברות" הם מכוונים חמשה כנגד חמשה, לומר לך, שהמבטל אחד מחמשה שבצד זו, ביטל גם אחד מהחמשה שבצד השני, וכל אחד מכוון על שכנגדו. ויצא

א"כ, שהדיבור הראשון "אנוכי ד' אלוקיך" מכוון כנגד "לא תרצה", לרמוז כי ההורג נפש, ממועט מעבודת ד' על ידי שביטל הנפש הנהרגת מעבודתה. וזה ששאל הקב"ה את קין: "אי הבל אחיך" – הלא אתה המעטת אותו מעבודת ה' על ידי שרצחת אותו, השיב לו קין: "לא ידעתי השומר אחי אנוכי" – לא ידעתי אם בכלל שומר אחי את ה' אנוכי!...

ויאמר קין אל ה' גדול עוונתי מנשוא. הן גרשת אותי היום מעל פני האדמה ומפניך אסתיר והייתי נע ונד בארץ והיה כל מוצאי יחרגני. וישם ה' לקין אות לבלתי הכות אותו כל מוצאו (ד. יג-טו)

פשוטו של מקרא – קין פחד שיהרג ע"י כל מוצאו, ולכן הקב"ה לקח אות משמו (אות ה') וישם על מצוהו של קין כשמירה – לבלתי הכות אותו כל מוצאו (רש"י). אך במדרש מובא פירוש נוסף ומעניין וזאת נראה מהספור והעדות שהעיד תלמידו של הגה"ק בעל החפץ חיים זי"ע – הגאון רבי משה יאיר אלכסנדרוב זצ"ל בספר "מאיר עיני ישראל": דרכו של החפץ חיים היה בימי חודש אלול להתבונן בעולמו ולערוך חשבון הנפש על מעשיו בהתעוררותו, ולפעמים היה בוכה ומתמוגג בדמעות. במוצאי שבת אחד שלפני הסליחות הראשונות שמעתי מוכיח את עצמו בככי וצעקה: "ישראל מאיר! האם אינך מכיר טובה וחסד להקב"ה, שנתן לך שכל ובינה לסדר את הספר "חפץ חיים"? האם מכיר הנך טובה על זה שהעולם לומד בספר "חפץ חיים"? אם אינך מכיר זאת, הרי טרם הגעת למדת טובה שיש לו לכלבו!"

בבוקר – המשיך וסיפר תלמידו הנ"ל אורתי אומץ, ושאלתי את הח"ח ביאור לדבריו האחרונים, והשיב לי: התורה מספרת "וישם ה' לקין אות", ואיתא על זה במדרש: "ר' אבא אמר 'כלב' מסר לו", מעם הדבר לפי המסופר שם, שהבל היה גבור מקין והתגבר עליו הבל תחילה והפילו ארצה להמיתו, והתחנן קין לפני הבל שירחם עליו ולא יהרגהו, ולאחר שהניחו קם עליו ויהרגהו. רואים אנו שקין היה לקוי במדת "הכרת טובה", שלא זכר חסד אחיו שחמל עליו כשהיה מסור בידו. והנה ידוע שהכלב מדתו להכיר טובת בעליו עמו בספקו מוזנותו המועטים, ועל כן הוא נאמן לבעליו ושומרו ביום ובלילה. ולפיכך מסר הקב"ה לקין 'כלב', שילווחו תמיד ויזכירוהו מדת הכרת טובה!...

ומכאן – המשיך החפץ חיים והסביר לתלמידו: לכל אדם לזכור תמיד טובת מיטיבו ולהכיר טובה להקב"ה על חסדיו עמו, שאם לא כן הרי הכלב כבר עדיף ממנו בזה!...

וירא ה' כי רבה רעת האדם וכל יצר מחשבות לבו רק רע כל היום, וינחם ה' כי עשה את האדם (בראשית ו. ה-ו)

כפירוש פסוק זה – נתן הרח"ק רבי שמעלקא מניקלשבורג זי"ע הסבר נפלא! דהנה ידוע הגמרא במסכת עירובין (י"ג ע"ב) "ב' שנים ומחצה נחלקו בית שמאי ובית הלל, הללו אומרים נוח לו לאדם שלא נברא משנברא, והללו אומרים נוח לו לאדם שנברא יותר משלא נברא, נמנו וגמרו נוח לו לאדם שלא נברא משנברא".

ופירש המהרש"א (מכות כ"ג ע"ב) מדוע באמת "נמנו וגמרו נוח לו לאדם שלא נברא משנברא". מפני שישנם רמ"ח מצוות עשה, ושם"ה לא תעשה, ואם נמנה אותם האחד מול השני, נמצא שיש לו לאדם יותר סיכויים לעשות עבירות מאשר מצוות, כי הם רבים יותר, והוא קרוב להפסד מחמת הלאוין שהם רבים, ורחוק לשכר מחמת העשיון שהם מועטים, ולכן טוב לו שלא נברא משנברא, עד כאן דברי המהרש"א.

ממשיך הרח"ק מניקלשבורג זי"ע ואמר: דלכאורה לאחר מחשבה נוספת אפשר להסיק ההיפך, דנוח לו שכן נברא, וכי הוא כן קרוב לשכר ורחוק מן ההפסד, וכל זאת, משום דידועים דברי הגמרא (קידושין מ). "מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה, משא"כ בעבירה מחשבה רעה אין הקב"ה מצרפה למעשה", ואם כן, הרי קרוב יותר האדם להשתכר ע"י מחשבה טובה, מאשר להפסיד ע"י מחשבה רעה. ולכאורה היה צריך להיות המסקנא דנוח לו לאדם שנברא? אבל זה מה שכתבה ותרצה לנו התורה כאן בפסוק זה: "וירא ה' כי רבה רעת האדם בארץ"

– ולכן עדיף לו לאדם שלא נברא משנברא, כי הוא קרוב להפסד ורחוק מן השכר. אך אם תשאל – הרי מהגמרא בקידושין משמע שהוא קרוב לשכר מחמת שמחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה מה שאין במחשבה רעה, וא"כ היה צריך להיות המסקנא שנוח לו שנברא? לכן מומשיכה התורה ואומרת: "וכל יצר מחשבות לבו רק רע כל היום" – ולכן הוא רחוק מן השכר וקרוב להפסד כי מחשבותיו גם רעות, ומחמת זה "וינחם ה' כי עשה את האדם" – כי נוח לו שלא נברא משנברא.

"מודעה רבה לאורייתא"

במשך חמש שנות ההוצאה לאור של הגליון "פנינים", התוודענו לכך, שישנם הרבה אנשים שנושאים עמם הרבה אמרות או פנינים מיוחדים שנאמרו ע"י גדולי הדורות, אותם הם שמעו מאבותיהם, זקניהם או רבותיהם וכו' – דברים יקרים אשר לא שזפתם עין המונחים בקרן זוית. עם תחילת המחזור החדש של פרשיות התורה, הגנו רוצים לשתף את המוני בני ישראל היקרים די בכל אתר ואתר אשר נושאים בקרבם כאלו אוצרות, לשלחם אל שולחן המערכת, בכדי שנוכל להאיר ולשמח את עיני ישראל במרגליות אלו. מטבעם של דברים (סגנון ועריכת העלון וכו'), איננו יכולים להתחייב שכל דבר שישלח ייבטל ויפורסם בעלון, אבל דברים מיוחדים – פנינים' המשרתים את קו עריכת העלון, יעלו על שולחן מלכים – מאן מלכי רבנן!...

אפשר לשלוח חומר מוקלד למייל המערכת: pninim16@gmail.com או בכתב יד ברור, בתיאום: 054-8455798

עלון שבועי מבית 'בני אמוץ'

ובל מאמרים

פרשת בראשית

פניני אמן ותפלה בפרשה

מאצרות אמונים

שתף במעשה בראשית

"בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ" (א א)

הפסוק שלפנינו מרוב מלים ועשרים ושמונה אותיות. במקביל, גם השבח הנשגב: "יהא שמייה רבא מברך לעולם ולעלמי עלמאי" כולל בתוכו שבע מלים ועשרים ושמונה אותיות. על כך דרשו חכמים שכל העונה 'אמן' יהא שמייה רבא בכונה כאלו נעשה שתיף לקדוש ברוך הוא במעשה בראשית.

כך גם כונו חז"ל באומרים (שבת קט"ב): "כל העונה אמן יהא שמייה רבא בכחו קורעין לו גזר דינו". הינו שהמכון ומדקדק בכל כ"ח האותיות שבגשש הנזכר זוכה להיות 'בן עולם הבא'.

התורה והתפלה - עמודי העולם

כתב בעל הטורים כי תבת 'בראשית' הנה ראשי תבות: "בראשונה ראה אלקים שיקבלו ישראל תורה".

על דבריו הוסיף וכתב רבי פינחס מןיטויקוב בספרו 'עבודת יצחק':

התורה והתפלה - עמודי עולם הן (אבות א ב). ואכן, אם נתבונן נבחינו כי מלבד עמוד התורה שנתנו במלך בראשית, אף עמוד התפלה נתנו בה בראשי תבות: "בראשונה ראה אלקים שיתפלו ישראל תפלות".

וקרבנתנו לשמוך הגדול

במסכת חלין (גא ב) הפליגו חז"ל בשבחם של ישראל החביבים אף יותר ממלאכי השרת: ישראל מזכירים את ה' אחר שתי תבות באמירת: "שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד", ואלו מלאכי השרת מזכירים את ה' רק לאחר שלוש תבות. כפתוב (ישעיה ו א): "יגזר ה' אלהיך ואתה קדוש קדוש קדוש ה'".

רעיון נפלא על כך אמר הגאון מוילנא:

בארבעה מקומות בתורה ובתפלה מוצאים אנו שישיראל מזכירים את ה' אחר שתי תבות:

א. בפסוק הפותח את התורה הקדושה: "בראשית ברא אלקים".
ב. בפסוק המסמל את יחוד ה' (דברים ו ז): "שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד".

ג. בפסוק שאחריו המורה על אהבת ה': "ואהבת את ה'".

ד. בכל הברכות הנפתחות במלים: "ברוך אתה ה'".

ארבעה מקומות אלו נרמזו בברכת אהבה רבה: "ימרבנתנו (מלפניו) לשמוך הגדול...". קרבנת אונתנו להזכרת שמוך הגדול, שאנו מקדימים להזכיר את שמוך הגדול אחר שתי תבות ולא שלוש מפלגים, "באמת" - בתחלת התורה הנקראת 'אמת' [אמת] היא גם סופי תבות "בראשית ברא אלקים", "להודות לך" - בברכות ה' - "ולתהדרך" - בשמע ישראל, "באהבה" - בפרשת 'ואהבת'.

שעשני כרצוני

"ויאמר אלקים נעשה אדם בצלמנו כדמותנו" (א כ)

נעשה אדם - אף על פי שלא סיעוהו ביצירתו... לא נמנע

הכתוב מלמד דרך ארץ ומדת ענוה שיהא הגדול נמלך ונטול רשות מן הקטן" (רש"י ע"פ ב"ר א ח).

על פי דברי רש"י הלכו באר הגאון רבי יעקב משולם אורנגיטיין מלובב טעם לך שהאשה מברכת בכל בוקר "שעשני כרצוני", שכן רק בברית האדם מצינו שגמלך הקדוש ברוך הוא עם המלאכים באמרו: "נעשה אדם", אולם את בריאת האשה עשה 'כרצוני' בלבד, ככתוב (ב"ח): "אעשה לו עזר כנגדו".

ישועות יעקב א"ח מו ה

אין שיחה אלא תפלה

"וכל שיח השדה טרם יהיה בארץ... ואדם אין לעבד את האדמה" (ב ה)

"ומה טעם לא המטיר? לפי שאדם אין לעבד את האדמה ואין מכיר בטובתה של גשמים. וכשבא אדם וידע שהם צריך לעולם - התפלל עליהם וירדו, וצמחו האילנות והדשאים" (רש"י).

הנה כי כן נוכחנו בפסוק זה, כי מראשית בריאת העולם כבר נקבע ונחקק כי הפרנסה תגיע רק באמצעות תפלה. מטעם זה נקראת התפלה 'עבודת ה', שכן היא תנאי מחייב להצלחת עבודת האדם והפרנסתו.

ענין זה נרמז אף בתחלת הפסוק: "וכל שיח השדה טרם יהיה בארץ - וכל עשב השדה טרם יצמח", כיון ש"שיח השדה", הינו התפלה "טרם יהיה בארץ" לראה בנגמרא (ו"ו א) שדרשו מן

עניית אמן - הצהרת אמונה

"בראשית ברא אלקים"

"בראשית" ראשי תבות: בקול רם תברך יי שענינו אמן. לפיכך רמזה זאת התורה בפסוק העוסק בבריאת העולם, כי בעניית אמן אחר הברכה אנו מצהירים על אמונתנו בדברי המברך שהקדוש ברוך הוא 'מלך העולם' ו'שחלל נהיה בדברו'.

לבי ער

הפסוק (בראשית כז ט): "ונצא יצחק לשות בשדה" - "אין שיחה אלא תפלה", לפיכך "עשב השדה טרם יצמח".

ההרגל בתורה מציל מחטא

"ויצו ה' אלקים על האדם לאמר מכל עצי הגן אכל תאכל, ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל" (ב טו-יז)

יש להבין את פשר הלשון: "לאמר". הלוא היה האדם לבדו בעולם, ולמי היה עליו להעביר את הדברים?

בדרך דרש פרש רבי יחיאל מאיר שפירא ממוגילניצא:

בלשון "לאמר" רמזה התורה לעצה המיחסית למרן הבעל שם טוב, שבכל פעם שמתגבר הצר על האדם ומסיתו לעבר על מצות ה' במצות עשה או לא מעשה, יאמר בפיו את לשון הפסוק שבו נאמרה המצוה, וכך יעלה ביזו לנצחו ולהקריעו.

על פי זה פרש הגאון רבי אהרן קרויס ראש ישיבת 'שער התלמוד' בויליאמסבורג את אשר אנו מבקשים בתפלת 'יהי רצון' המסיימת את ברכות השחר: "שתרגילנו בתורתך ונדבקנו במצותיך ואל תביאנו לא ידי חטא ולא ליד עברה ועון", על ידי שתרגילנו בתורתך כשיהיו פסוקי התורה שגורים בפינו, ממילא לא נבוא ליד חטא ולא ליד עברה ועון, כי בכל פעם שנבקע לנגיסון, מיד נאמר את הפסוק המתאים ונגלית להתגבר.

פניני השער ג'ליו לד

הקללה הקשה ביותר - העדר תפלה

"ועפר תאכל כל ימי חייך" (ג יז)

דויעים הם דבריו של הרבי ר' בנימין מפשיסא (מצמ"ח ישועות) וזו כי שאף שקללת 'ועפר תאכל' יכולה להחפרש כברכה כלפי הנחש, שהרי בה הבטח לו פי מוזנותיו יהיו מצויים לו בשפע כל ימי חייך, מפל מקום באמת קללה היא, כי נתקו הקדוש ברוך הוא מפניו יתברך (ראה יומא יא א), שמתוך שמונו יהיה מצוי לו בכל שעה, לא יזדקק להתפלל עליו, והרי התפלה היא החוט המקשר בין הבוורא לברייתו.

על פי יסוד זה פרש רבי יעקב עבאדי את גסח ברכת "בוורא נפשות רבות וחסרונן", אף על החסרונות עלינו להודות לקדושת ברוך הוא, שהרי בזכותם זוכים אנו להתקשר ולהתקשר לאבינו שבשמים בתפלתנו.

אמת ליעקב

"המוציא לחם" כשעת הבראה

"בצעת אפיך תאכל לחם" (ג יט)

בספרו 'נתיבות עולם' (תיבי העבודה יז) תמה המהר"ל מפראג על גסח ברכת 'המוציא לחם מן הארץ', וכי הלחם עצמו יוצא מן הארץ, הלוא גרעיני התבואה הם הצומחים בארץ, וצעות אפים וקטרת גדול מצליח האדם להפיק מהם את הלחם?

ובאר זאת על פי הפסוק שלפנינו: קדם שהתקלל האדם יצא לו בכל יום מן האדמה לחם מוכן לאכילה, אלא שבעקבות חטאו התקלל שבועת אפו יאכל את לחמו. וכיון שבבריאת העולם הוציא הקדוש ברוך הוא לחם של ממש מן הארץ, לפיכך קבעו חז"ל שגסח הברכה יהיה 'המוציא לחם מן הארץ'.

שתי מדות בעומדים להתפלל

"והיבל הביאי גם הוא" (ד ט)

מלשון הפתוב "גם הוא" נראה כאלו קרבנו של מן היה העקר, אולם מתקן הפסוקים נראה כי דוקא מנחתו של הבל היתה רצויה יותר לפני המקום, והדברים טעונים באור.

פרש רבי שמואל אליהו מוואולין: שתי בחינות הן בבאים להתפלל: יש מי שרוחו הגבוהה גורמת לו לחוש בשחון במעמדו ובהיותו ראוי להתפלל, אף יש מי שרוחו הגבוהה וענותנותו מביאים אותו להפרי ולהבנה כי מצד זכותיו אין הוא ראוי לעמוד לפני המלך, ורק חובת התפלה היא שמביאה אותו לבסוף לגשת לתפלה בלב נשבר וגבשבת פנים.

כזה היה אף החלוק בין מן להבל: מן שגבה רוח היה נגש להקריב קרבנו בראשונה, אולם הבל בענותנותו חשש שמא אין הוא ראוי להקריב את קרבנו. ורק משום ששון הקריב לא נותרה לו ברה אלא להקריב "גם הוא", וזאת הסבה שדוקא קרבנו התקבל לרצון.

דברי ישראל

שנה חדשה. התחלה חדשה.

זהו הזמן להצטרף למהפכת האמונה ולקרב את הגאולה:

בקול רם אברך שם יי תמיד - בקול רם אמן.

(נחל קדומים לחיד"א)

גם בשנות תשע"ז הבאה עלינו לטובה בלנו מתחזקים באמירת ברכות השחר בתברותא: פותחים את היום בהצהרת אמונה במלכותו ויתברך ובהשגחתו הפרטית על כל נברא, וכך זוכים בברכות הנפלאות שהבטיחו חז"ל למקפידים על עניית אמן.

להתחיל מבראשית

הללו את ה' מן השמים

"זה המזמור נקבד מאד ויש בו סודות עמוקים. ועתה החל לדבר על שני עולמות; האחד העולם העליון והוא העולם הרחב והגדול, ואחרו עולם הזכיר עולם השפל שהוא כמו הנקודה במחשבת החושב..." (מתוך דברי האבן עזרא בפתיחה למזמור זה).

כה גדולה היא חשיבותו של המזמור שלפנינו, עד שיש שהכתירוהו כעקר פסוקי דזמרה (ראה רש"י שבת ס"ח ב ד"ה פסוק). היות שזמרו בו עולמות עליונים ונעלמים שאין לנו השגה בהם, וכביכול אנו, בני התמותה, פונים אליהם על כל שגב זקלים ומורים להם: 'הללו את ה' (יסוד יסוד העבודה, שער השיר).

אף בפרוש הרקח כתב שיש בזמור זה סודות מפלאים המכסים מבני אדם, ובעל ראשית חכמה (תואחת תיים ס"ט) הוסיף שיש להגדר מאד בכונת זמור זה, כיון שהוא שבח הכולל את כל אפני השבח וההלל של הנבראים כלם.

יש שהסבירו כי מטרתו של זה המזמור לעורר את האדם להבדיל ולהפריש עצמו מכל עניני העולם הזה, ולהביט את נפשו בבורא עד שכל הרגשותיו יהיו אך ורק בעניני הנפש. כביכול אינו בעל גוף אלא אחד מצבא המלאכים המשמשים לפני ה' בפרום (נפש החיים' שער ב פט"ו).

סבת שירתם של המלאכים

בקרית פסוקי המזמור יש לעמוד על ענין הטעון ברור: על סבת שירתם של צבא השמים אנו אומרים: "הללוהו שמי השמים והמים אשר מעל השמים; הללו את שם ה' כי הוא צוה ונבראו, ואלו ביחס להלולם של בני האדם אנו אומרים: "בחורים וגם בתולות זקנים עם נערים; הללו את שם ה' כי נשגב שמו לבדו", ומהו פשר החלוק?

שוב תריף לכך אמר הגאון רבי צבי פסח פרנק זצ"ל, על פי המובא בגמרא (ערוכי ג' ב) כי בתחלה נחלקו בית שמיא ובית הלל האם היה טוב יותר לאדם או לא היה נברא, או שפא טוב לו יותר שנברא. אולם לבסוף נמנו כלם ונמרו ש"נת לו לאדם שלא נברא".

לפי זה מובן מדוע לגבי צבא השמים מבאר כי טעם ההלל וההודאה שלהם הוא משום ש"הוא צוה ונבראו", כיון שאין להם יצר רע המסיטם לחטא, ולכן בודאי נח להם שנבראו וראוי שיהללו על כך. אולם לגבי יושבי תבל שיש להם יצר רע ועלולים בנגזל לחטא, פרש הפתוב כי סבת שירתם והודאתם היא "כי נשגב שמו לבדו", לא על כך שנבראו, אלא על עצם שגב גדלת ה' ורחמי (סגלי אורות).

העולם מתקיים בזכות התורה

ידועים הם דברי חז"ל (שבת פ"א) כי תנאי ההנה קדוש ברוך הוא עם מעשי בראשית ואמר להם: "אם ישראל מקבלים את התורה - אתם מתקיימים, ואם לאו - אני מחזיר אתכם לתהו ובהו".

על פי זה באר רבי עזריה פיגו בספרו 'בינה לעתים' (דריש ט) את לשון המזמור: "הללו את שם ה' כי הוא צוה ונבראו" - את עשר ההלל והשבח צריכים הנבראים לתת לפני הבורא יתברך על עצם העבדה שבראם במאמרו. אמנם יש לדעת כי "ועמידם לעד לעולם" - המשר קיימם והויתם לעולמים, הוא בזכות התורה ולומדיה, הנובט מהעבדה שישברא אינם עוברים על חקי התורה, כפתוב: "חמ נתן ולא יעבור", וכך נותנים הם כח וקיום לבראיא בלה.

החלוק שבין האדם לבעלי החיים

מסדר פסוקי המזמור נוכל ללמד על חלוק הדרגות בין הנבראים: תחלה "ההרים וכל גבעות" - הדומם, לאחר מכן "עץ פרי וכל ארזים" - הצומח, לאחר מכן "החיה וכל בהמה רמש וצפור כנף" - בעלי החיים, והמקלה שבכלם הוא המדבר - "מלכי ארץ וכל לאמים, שרים וכל שפטי ארץ, בחורים וגם בתולות זקנים עם נערים", אשר כלם יחד "יהללו את שם ה'" (פנים פיות ורא). מעשה מפלא בענין זה הביא בעל הפרי מגדים באחת מדברותיו:

פעם הפליה הגאון החסיד רבי אליהו מוילנא באגיה, ויחד עמו, להבדיל, נסע גם מומר ידוע מתושבי גנינסברג. במהלך הנסיעה נכר ההבדל העצום בין הגאון שהיה שקוע בלו בעולמות רוחניים, לבין המומר ששרי היה בתאוות העולם הזה.

באחד הברקים הקיץ הגאון בדרך השפם בבקו, נטל דיו דיו ונעמד לשפך את צקון לחשו לפני קונו במשך שעה ארפה. משתפתח התפלה פנה הגאון ללמוד ארץ ורצו עד שהתקורבה שעת הצהריים, וזו הגשה לפני כוס קפה להשיב את נפשו.

כל אותה העת היה המומר שרוע כפגר על מטתו, שקוע בשנה עמקה, וכאשר התעורר כבר עמדה השמש במרומי הרקיע. והנה, אף התעורר האיש משנתו, טרם קם על רגליו נשמע קולו הגס קורא בפקדה: "הבו לי מהרה כוס יין שרף להשיב בה את נפשו!"

מששמע זאת הגאון פנה אל המומר והוכיחו במשפט קצר ותמציתי: "ראה נא את ההפרש בינך לבין יהודי שומר תורה ומצוות", אף המומר דחה את התוכחה בטפשותו ואמר: "הלוא אמרו חכמי ישראל כי רחמנא לבא בעלי. אף אתה אל תמדדני בהנהגות החיצוניות, כי אם בלבי ששהור ונקי הוא מכל רבב, שהרי אני דתי בלב..."

אף הגאון השיבו בהשבה נצחת ואת לו: "אם פנים דבריה, הרי משוטב היה אלו נבראת כלב. שהרי בפסוקי מזמור 'הללו את ה' מן השמים' בתהלים מנה דוד בסדר עולה את כל מיני הנבראים המשבחים את ה': תחלה הדומם, לאחר מכן הצומח וישאר בעלי החיים, כאשר העליון שבכלם הוא האדם. לדידך, שסבור הנני כי יש מעלה בכך שנברא האדם כמדבר' - מובן מפני מה גבוהה דרגתו מיתר הנבראים, אף לדידך שדי בכונת הלב, הלוא אף הכלב הנו עבד ה' בכך שמשורר לה' בלבו, וילשם מה נבראת כפאדם..." (ספר המגיד ח"ג עמ' רעד).

הססמה שפתחה לבבות

ספור נפלא מספר על הגאון רבי יוסף שלמה כהנמן מפוניבז' העוסק במצות קדושת הלבנה שזמרה בפרשתנו בפסוק "והיו לאת ולמועדים ולימים ושנים":

היה זה בשנים הראשונות שלאחר השואה האימה. הרב כהנמן היה עסוק עד למעלה ראש בשקום הריסות מכרזי ממלכת התורה שנגדעו בשנות האדם. טרוד היה בהקמת ישיבתו הנודעת וביסודם של מוסדות מפארים נוספים שיעד למען פליטי השואה הצעירים.

כדי שתפליח פעילות נחוזה זו, זקוק היה למשאבים עצומים שלא היו בידו, ובעל כרחו נאלץ לטל את מקל הנדודים ולהפליג לרפוזי קהלות ישראל מעבר לים, בתקנה להשיג דרכם את התמיכה שכה היתה דרושה לו.

אלא שהדבר לא עלה בידו בנקל. באותם ימים טרם הכירו היהודים שבין עשירי תבל בערקה של החזקת התורה. רחוקים היו הללו מעולמה של תורה, וזקוקים לשכנוע רב כדי להסכים ולתמוך בלומדיה.

באחד מפסעותיו הגיע הרב כהנמן לדרום-אפריקה הרחוקה. מדינה שהתגוררה בה אכלוסיה יהודית עשירה ומבססת. אלא שלצאבון לבו, עוד בטרם הגיעו לשם כבר התארגנו כמה פורקי על מבני המקום שעבדת בואו היתה לצנינים בעיניהם, ופתחו במסע שדול נרחב בעתונות היהודית המקומית, שתכליתו היתה לשכנע את גבאי בתי הכנסת ומתפלליהם לבל לאפשו רוב כהנמן דריסת רגל במחיצתם, ועל אחת כמה וכמה שלא אפשו לו לדרש ברבים.

כך, כאשר נכנס הרב לביל שבת קדש לאחד מבתי הכנסת המרכזיים ביוהנסבורג ובקש דרכו לדרש בפני הקהל, הודיעו לו הגבאים ביבשת כי בהודאה מגובה החלטת שלא לאפשר לו לעשות זאת.

ההלם הראשוני שחזו בו לא נע מעט ממנו למצא על אתר פתרון גאוני, הוא פנה לגבאי הראשי ובקש ממנו שמאחר והוא טרח והגיע עד לכאן, יואיל לאפשר לו להשמיע דברים קצרים בפני המתפללים, תוך שהוא מבטיח לסיים תוך שלוש דקות לכל היותר.

לבקשה שפזו לא היה הגבאי מסגל לרוב. בלבו נחז על הרעיון, שכן בהפירו היטב את בני קהלתו דע כי בזמן קצר שפזו לא יספיק הרב לגרם להוציא ולו פרוטה אחת מפיסום. תוך שהוא שב וזקוהיר כי לא ירשה לו לחרג ממסכת הדקות אף חמקא, הזמין הגבאי את הרב לשאת את דבריו.

בצעד קליל נגש הרב אל ארון הקדש, נשק את הפרכת, הביט אל הקהל בעיני האהבות ופתח: "רבבותי, יום היסטורי הוא היום. ביום זה לפני מאתים שבועים וחתש שנים הציג האדם הלבן הראשון את כף רגלו על אדמת אפריקה. כיום, לאחר מאתים שבועים וחתש שנים התהפכו היצירות ונעת הנני עומד לפניכם, האדם השחר' הראשון בין ילידיה הלבנים של יוהנסבורג..."

המתח ששרר קדם לכן בהיכל התפלה התפוגג באחת לקול צחוקו הקהל. הכל תלו בו את עיניהם בצפייה להמשך הדברים, אך מה רבה היתה הפתעתם כאשר החל הרב לרדת מפודרות הבימה.

על דרשה טובה לא היה מוכן הקהל לומר. מכל מצוות האולם הופנו קריאות לעבר הגבאים בתביעה לאפשר לרב להשלים את דבריו, ואלו לא נותרו כל ברה אלא להסכים לדרישת הקהל.

כיון שפך, התחזק הרב כהנמן והמשיך בדברותו, תוך שהוא עבר לדבר על ענין ברכת הלבנה, ופתח בשאלה:

"שמא תוכלו להשיב לי, רבותי, על שאלה שמציקה לי מאד: מפני מה סדרו לנו חכמים לומר בקדוש לבנה מיד לאחר בקשת 'תפל עליהם אימתה ופחד', את האחילי הלבבי 'שלום עליכם' הנענה על ידי זולתנו כי: 'עליכם שלום'?"

הצבור גאלם וד וצפה בקסנונת לתשובת הרב. הרב המשיך והסביר זאת מיד על פי המציאות שהיה נתון בה באותה שעה:

הנה הגיעה אליכם שמועה על אורח זר המגיע למקומכם. אותה שמועה נרמה לכך ש'תפל עליכם אימה ופחד' מפניו. אולם משרק נתתם לו את ההזדמנות להתקרב אליכם מעט, הבחנתם פתאום כי מדבר באיחיות ובשרכם, ומפיכם בקנה הקריאה: 'שלום עליכם' שלום!"

שוב התחייבו הנוכחים. האזנים היו פרויות, והרב נצל את ההזדמנות להוסיף ולהרחיב בענין מצות קדוש לבנה:

"בההלך שנות הגלות שעברו על אחינו בית ישראל, היו לא מעט ימים שבהם גוורה עליהם גזרת שמד. נאסר עליהם לקיים מצוות ולעסוק בתורה, והעובר על הגזרה - אחת היתה דתו להמית. את מרבית המצוות יכולים היו היהודים לקיים בפתר, אולם מצות קדוש לבנה שהיתה כה כבידה עליהם חבת היתה להעשות בפרהסיא, וכיצד קמיהו?"

בלהט רצונם לקיימה מצוה אף לקר פתרון: הם היו יוצאים לטיול 'תמים' לשדות שמחוץ לעיר. שם, בסבב העצים היו מתבוננים בשמיים הפהים, ועם ראית הלבנה מיד החלו בכרחה.

כיון שחששו מן השונאים המחפשים אחריהם, סכמו ביניהם על ססמה סודית: 'דוד מלך ישראל חי וקיים', וכך, כשיהדי פגש בדמות שניעה לעברו בחשכה, מיד היה מתחיל בססמה: 'דוד מלך ישראל, וכאשר נענה בו: 'חי וקיים', היתה נפלטת מפי אנת רוחה. מיד היה מושיט ידו וקורא לעברו: 'שלום עליכם', גם אני יהודי, בסימן טוב ובמזל טוב אפשר להתחיל את המצוה!"

דריכות הרגשה בקהל כאשר סים הרב את דרשתו המרתקת בועקה מהולה בתחנה: "שלום עליכם רבותי, אתם יהודים, וגם אני יהודי כמאכם! יש לנו לב משתף, ואלו אני פונה: תנו לי את הכת לגדל דורות נוספים של יהודים שמיימו את המצוות במסירות נפשו!"

לומתו לציון כי ההענות לקראתו היתה מעל ומעבר לצפיות. הדרשה הנלהבת הותירה בקהל רשם בל ימחה, ומיד עם צאת השבת מהרה הפל לפתוח את לבם ויכסו למען התורה ולומדיה. ימקות האור בראשית

גיליון מס' 200 | בראשית
תשל"ז שנה ד'

גליון זה יוצא לע"נ סבתי האשה הצדקנית
מרת אסתר בת ר' דניאל ע"ה
נלב"ע כ"ד תשרי תשנ"ב
תנצב"ה

דברי שי"ח

ממרן שר התורה הגר"ה קניבסקי שליט"א

דבר העורך

כי הם חיינו

ג' מעשים היו אצל רבינו בתקופת הימים הנוראים, ומכנה אחד משותף לכולם - כל יהודי חייב ללמוד תורה בעצמו!

א. סמוך ליום הכיפורים נכנס להתברך אצל רבינו, יהודי בעל נכסים אשר סיפר לרבינו כי הוא נותן הרבה צדקה ולדעתו זה הייעוד שלו בעולם, להרויח כסף ולחלק לצדקה... שאלו רבינו: אתה גם לומד תורה? וענה כן, יש לי שיעור כל יום שבו אני משתתף. אמר לו רבינו: אתה צריך לשבת וללמוד יותר! זה העיקר! וניסה אותו יהודי לומר שכל הזמן יש צרות חדשות והוא נזקק לחלק עוד ועוד צדקות ואמר לו מרן: 'שתזכה לחיות עוד מאה שנה, אבל הכי חשוב זה לשבת וללמוד, תוסיף עוד קביעות בלימוד וגם להמשיך עם מעשה החסד החשובים'.

ב. יהודי נכנס בערב חג הסוכות לרבינו להתברך, שאלו רבינו: מה אתה לומד? וענה שהוא משתתף בשיעור דף היומי, וכן מתעסק בהפצת תורה. בירכו רבינו ואמר: שתזכה לגמור את הש"ס ולדעת את כל התורה! וכשתסיים את הש"ס תבא להבחן אצלי...

ג. יהודי עשיר מאד סיפר לאחד מראשי הכוללים בארץ, שב"ה פרנסתו מצויה לו ברווח גדול מאד ולטענתו אין לו צורך כבר להמשיך לעבוד, אלא רק לכד להרבות נכסיו. וחושב אולי להפסיק להתעסק בעסקיו חצי יום, ולשבת וללמוד חצי יום. אמר לו אותו ראש כולל, הבה נכנס לרבינו ונשמע לדעתו. כשנכנסו, תקף אמר לו רבינו, עוד טרם ששטח את דבריו: אתה צריך ללמוד ש"ס, ואת הסיום תעשה אצלי בבית...

יהי רצון ששמחת התורה תלווה אותנו בזמן החורף הקרב ובא, ונזכה ללמוד וללמד לשמור ולעשות כי אין סגולה כתורה.

בברכת סבת *se*
3167816 (כ"ב)

פשט על הפרשה

"ועפר תאכל כל ימי חיך" (ג, יד)

הא דכתיב כל ימי חיך יש לפרש ע"פ ב"ר פ"כ לע"ל הכל מתרפאין חוץ מן הנחש שנאמר ונחש עפר לחמו וגו' ואמרי' בברכות י"ב ימי חיך העולם הזה כל ימי חיך להביא לימות המשיח, (ש"מ זה ברבנו בחיי כאן). ועד"ז יל"פ הא דכתיב בעצבון תאכלנה כל ימי חיך דאמרי' במדב"ר פ"ט (סי"ז) זה יגיעת השדה דהיינו זריעה וקצירה ומשמע בפסוקים דגם לע"ל יהיה זריעה וקצירה כמ"ש ועמדו זרים ורעו צאנכם ובני נכר אכריכם וכורמיכם והיינו דאע"ג דעתידין אילנות שיטענו פירות בכל יום ועתידיה א"י שתוציא גלוסקאות וכלי מילת מ"מ יצטרכו זריעה וקצירה אלא שזה יהא נעשה ע"י הגוים שישארו אז משרתים כמ"ש בפסחים ס"ח וא"כ זה ינהג גם לימות המשיח ולכן כתיב כל ימי חיך משא"כ שאר הקללות שיבטלו לימות המשיח לגמרי.

(טעמא דקרא)

עלי שי"ח

"במחיצתו" - ימי החג שעברו

נביא כאן מעט רשמים שניתן לרשום על גבי הכתב, ממה שהיה אצל רבינו מרן שליט"א בזמן שמחתנו - ימי חג הסוכות ושמחת תורה שעברו עלינו לטובה.

בערב חג הסוכות זכינו להיכנס אל מרן שליט"א ולהגיש לו קובץ גליונות לחג הסוכות. עם כל הגליונות והידושי התורה שיוצאים מבתיהם של גדולי הדור שליט"א, מרן עיין בזה כרבע שעה ואח"כ ביקש שנשאיר אצלו את החוברת, תוך כדי שהוא מבקש לשלם עליה, כמובן שסירבנו, תוך כדי שאנו מזכירים כי 'מתנה לאדם חשוב היא עצמה הנתירה', אך מרן שליט"א סירב ואמר שעל מצוה יש לשלם, ומצות לימוד התורה ערכה לא יסולא בפז.

ביו"ט ראשון של החג, בירך כדרכו על אתרוג מרן חזון איש, והלוב היה השנה בגובה של למעלה משלוש מטר (!!!) כמו כן ההדסים היו של ג' עלים בקנה, והערבות היו מגידול מיוחד שאמרו שהעלים אינם נופלים, ועל ידי זה ניתן להחזיק אותם 'דרך גידולם' ממש.

אחרי שבירך, נענע בכל האתרוגים (למעלה משלושים אתרוגים! בנייהם כמה סוגים של זן מרוקאי, תימני, ושלוש אתרוגים ששוקלים כל אחד שלוש קילו בערך). אחר כך הרשה לשאר הקהל לברך על ארבעת המינים ואמר שהוא מקנה רק למי שהוא גדול, ורק מתנה על מנת להחזיר.

במהלך הנענועים של הקהל, אירע דבר מצער מאוד, הפיטם של האתרוג עליו בירך מרן שליט"א נפל, כפי הנראה היה דוחק מידי גדול לזכות לברך עליו, ובעקבות זה נהפך האתרוג ל'חסר' ממש. מרן שליט"א לקח להלל אתרוג אחר, ובהמשך אח"כ הגיע הר"ר משה ניימן והביא אתרוג חדש ומהודר מאוד מרן חזון איש, כדי שמרן שליט"א יוכל לברך על אתרוג נאה כראוי.

במשך ימי החג עברו אלפי איש אחרי התפילות, להקביל פני רבינו ברגל.

באחד הימים בהם היה מרן שליט"א סנדק בברית כמנהגו בכל יום, אירע דבר משונה מאוד. היה זה ביום ראשון של חול המועד, לאותו בוקר הוזמן מרן לשמש כסנדק בשלוש בריתות, ברם, אחד הבריתות היה של אב שאחז את התינוק בזרועו והחל לומר פסוקי שמע ישראל כנהוג, אך כשהגיע זמן מצות הברית, החל האב להתנגד לפתע לערוך את הברית. כפי הנראה נתפס בחרדה כזו או אחרת, וסירב בכל צורה שהיא לקיים את הברית כמנהג ישראל רבות בשנים, הוא תפס את התינוק וברח עמו לחוץ. כמובן, אנשים רבים ניסו לשכנע אותו אך ללא הועיל. בנתיים הציעו לו לנחם עם רעייתו היולדת בבית סמוך.

במקביל, מרן שליט"א בירך כי 'עוד היום יעשו לו את הברית לפני השקיעה' ואכן בשלב מסוים האב הניח האב למשפחה לערוך את הברית. או אז קראו לו למרן שליט"א שוב שישמש כסנדק, ואכן הגיע והשמחה היתה רבה מאוד. מכיון שהאב לא היה במקום, בירך מרן בעצמו 'להכניסו בבריתו של אברהם אבינו'.

לאחר הברית פצחו הקהל בניגון 'תהא השעה הזאת', בשמחה של מצוה.

בשמחת תורה מרן שליט"א התפלל שחרית ומוסף בביתו, וישב במהלך ההקפות עם ספר תורה זעיר מיוחד, (אומרים שהוא הזעיר ביותר בעולם) ונתכבד בהקפה שישית, ולחתן תורה יצא לבית הכנסת לדרמן.

'כן יגיענו למעדים ולרגלים אחרים' אמן.

מענייני הפרשה

"ויצר ד' אלקים מן האדמה כל חית השדה ואת כל עוף השמים ויבא אל האדם לראות מה יקרא לו וכל אשר יקרא לו האדם נפש חיה הוא שמו" (בראשית ב, יט)

והנה יש לעיין איך בא הבעל חי 'אדני השדה' לפני אדה"ר, והרי הוא מחובר בטבורו ע"י חבל לארץ, וכשנפסק החבל מיד מת וכמש"כ בפירושו הר"ש (כלאיים פ"ח מ"ה)? וכתב רבנו הגר"ח קניבסקי שליט"א דבר פלא בספרו טעמא דקרא שהקב"ה ברא עוד הפעם את 'אדני השדה' מן האדמה סמוך לאדה"ר, וכך היה יכול לקרות לו שם, ויישב לפי"ז לשון הפסוק - ויצר ד' אלקים מן האדמה כל חית השדה וגו', ויצירת הבהמה לא כתיב כאן, ומשום שהקב"ה יצר עתה עוד הפעם את החיה 'אדני השדה' לפני אדה"ר, (וע"ש מש"כ עוד דבר פלא לגבי יצירת העוף לפני אדה"ר).

ושאלתי את רבנו שליט"א מדוע עשה הקב"ה נס לברוא את 'אדני השדה' מחדש לפני אדה"ר, ולא הביאה לפניו עם רגב האדמה אשר הוא מחוברת בה, וכמו שמובא בשם הגר"א עה"פ ומלאו בתי מצרים את הערוב וגם האדמה אשר הם עליה (שמות ה, יז), שלכאורה קשה איך בא 'אדני השדה' למצרים במכת ערוב, והרי הוא מחובר לארץ וכשנפסק חיבורו מיד מת, ופירש הגר"א שע"כ בא הפסוק לרמז שהגיע למצרים עם האדמה אשר הם (האדני השדה) עליה.

והשיב לי רבינו שליט"א 'פחות נס לברוא מחדש ממה שתלך עם האדמה'. וביאור התשובה הוא לפי מה שיש לעיין איך נוצר וגדל בעל חי זה, שהרי מצד אחד הוא בעל חי לכל דבר וטורף ואוכל כל הקרב אליו, ומצד שני הוא גדל ויונק מן הארץ, וכתב לי רבינו שליט"א שהוא גדל מאליו מן הארץ, וכמו עכבר שחציו בשר וחציו אדמה (המוזכר בחולין קכו: שנשרף מן האדמה).

ולפי"ז נמצא שכל דרך גדילתו ויצירתו שגדל מאליו מן האדמה, וא"כ מובן שזה פחות נס שעתה גדל מן האדמה אדני השדה לפני אדה"ר, מאשר שיעקר מאליו עם רגב האדמה ויבוא לפני אדה"ר. ומה שבמכת ערוב כן נעשה נס ונעקר מאליו עם רגב האדמה ובא למצרים הוא מפני שהיה צריך להכנס לתוך הבתים ולהלך בין המצרים, ולא היה מספיק אם היה גדל מן האדמה בתוך מצרים. (קונטרס אדני השדה) [יש לציין שרבינו שליט"א כתב למחבר באחד המכתבים: "בילדותי רציתי לכתוב קונטרס ר"מ שאלות על אדני השדה ולקרותו ככר לאדן", ובמענה לשאלת המחבר מדוע ברא הקב"ה בעל חי כזה שהוא בצורת אדם, השיב רבינו: "כדי שידעו הדינים יגדיל תורה ויאדיר".]

ראה מעשה ונוצר הלכה

ויברא א' את האדם וגו' (ב, כז)

במסכת תענית (כ"ב) במעשה של רבי אלעזר ברבי שמעון, "נזדמן לו אדם אחד שהיה מכוער ביותר, אמר לו שלום עליך רבי ולא החזיר לו, אמר לו ריקה כמה מכוער אותו האיש, שמא כל בני עירך מכוערין כמותך" וכו'. ותמוה כיצד מדברים כן?

תשובה: אמרתי פעם פשט, הדין הוא (ש"ע או"ח סימן רכ"ה סעיף ט') "הרואה את החיגר ואת הקטע וכו', אם הם ממעי אמם מברך משנה הבריות, ואם נשתנה אחר כך מברך דיין האמת", וזהו ששאלו אם כל בני עירך כן, ונמצא א"כ שכבר ממעי אמם היו כן וברכתו "ברוך משנה הבריות", אבל אם לא כל בני עירו כן - היינו שנשתנה אח"כ, אם כן ברכתו "ברוך דיין האמת", וזה מה ששאלו. ומה שלא אמר לו שלום - כי היה מונח בלימוד, ומה שאמר לו "ריקה" - כי כך היה באמת.

שאלה: עוד דבר חזינן מכאן, שרבי אלעזר ברבי שמעון, כשראה אדם מכוער ראה "דיני ברכות" ולא כיעור, ראה מעשה ונוצר הלכה. שמעתי שבשנת תש"ח כשהיו הפגזות כבידות בקלקליה, ובשעת לילה מאוחרת ישב הגאון ר' ראובן פין זצ"ל בכולל חזו"א, ועוד אחד הלא הוא יבלחט"א רבינו שליט"א, וכשראה ר' ראובן את רבינו לומד בשקידה שאלו: וכי אינך מפחד כלל, הרי הטנקים רועמים... ואמר לו רבינו: בשבילנו הנפקא - מינה ב"טנק" הוא רק לענין הדין אם הוא כלי לענין קבלת טומאה או לא...

תשובה: פ"א עשו ניתוח להגאון הרגוצ'ובער זצ"ל להוציא אבן מהכליה, ושאל אם נהיה בזה "גלגלים" (נזיר נ"א, א', ע"ש), והיינו כשמתערב חומר זר בגוף האדם בשעה שתרקב, אין זה רקב מן המת, ע"ש.

(דרך שיחה)

"ויברך אתם אלקים ויאמר להם אלקים פרו ורבו ומלאו את הארץ" (בראשית א, כח)

סגולות שאמר רבינו לזש"ק

- לשתות יין (ולא מיץ ענבים) בהבדלה במוצ"ש (ע"פ גמ' שבועות י"ח ע"ב).
 - לשים המיטות בין צפון לדרום וראשה בצפון (גמ' בברכות ה' ע"ב ואם לאו אשתו יולדת נפלים).
 - לכתוב ולהדפיס חידושי תורה (ע"פ גמ' חולין דד"ת נקראים פרי בטן).
 - לבדוק המזוזות (חזו"א).
 - לשלם עבור מלמד ללמד לילד אחר (מדרש רבה).
 - לומר לכהן לכוון בברכת כהנים עליו (שמו ושם אמו).
 - לעשות שילוח הקן (תנחומא תצא) והוא סגולה גם לשידוך.
 - להתפלל בקבר רחל.
 - יתפללו בשונם במקום שנענה בו אלישע כשהיה אצל האשה השונמית.
- למצוא אדם שהוא מן הנעלבים ואינם עולבין ולבקש ממנו ברכה.
 - שתיית חמין במוצאי שבת. [וכך מייעץ רבינו לחשוכי בנים כסגולה להפקד, ושאלו לרבינו האם מקורו מגמ' שבת דף קיט: וכן דלפי זה האם גם רחיצה בחמין במוצ"ש ואכילת פת חמה במוצ"ש הם סגולה להיפקד והאם כל זה סגולה גם לאשה וכתב רבינו בתשובה "כן"].
 - לגדל זקן.
 - לקבל שבת יותר מוקדם.
 - לענות אמן יאה שמייה רבא בכל כוחו.
 - ללמוד עם אשתו הלכות שבת.
 - ייעץ רבינו ליהודי חשוך בנים לעלות לארץ ישראל וב"ה לאחר שעלה נפקד (ע"פ דברי הג"מ יבמות דף סד. שישוּב א"י אינו עולה מן המנין, וכתב שם רש"י "...דלמא משום עוון חוצה לארץ הם עקורים").

(הדברים הובאו בספרים: סדור שיח תפילה, מנחת תודה, ומלאו את הארץ, וחלקם שמענו בע"פ מרבינו שליט"א)

לקבלת הגליון ניתן לשלוח בקשה במייל: 0573145900@okmail.co.il או בפקס: 077-2092005

נשמח לקבל הערות והארות וכן עובדות וש"ת מרבינו

להנצחות ולתרומות: 053-3145900 כתובת: ר' יהודה הנשיא 52 בני-ברק

כאיך תערוג

פנינים על פרשיות השבוע וליקוטי ענינא דיומא
מרבן של ישראל מרן הגראי"ל שטיינמן שליט"א

גליון 176 | שנה ד' | פרשת בראשית | שנת תשע"ז

פניני הפרשה

כוחם הגדול של היסודות והשפעתם על העתיד

בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ (בראשית א, א)
בשיחה בכולל חזון איש במוצאי שבת בראשית תשל"ב אמר רבנו שליט"א: "ידוע ומפורסם שבכל דבר העיקר הוא היסוד, אם היסודות חזקים, יש לקוות שגם ההמשך יהיה איתן".
שונים הם הדברים כאשר היסודות חלשים, ולעניין זה נחשב כל נדבך כיסוד לנדבך שמעליו. אם היסוד עקום כל מה שייבנה עליו יהיה עקום וממילא גם מעורער ובלתי יציב.
מציאות זו כשם שהיא מוכחת בעליל בבניין הגשמי. כך היא נכונה בעניינים הרוחניים.

בבריאת העולם בחר הקב"ה לברוא את העולם באות ב' מפני שהיא מרמזת למלה ברכה. וזה לשון המדרש (בראשית רבה א, י) 'ולמה בבי"ת שהוא לשון ברכה. ולמה לא באל"ף שהוא לשון ארירה'.

אף על פי שהאות בי"ת לכשעצמה אינה מבטאת ברכה, בכל זאת די בזה שהמלה ברוך פותחת בבי"ת, כדי לקוות שתשרה ברכה בבריאה אשר תיאורה מתחיל גם כן באות זו.
באותה מידה היה קיים ח"ו חשש להיפך מזה אילו היתה הבריאה פותחת באות אל"ף המהווה גם את הראשית של המילה ארוך.

הסבר העניין הוא: שהאותיות הן עניינים רוחניים גבוהים ומסמלות את הדברים המורכבים מהן, לפיכך כאשר ישנו צירוף של ברוך הוא מעורר תקוה לברכה, וכדברי המדרש (שם) אלא אמר הקב"ה הרי אני בורא אותך בלשון ברכה והלוואי יעמוד.

ידוע מאמר חז"ל על אלישע בן אבויה שאביו הקדישו לתורה ביום ברית המילה שלו אחרי שראה את גודל כבוד התורה (שירדה אש והקיפה את הבית שבו ישבו תלמידי חכמים ועסקו בתורה, ומכיון שהיה בזה חסרון בכוונה לשם שמים יצא הבן לתרבות רעה ראה תוס' במסכת חגיגה דף טו)

יש כאן לימוד גדול עבורנו שכן כל פעולה הינה בהכרח בבחינת יסוד לפעולות שיבואו בעקבותיה, ופעולה שאדם נכשל בה גורמת גם כן שהפעולה שאחריה תיכשל על כן יש להיזהר בכל פעולה ופעולה ולהביא בחשבון את המציאות שלהצלחתה או לכשלונה תהיה השפעה גם להבא.

ידעיה זו הינה חשובה בעיקר לבחורים צעירים העושים את ראשית צעדיהם בחיים עליהם ללמוד מהנאמר כאן להקפיד ולדקדק עד מאד שלא יהיה פגם במעשיהם שהם יסוד בניין חייהם, על כן יקבל עליו כל נער וכל בחור עול תורה ביתר שאת כדי שאחר כך במשך כל ימי חייו יהיה מאושר בתורה וביראת ה'.
(ילקוט יוסף לקח בראשית ע"פ ימלא פי תהלתך ח"א עמ' נ"ט)

ברכה בימים

ויברך אתם אלקים לאמר פרו ורבו ומלאו את המים בימים והעוף ירב בארץ (בראשית א' כ"ב)

תני בר קפרא בתולה נשאת ברביעי ונבעלת בחמישי הואיל ונאמרה בו ברכה לדגים (כתובות דף ה' ע"א).

צריך ביאור מה המיוחד במה שבאותו יום כתבה התורה את הברכה הא הברכה לא נאמרה דוקא על היום ההוא אלא על כל הימים?

וחזינן מזה חידוש דמכל מקום הברכה תחול יותר באותו היום שנאמרה בו הברכה משאר הימים (אילת השחר כתובות דף ה' ע"א ד"ה הואיל ונאמרה בו ברכה) [א"ה והביאור בזה כמ"ש בתשו' הרשב"א ח"א ס' תי"ג דבכל יום מימות השבוע תתחזק בו המלאכה שנבראת בו, ומביא הרבה דוגמאות לזה, ופירש בזה גם הא דבתולה נשאת ליום הרביעי משום ברכה דששת ימי בראשית]

תשובה על הקנאה

ויאמר קין אל הבל אחי ויהי בהיותם בשדה ויקם קין אל הבל אחיו ויהרגהו. (בראשית ד, ח)

הסתפק רבנו: כתוב שקין עשה תשובה, על מה הוא עשה תשובה, על עצם הרציחה, או על המדה של קנאה שנגרמה לו? והרי אם הקנאה נשארת זה כמעט לא שוה כלום התשובה. (הפנסק עמ' 173 ועי' ימלא פי תהלתך ימים נוראים עמ' קע"ו - קפ"א באריכות בענין זה)

אל יפתח אדם פיו לשטן

עד שובך אל האדמה כי ממנה לקחת כי עפר אתה ואל עפר תשוב (בראשית ג' י"ט) והכתיב כי עפר אתה ואל עפר תשוב, ההוא שעה אחת קודם תחיית המתים. (שבת דף קנ"ב ע"ב).

איתא בכתובות (דף ח' ע"ב) לעולם אל יפתח אדם פיו לשטן, רבים שתו לימא רבים ישתו לא לימא, משתה ראשונים לימא משתה אחרונים לא לימא.

ויש לעיין כיון דכל אחד מוכרח לשוב להיות עפר שעה אחת קודם תחיית המתים, איזה פתיחת פה לשטן יש כאן?

וצריך לומר משום דבאותה שעה לא יהיה אבילות דהא כולם ימותו שעה אחת לפני תחיית המתים, ורק למות באופן שישארו אבלים זה פתיחת פה לשטן.

(אילת השחר כתובות דף ח' ע"ב ד"ה אל יפתח אדם פיו לשטן)

יש בריאה לא טעימה?

ותוצא הארץ דשא עשב מזריע זרע למינהו ועץ עשה פרי אשר זרעו בו למינהו וירא אלקים כי טוב (בראשית א, יב)

סיפר הרב שמואל קול ז"ל: "בלומדי בישיבה קטנה של פוניבז' שפעלה בהיווסדה בבנין לוס אנג'לעס שבכיכר הישיבה, הייתי מביא יום יום ארוחת צהריים מבתי אבות למרן ראש הישיבה שליט"א, שמשפחתו עדיין גרו בכפר סבא. והוא התגורר בגפו בימות השבוע בישיבה. פעם שאלני על תוספת מסויימת באוכל מה היא? והשבתי לו: "דומני שזה קישואים מבושלים שנתמעכו... והוספת: "זה טעים מאד", השיבני מיניה וביה: "הראית מימך דבר מאכל שברא הקב"ה שאינו טעים?!... (רעיונות ומסרים ח"ד עמ' 137)

גליון זה מוקדש

לכבוד הגאון רבי יעקב שולביץ שליט"א ממקורבי רבינו שליט"א ורעייתו הרבנית תחי' לרגל היובל, יזכו לראות דורות של עמלי תורה, זרע קודש וטהור, לאורך ימים, דשנים רעננים, באושר ושמחה

על כן יעזב איש את אביו ואת אמו ודבק באשתו והיו לכשר אחד (בראשית ב, כד) רבנו שליט"א עוסק הרבה מאוד בהשכנת שלום בין איש לרעהו בין איש לאשתו, בעצה ותושיה והדרכה, נביא כאן מעט מהדברים ועוד חזון למועד א"ה. [וראה עוד בספרים 'מאחורי הפרגוד' 'בינת המדות להגר"י לורינץ' 'זכו' וכו' עוד הדרכות רבות מרבנו שליט"א בענין זה].

על מה להתפלל תחת החופה

בעת שנכנס לרבנו חתן הלומד בישיבת ארחות תורה להתברך לקראת חתונתו ושאל על מה לכוון בתפילה תחת החופה, השיב רבנו: "שהבעל יהיה טוב עם האשה, ושהאשה תהיה טובה עם הבעל".

כבוד האשה - מכתב רבנו

בס"ד. היות שיש אנשים מגנים את היהודים שומרי מצות בגלל שמשפילים את כבוד האשה, ראוי להעתיק דברי הגמ' והפוסקים.

יבמות ס"ב ע"ב תנו רבנן האוהב את אשתו כגופו והמכבדה יותר מגופו וכו'. וזה לשון הטור בהקדמה לאבן העזר ועל כן ראוי לאדם לאהוב את אשתו כגופו ולכבדה יותר מגופו ולרחם עליה ולשמרה כאשר ישמור אחד מאבריו, וכמו כן היא חייבת לעבדו ולאהבו כנפשה כי ממנה לוקחה.

לכן אצל החרדים לדבר ה' העיקר כבוד אשתו, והם כאילו דורשים כבוד האשה.

ובגמ' ברכות ס"א אחורי ארי ולא אחורי אשה, וכל א' יבין מה שלכן לא טוב שיהיו נשים לפני הגברים....

א.ל. שטיינמן. ד' טבת תשע"ב לפ"ק

לחנך את השני

כתב רבנו: זוג המתחתנים כל א' חושב שצריך לחנך את השני, וזה א' מהעיקרים הגורם ריב, וצריך להסביר לכל א' מהם שלא שייך לחנך א' את השני, ואז יש סיכויים שיהי' שלו

בית.

ברכה לשלום בית

אחד בא קמי' רבנו ואמר לו שרוצה ברכה לשלום בית ולאחר שברכו, א"ל אבל תעשה משהוא בשביל זה, ושאל האיש מה? א"ל רבינו תפייס אותה.

בהזדמנות לאחד שבקש ברכה לשלום בית, וכן לחתן לפני החתונה שבא לשאול הדרכה ועצה. היתה התשובה.

"תוותר ותחזור ותוותר" זוהי הברכה והעצה הטובה ביותר...

ואמר לו מי צריך לוותר? משל לילד קטן שמתוקטט עם איש גדול, ממי דורשים לוותר מהגדול, אותו דבר מהאיש דורשים לוותר שיש לו שכל יותר מאשר להאשה. וכל הבעיה של השלום בית הוא שכל אחד עומד על שלו, ברגע שאחד מוותר, נעשה שלום בית.

בספר מנוחה וקדושה [לתלמיד של ר' חיים וואלוז'ינר] כותב שכשאתה רואה שהאשה רוצה לנהל את עניני הגשמיות בבית, מה איכפת לך? אדרבה, היא רוצה, תן לה, ותשמח בזה שתוכל לשבת וללמוד, וכן בשאר דברים מה איכפת לו, אם היא רוצה שהארון יעמוד במקום זה, תן לה, שיעמוד שם מה איכפת לך... וכן יחשוב בכל הדברים, ואז היה הכל בסדר.

ופ"א הגיע לרבנו זקן בגיל פ' שרוצה ברכה לשלום בית ואמר לו רבנו בתקיפות: שבגיל כזה כבר צריך לדעת איך להתנהג.

זהירות בשלום בית

בשעתו כאשר ת"ח עסק בהוצאת קונטרס חשוב אודות גילוי משקין הביאו את הקונטרס לרבנו ונהנה מהדברים וגם בירך את המחבר וכו' אך מיאן לתת מכתב ברכה.

ולמקורביו גילה כי סיבת הדבר שהתחמק מהסכמה בכתב כי חושש שמכתב הסכמה שלו על הקונטרס יכול לגרום כמה וכמה בני תורה יראי שמים לנהוג בדין זה כמו שכתוב בקונטרס, אך מי יודע כמה קושי בשלום בית וגם כעסים בין האיש לאשה יכולה לגרום חומרה זו.

כי משום שדין גילוי הוא גם ביציאה קלה מהמטבח ללא כיסוי החלב שבקדירה או בכל מים שבתבשיל [שאינו רותח] שהאשה שכחה לרגע לכסותו וכו'. ולכן רבנו פחד לכתוב מכתב ברכה. (מאחורי הפרגוד)

בריאה חדשה

באחת מפגישות רבני בינת הלב במעונו של רבנו שליט"א הביא בפניהם את דברי חז"ל (מובא בטור סנ"ו) על הפסוק עושה שלום במרומי השמים עשויים מאש ומים אשר מעצם בריאתם ומהותם מריבה ביניהם תמיד, רק הקב"ה יכול להשכיח ביניהם שלום, וכך אנחנו מתפללים הוא יעשה שלום עלינו ועל כל ישראל.

שאל רבנו שליט"א מה באמת הם השמים אש או מים? התשובה היא שאינם לא אש ולא מים אלא בריאה חדשה "שמים" ובכן זוהי המציאות הנכונה של שלום בית לא היא ולא אתה אלא בריאה חדשה משניכם יחד, ואז זוכים לשכינה ביניהם ולקיום הברכה הגדולה שמברכים תחת החופה גילה רינה דיצה וחזרה אהבה ואחוה שלום ורעות. (בינת המדות)

ונהנים ממנו עצה

א"ה מדי שבוע נביא כאן מעצות רבנו שליט"א על ענינים שונים מפיהם של בעלי המעשה. וכמובאר במש' באבות פ"ו כל הלומד תורה לשמה... ונהנים ממנו עצה ותושיה. ואיתא בילקוט (תהלים רמז תרי"ז) וכל אשר יעשה יצליח, שיהו הכל צריכין לעצתו כגון ר' אלעזר בן ערך שיעץ עצות ומצליחות, אמר לו נביא אתה אמר לו לא נביא אנכי אלא כך מקובלני מרבותי כל עצה שהיא לשם שמים סופה להתקיים. אמר ר' מנשיא מקרא מלא הוא ועצת ה' היא תקום. מי שיש בידו עצות המתאימות למדור זה מכלי ראשון נשמח לקבלם.

הכו יום אחד

לפני כחמש שנים, הקימו בעיר נהריה ארגון שובו בית ספר תורני לילדים שאינם שומרי תורה ומצוות כדי לקרבם. ומפלגות של רשעים וכו' עשו עליהם כתבה גדולה בתקשורת על כך שנתנו להם בנין ותיכננו ביום הראשון לשנת הלימודים לעשות הפגנה גדולה ליד בית הספר.

ונכנסו מנהלי הארגון לרבנו שליט"א ליטול עצה מה לעשות בענין.

אמר להם רבנו שליט"א שיאמרו לכל ההורים שביום הראשון לא יבואו לבית ספר אלא יבוא למקום אחר בעיר ושם יהיה הפתיחה, וכך עשו.

וביום הראשון התאספו ציבור להפגנה מול הבית ספר והביאו כלי תקשורת. ומחכים להתחיל בהפגנה כשיבאו התלמידים, וכך המתינו כמה שעות עד שראו שאין לימודים וחזרו כלעומת שבאו. ולמחרת התחילו התלמידים את הבית ספר כרגיל, ואין פוצה פה ומצפצף. (מפי הרה"ג ר' א"ש שליט"א)

אי"ה ובל"ג מידי שבו נביא כאן מהליכות והלכות רבנו שליט"א ע"פ סדר השולחן ערוך. [מי שיש בידו דברים המתאימים למזור זה נשמח לקבלם, כמו"כ מי שיש לו הערות והארות על הנכתב נשמח לקבלם]. ומן הראוי לציין שאין למדים הלכות מפי מעשה, וע"כ אין לסמוך על הדברים למעשה בשום אופן, והכל נכתב בדרך מו"מ בלבד.

[א"ה וראה הליכות שלמה תפלה עמוד כ"ב שכן הורה הגרש"ז דאין לנו אלא מה שהזכירו הפוסקים והבו דלא להוסיף עלה עיי"ש]

צניעות גם בזמן החום

בעת שהותו של רבנו במחנה בשוויץ, הוצרך לעבוד בסלילת כבשים לטובת המדינה, והיה שם בזמן ההוא חום נורא, וגם במצב הזה היו צריכים לסלול כבישים, ורוב האנשים שעבדו שם הורידו את החולצה מחמת החום הנורא ששרר שם, וגם היהודים היר"ש הסירו את החולצה. רק שני אנשים מכל המחנה נשארו עם החולצה למרות החום הנוראי, ה"ה הגאון רבי משה סולוביצקי זצ"ל ויבדלחט"א רבנו שליט"א. (קו' דברי חיזוק בהלכה ובאגדה עמ' קט"ז בשם עד ראייה שהיה שם - רבי חיים שטרן זצ"ל)

מכתב רבנו בענין מלבוש של בן ישיבה

בס"ד כ"ו אלול תשס"ד - לכ' הרב וכו'... אודיע צערי לכ' על מה ששמעתי שיש מקומות שבחורי ישיבה נמצאים ערים הרבה מהלילה ומפטטים בדברים של מה בכך, ולבושים כשלא מכוסה כל הגוף כגון גופיה, וזה דבר גובל באיסור. וכ"ש שאין רוח חכמים נוחה להיות גילוי בשר הגוף. ועין משנה ברורה סי' ב' ס"ק א' וז"ל וכן צריך ליזהר תמיד מחמת טעם זה שלא במקום הכרח מלגלות בשרו אפילו מעט כל שדרכו להיות מכוסה בבגדים לעולם, אבל רשאי לגלות ידו עד הקובד"ו וצוארו עד החזה, ובשער הציון מובא שזה מהפמ"ג וארצות החיים, וכש"כ שזה מאד לא דרך בני תורה, וזה גורם לקצת פריקת עול, ומאד יש להקפיד להיות צנוע גם במלבושיו. והיות שהימים הם בסוף אלול ומצפים לרחמים וצריך להוסיף בכל מדה נכונה, צריך לקבל על עצמו להתנהג בצניעות גם בלבשו.

חשש כל תשקצו

נתפרסם שבעת שהיה רבנו במסע חיזוק באנגליה והגיע לישיבת שערי תורה והיה אמור למסור שיחה, אך היה לפלא שלא הזכיר שם שום פסוקים ודברי חז"ל רק הזכיר עובדות על גדולי ישראל, והיה לפלא עד למאוד!

ואח"כ שנשאל על זה אמר שהיה לו איזה חשש שצריך לנקבו וממילא אין לומר במצב כזה דברי תורה, ואע"פ שהיה נראה מוזר מאוד לאנשים שלא הזכיר שום דברי תורה לא חשש לכבודו כיון שיש בזה חשש הלכתי. והוסיף רבינו שלדעתו בסוף ה' יותר תועלת מדברים אלו. [וכששמע ד"ז מן הגר"ק שליט"א התפעל ואמר זה נקרא מעשה!! שלא התחשב בבזיון ברבים שיהיה לו ובלבד שלא לעבור על ההלכה]. (צדיק כתמר יפרח)

תיקון חצות

כמה פעמים אחרי שיצאו אנשים מרבנו באישון לילה, ראו [מבעד לחלון] שאומר תיקון חצות.

ואמר רבנו: בארחות רבנו (ח"א עמ' ג') מובא שאם היה הסטיפלער ער בחצות הלילה היה אומר תיקון חצות. אולם על החזון איש והגרי"ז זצ"ל אין לי ידיעה האם אמרו תיקון או לא? [ולגבי אמירת תיקון בשלשת השבועות עי' מש"כ בזה בעניני ת"ב]

לימוד בלילות

מאז ומעולם לא הורגל רבנו לעלות על יצועו בשעה קבועה, אלא לומד הרבה עד שנעשה עייף מאוד והולך לישון. ולפעמים נרדם כך על הכסא וכלל לא עולה לישון במטה.

כמו כן, הרגלו של רבנו בדרך כלל שלא לישון ברציפות שינה ארוכה, אלא ישן כשלוש שעות וקם ללמוד, ולאחר מכן חוזר לישון עוד מעט.

וסיפר רבנו, כי המהרי"ל דיסקין לא היה "הולך" לישון אלא למד עד שנרדם על כיסאו.

וכן סיפר על הגרי"ז מבריסק, שבהיותו בחו"ל לא היה ישן במיטה אלא ישב על כיסאו ולמד עד שחטפתו שינה, ורק בליל שבת קודש היה הולך לישון במיטה.

רק בשנותיו האחרונות ממש, כאשר הגרי"ז כבר היה חולה, היה נשכב במיטה בימות החול.

והרבנית ע"ה אמרה: **שהיא לא תגלה את צורת הלימוד של רבנו שליט"א בלילות בעולם הזה, אלא שומרת דברים אלו לעולם הבא.**

והרבה שנים היה מתקיים בבית רבנו שיעור לפני תפילת שחרית באשמורת הבוקר לבני עליה מובהקים.

רוב הראש

אמר רבנו: הגרי"מ פינשטיין אמר על הג"ר אלחנן ז"ל שהכיפה שלו היתה על כל ראשו, והביא שחמיו הגרי"ז ז"ל הלך עם כיפה על רוב ראשו.

ואמר רבנו שהחזו"א אמר דסגי ברוב הראש, וביאר רבנו, בפשוטו נראה שצריך שכל הראש יהיה מכוסה, אלא דרובו ככולו. [והנהגת מרן החזו"א ז"ל בזה ראה בארחות רבינו ח"ג עמ' קפ"ה, שלבש כיפה גדולה שכיסתה את כל הראש כמגבעת. ועיין דינים והנהגות פ"א ס"ז]. (אעלה בתמר מתורת החזון איש)

להוריד ב' בגדים יחד

כשהיה רבנו בכפר סבא התגורר לידו הרב זיס והביא לו לעבור על הספר 'שולחן הטהור', וכשהחזיר את הספר אמר לו, שהתעורר לו מהספר חידוש גדול, שמבואר שם שכשם שיש איסור ללבוש ב' בגדים ביחד, כך יש איסור להוריד ב' בגדים ביחד, והוא עד עכשיו לא הקפיד על זה, ומעתה יקפיד על כך.

מכתבים הערות והוספות

כאשר בס"ד התקבל הגליון בחיבה בהרבה מקומות בארץ ישראל ובחו"ל. וזכינו לקבל הערות והארות מרבות הקוראים, ובל"ג נשתדל להביא מידי שבו מכתבי השולחים, ומאהבת הצניעות ומעוד כמה טעמים, אנו נכתוב את שם המעירים רק בר"ת ועמהם הסליחה.

גליון 116 בראשית תשע"ו | כתבנו אודות הגאון רבי גדליה רבינוביץ זצ"ל [שיום היארצייט שלו ל' תשרי תשמ"ב]. ושלחו לנו (רג"ה שליט"א) שפ"א ר' גדליה אמר להרב דסלר זצ"ל שאם הוא מחפש מישהו שהוא מבין בתורת הנסתר שידבר עם הגראי"ל שטינמן שליט"א. ופ"א בשבת אחה"צ נפגש הרב דסלר עם רבנו ודיבר עמו כמחצית שעה בענינים אלו. וכשנשאל רבנו על עובדא זו, לא יכל להכחיש את מה שראו, ואמר בענוותנותו 'הרי אתם יודעים שאין לי ידיעה בענינים אלו, ולא הבנתי מה הרב דסלר זצ"ל רצה ממני שדיבר עמי על ענינים אלו'.

עולם הישיבות

הנה אחרי השואה האיזומה שכיילתה את רוב עולם התורה רח"ל, הוקם התורה כחסידי ה' בארץ ישראל והנה בתחילה היו ישיבות בודדות בארץ ישראל, ומרן רבנו החזון איש זיע"א עמד והעמיד הרבה ישיבות וסיוע בהם בעצה ובתושיה בהרבה ענינים.

ולאחר פטירת החזון איש זצ"ל, היה מרן הגרא"מ שך זצ"ל אביהם של עולם הישיבות שעודד והקים ישיבות הרבה ע"י גדולי תלמידי חכמים ועמד לבסס אותם ברוחניות ובגשמיות ובצביון המיוחד של עולם התורה ומיניו אז שנחלש מסר מרן הגרא"מ שך זצ"ל ליבדלח"ט מרן רבנו שליט"א את הנהגת עולם הישיבות להדריכם בעצה ובתושיה ברוח ובגשם. ומלבד זאת הקים רבנו לתפארת כמה וכמה ישיבות חשובות גדולות ומפורסמות בארץ ישראל, ורבנו שליט"א מכתת רגליו מזה שנים והולך כמעט לכל הישיבות בארץ ישראל לחזקם בתורה ומוסר או בכינוסי בוגרים, או בשאר אירועים חשובים. ואי"ה מידי שבוע נכתוב על עולם הישיבות הגדולות בארץ ישראל, בכל שבוע כפי שיכיל הגליון [לפי סדר הא' ב'] דברים שרבנו מסר בישיבתם, או מכתבים ועובדות והדרכות שניתנו לפירסום לרבים. [ואי"ה בהמשך הזמן גם נביא מהישיבות בחו"ל כוללי אברכים, ישיבות קטנות ומקומות תורה שונים שדרש בהם מרן רבנו שליט"א]

ובזה נבקש מכל מי שיש ביזו הקלטה של שיחות או שיעורים בעולם הישיבות, או שיש בידו מכתב אודות ישיבות וכדו' או הדרכה ועובדה שקשורה לישיבות מסוימות, אנא שישלח בהקדם למערכת. [כמו"כ מי שיש בידו להוסיף על הנכתב נשמח לקבלו ואי"ה יפורסם בעתיד] אי"ה בשבועות הקרובים נכתוב אודות ישיבות: אופקים, אוצרות התורה, אור אלחנן, אור אליצור. מי שיש בידו אודות הנ"ל נא לשלוח בהקדם.

נתרבה התורה

בשיחה לראשי ישיבות (תשס"ו) אמר רבנו, מצד אחד הדור שלנו כ"כ חלש, אבל מצד שני ב"ה נתרבה קצת תורה בכל המדינות, בא"י לפני המלחמה כמעט לא היו ישיבות, באמת הישוב הי' גם יותר קטן מהיום אבל כמעט לא היו ישיבות, וכן בארה"ב ואירופה. ראשי הישיבות צריכים לדעת שהבנים הכי טובים של כלל ישראל הם בישיבות, וא"כ יש אחריות על ראשי הישיבות, שהם צריכים להציל את הדור הבא.

וכשדיבר רבנו פעם בחיוב אחריות אמר: וכך הוא גם בעבודת הקודש, אם ראש ישיבה אומר איזה מילה לא בסדר לבחור, עי"ז חלילה וחס יכול להיות שהבחור יצא ח"ו לרחוב וחלילה... והכל בגללו, וקשה מאד לצאת ידי חובתו. וסיפר לי אחד שהוא הי' באיזה ישיבה ואח"כ הלך לצבא, ובא להראש ישיבה שלו לספר לו שהוא הולך לצבא, ושאל אותו הראש ישיבה, למה הוא יוצא לצבא, ענה הבחור-כשהייתי בישיבה, אף פעם הראש ישיבה לא דיבר איתי מילה... והראש ישיבה הזה הי' אדם גדול מאד... וזוהי באמת אחריות, לכן אפשר לומר כי כמו שסנדלר וחייט... ככה גם ראש ישיבה...

ישיבת אהבת אהרן

הישיבה נפתחה בב"ב בשנת תשנ"ז ע"י הגאון ר' בצלאל אדלשטיין שליט"א לבחורים שהתחזקו להתקרב לאהלה של תורה

גדול, אבל צריך לדעת כי העיקר הוא מה שאנחנו יכולים להיות שומרי תורה ומצות, זה עיקר האושר, ועל זה צריך בעיקר להודות.

וממילא כל על הנסים ועל הפורקן מה אומרים שם, זדים ביד עוסקי תורתך רשעים ביד צדיקים, ומה הם רצו, הרי הם לא רצו שום רע הכל טוב, אדרבה בואו אתנו, תעשו כמו שאנחנו עושים, וכל מה שעשו הם דברים גופניים הכל, והתרחקו מזה, ויכלו להתגבר שיוכלו להתרחק מהגופניות, מכל הדברים של העולם הזה, זה האושר הכי גדול, ועי"ז אנחנו בעיקר צריכים להודות.

ואתם ב"ה שזכיתם להתרחק מהבלי העולם הזה, ורוצים להתקרב לתורה, אתם צריכים להיות מאושרים. הקב"ה יעזור שעי"ז תעלו ותעלו ותהיו מאושרים תמיד.

כשרבנו היה בישיבה היה צלם שצילם את הדרשה, ואח"כ שרבנו המשיך לישיבה אחרת הלך עמו הצלם גם, פנה אליו רבנו ושאלו הרי כבר צלמת אותי מספיק דורש ומה אתה צריך ללכת לעוד מקום?

וענה לו הלה, שמה שצילם עד עכשיו ביקשו ממנו בישיבה שלא לפרסם מאהבת הצניעות שיש בישיבה, וא"כ נצרך ללכת לישיבה אחרת כדי לצלם ולפרסם. והתפעל רבנו מצניעות הישיבה בענין זה.

וכשהגיעו פעם להחתים את רבנו על מכתב למען הישיבה הקדושה, והיה כתוב שלומדים שם יומם ולילה, והתחבט רבנו כיצד אוכל לחתום על כך, האם לומדים שם כל הלילה, ושאל את המחתיים האם עד חצות לומדים בישיבה, ואמר לו שכן, והסכים לחתום ואמר שזה כבר נקרא יום ולילה.

שיחת מרן רבנו שליט"א בישיבה מוצש"ק וישב נר ב'

דחנכה תשס"ד

מצד אחד אתם ב"ה מאד מאושרים, שעזבתם את כל השטויות מה שיש בעולם, בדרך כלל הרחוב מלא בדברים שאין בהם שום תועלת, לא בעולם הזה ולא בעולם הבא, ואתם עזבתם את השטויות האלה, והתקרבתם ללימוד תורה, ואולי בן אדם לא יכול כ"כ להבין את זה, עד כמה שהוא צריך להיות מאושר מזה, שהוא עזב את כל הדברים האלה ובא ללמוד תורה.

כתוב בתורה שיתרו בא למדבר, ובמדין הוא היה נחשב הכי חשוב, והוא עזב את הכל, ובא למשה להיות "במדבר" אתם יודעים מה זה התנאים שיש במדבר, למרות שהיה שם נסים, היה מן וכו' בכל זאת סוף כל סוף זה מדבר! והוא עזב את הכל בשביל ללמוד תורה, והוא לא היה אדם קטן הוא היה אדם גדול מאד, והוא עזב את הכל כדי ללמוד תורה, ואתם לא במדרגה של יתרו, אבל בכל זאת כל אחד ואחד זכה שהוא יתקרב להקב"ה ורוצה ללמוד תורה, ובעצם מה צריך לומר לכם "אשריכם" תהיו שמחים, תשמחו בזה, תהיו מאושרים!

אבל לפעמים יש איזה דברים קטנים שמפריעים לבן אדם, והוא חושב שזה לא טוב לו, זה לא טוב לו, אבל זה טעות, כי השמחה צריכה להיות גדולה מאד, על שאתם עזבתם את הבלי העולם הזה והתקרבתם להקב"ה, אבל בכל זאת אפשר לומר כמה מלים. [כאן דיבר רבנו בעניני חנוכה]

וא"כ זה הדבר העיקרי מה שצריך לדעת בכל הדברים, יש דברים הרבה שאומרים נסים, ובודאי כל נס זה דבר

בשל נכונות של מספר אברכים ליטול על עצמם את העול הכבד של גיוס המשאבים למען המשך הדפסת הגליון והפצתו, ובזכות היענות יפה של רבים מקוראי הגליון, החל מפר' זו יחל הגליון אי"ה לצאת שוב במהדורה מודפסת. עם זאת, בכדי שנוכל להמשיך בזה יותר מתקופה קצרה אנו עדיין זקוקים לעזרת הציבור. העלות לשנה הקרובה הוא סכום גדול של רבבות שקלים, ועדיין לא הגיעו למחצית הסכום. מי שמעוניין להנציח תאריכים מסויימים במהלך השנה רצוי שיפנה כעת, כדי שנדע שאנו יכולים לעמוד במשימה. ניתן לתרום בפניה למוקד המגבית בטל' 072-2164440, בפניה לדוא"ל המערכת, או בכרטיס אשראי בעמדות נדרים פלוס בבתי הכנסת ברחבי הארץ